

UNIVERSITETET I BERGEN
Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap

AORG350 MASTEROPPGAVE

VÅR 2022

Europapolitikken i dag

*En studie av norske politiske partiers posisjon og
argumentasjon under stortingsvalgkampen 2021*

Anne Baumann

Forord

Først og fremst må jeg rette en stor takk til min enestående veileder Martina Vukasovic. Du har tatt meg i mot med åpne armer, og en kopp kaffe på hver veiledning. Takk for at du deler av din kunnskap, alle dine gode råd og samtaler. Takk for at du har motivert, og utfordret meg til å gjøre mitt beste. Jeg har vært heldig som har fått lov til å jobbe sammen med deg dette året.

Jeg ønsker også å rette en takk til medlemmene i forskningsgruppen *Kunnskap, Politikk og Organisering*. Takk for gode tilbakemeldinger på arbeidet mitt, og diskusjoner. Videre vil jeg takke professorer og forelesere på Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap for gode forelesninger og seminarer.

Tusen takk til alle i klassen som har sittet sammen med meg på Sophie Lindstrøms Hus de siste to årene. Dere har alltid gjort dagene mine bedre. Takk for gode lunsjer, pauser ute i solen og middager på lesesal. Takk til familien min og vennene mine. Dere har vært gode å ha i utfordrende tider med masterarbeidet.

Avslutningsvis til jeg takke Universitetet i Bergen, Institutt for sammenliknende politikk og sist men ikke minst Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap for fem år hos dere i Bergen. Dere har gitt meg mye lærdom gjennom fem år som jeg tar med meg videre!

Anne Baumann, 15. juni 2022

Sammendrag

Europapolitikk er et komplekst politikkområde i den norske politiske konteksten. Ved to tidligere anledninger har det vært folkeavstemninger, henholdsvis i 1972 og 1994 som har stilt spørsmål om norsk medlemskap i EU. Ved begge anledningene har Norges befolkning stemt nei. Norges tilknytning til det europeiske kontinentet baserer seg på EØS-avtalen og en rekke andre handelsavtaler. Til tross for dette har ikke europapolitikken stått i sentrum i norsk politikk siden 1994, men enkeltsaker har preget den politiske sfæren. Eksempler på dette er endringene i EU gjennom Brexit, og på hjemmebane skjedde den store NAV-skandalen, samt asylpolitikk og jernbanepolitikk. Spørsmålet er derfor hva «tenker» de politiske partiene nå?

Denne studien har hatt som målsetning å besvare følgende problemstilling *Hva slags standpunkt har norske politiske partier i europapolitikk, og hvordan bruker partiene framing i sin argumentasjon på politikkområdet under stortingsvalget i 2021?* Disse er videre konkretisert i tre forskningsspørsmål. Problemstillingen søker etter å belyse de norske politiske partienes standpunkt i europapolitikken ved å analysere deres posisjonering gjennom stortingsvalgkampen i 2021. Med posisjonering menes hva partiene argumenterer for i europapolitikken, og hvordan de argumenterer.

Studiens teoretiske fokus er ulike perspektiver innen framing. Framing handler om seleksjon og fremheving av informasjon. Ved å frame rammer en aktør eller et individ inn en sak, med hensikt om å vinne frem med sin egen saksforståelse. Det finnes flere ulike måter å frame på. Den metodiske tilnærmingen bygger på en kvalitativ innholdsanalyse med et prosesssporingssliknende fokus. Dataene er hente fra Stortingsvalgkampen 2021, dataene spores fra start til slutt i valgkampen.

Studien konkluderer med at vi i Norge i dag har politiske partier som har et blandet syn på europapolitikken. Noen partier ønsker et tettere samarbeid på tvers av saksområder, noen vil opprettholde status quo, mens andre ønsker å reformere samarbeidet. Saksområder som er spesielt relevante innenfor norsk europapolitikk i dag er klimapolitikk, næringspolitikk, samferdselspolitikk og justispolitikk. Uavhengig av posisjonene til partiene benytter de, de samme former for framing for å argumentere for sine standpunkt. Noen former for framing ble

stort sett brukt gjennom hele valgkampen, noen ble brukt av og til, mens noen kom mer inn i bildet mot slutten av valgkampen.

Studien har også teoretiske bidrag. Det er oppdaget en nyanse innen character frames, der man kan skille mellom personal og political character frames. Verdi framing er også avdekket. De tre teoretiske bidragene er definert og operasjonalisert for videre bruk.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 – Introduksjon	7
1.1 Problemstilling	8
1.2 Kapiteloversikt.....	10
Kapittel 2 – Bakgrunn og Kontekst	11
2.1 Norges historiske relasjon til EU og EØS.....	11
2.2 Norge og Europa i nyere tid.....	13
Kapittel 3 – Litteraturgjennomgang og Teoretisk rammeverk	19
3.1 Hva er framing, og hva vet vi om det?	20
3.1.1 Framing: Hva og hvorfor	20
3.1.2 Framing: Hvordan	23
3.1.3 Framing av politiske partier i Norge	31
3.1.4 Oppsummering	33
3.2 Teoretisk rammeverk	33
3.3 Teoretiske antakelser.....	36
Kapittel 4 – Metode	39
4.1 Kvalitativ metode.....	39
4.1.1 Prosesssporing.....	40
4.1.2 Kvalitativ innholdsanalyse	46
4.2 Data.....	47
4.3 Operasjonalisering.....	53
4.4 Forskningsetikk	57
4.5 Datakvalitet og kvalitets vurdering av studien.....	57
4.5.1 Reliabilitet	57
4.5.2 Validitet	59
Kapittel 5 –Empiri og Analyse	62
5.1 Oversikt over partiers posisjoner i europapolitikken.....	62
5.2 Saksområder.....	63
5.3 Framing i valgkampen.....	70
5.3.1 Topical linking	75
5.3.2 Verdi framing	76
5.3.3 Character frames.....	79
5.3.4 Futility Frames	81
5.3.5 Dual-framing	83
5.3.6 Avoidens.....	84
5.3.7 Blame-casting	85
5.3.8 Discrediting frames	86
Kapittel 6 – Konklusjon	88

6.1 Nøkkel funn.....	88
6.2 Norge og Europa i dag.....	92
6.3 Teoretiske og metodologiske refleksjoner.....	93
6.4 Videre forskning.....	97
Litteraturliste.....	99
Faglitteratur.....	99
Primærdata.....	102
Bakgrunnsmateriale.....	103
Vedlegg.....	107
Vedlegg til tabell 10.....	107

Oversikt av tabeller

Tabell 1: Ulike perspektiver aktører benytter for å frame.....	30
Tabell 2: Oversikt over antall treff på tvers av søkemotorer og kombinasjoner.....	32
Tabell 3: Det teoretiske rammeverket innen framing i masteroppgaven.....	35
Tabell 4: Sammensetning mellom forsknings spørsmål og det teoretiske rammeverket.....	38
Tabell 5: Tidslinjen for studien.....	41
Tabell 6: Hendelser under valgkampen som ble tatt med i analysen.....	49
Tabell 7: Søkeord benyttet i gjennomgangen av data i partiprogrammene.....	51
Tabell 8: Oppsummering av eksemplifiserte operasjonaliseringer av konseptene.....	54
Tabell 9: Sammensetning mellom forsknings spørsmål, det teoretiske rammeverket og empirien.....	61
Tabell 10: Saksområdene de politiske partiene tar opp i relasjon til europapolitikk.....	64
Tabell 11: Tematikker og ulike former for framing.....	71
Tabell 12: Det teoretiske rammeverket, med modifikasjoner fra empiri og analyse.....	96

Kapittel 1 – Introduksjon

Et politikkområde som ikke får mye oppmerksomhet i Norge er europapolitikken.

Valgundersøkelsen fra Institutt for samfunnsforskning vektlegger at utenrikspolitikk som politikkområde, ikke har vært på agendaen i norsk politikk siden den kalde krigen. Unntaket er europapolitikken. Den var sist på agendaen ved folkeavstemningen i 1994 (Bergh, Hesstvedt og Karlsen 2021, 4). Dette til tross for at Europa er Norges viktigste handelspartner (Fossanger 2018)¹. Norges tilknytning til Europa er regulert gjennom et mangfold av avtaler, der Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) er det mest dominerende. Så mye som 3 av 4 lovforslag som vedtas på Stortinget skjer som følge av EØS-avtalen (Fossum og Vigerstad 2021, 82). Som land står Norge utenfor den mektigste og mest innflytelsesrike institusjonen i Europa, Den europeiske union (EU). Til tross for dette blir Norge i høyeste grad påvirket politisk gjennom EØS.

Europapolitikken har tidligere vært veldig høyt på agendaen i norsk politikk. Dette skjedde ved to anledninger i 1972 og 1994. Da stemte befolkningen over norsk medlemskap i EU, ved begge folkeavstemningene endte folket opp med å si nei (Heidar 2013, 52)². Norge har derfor endt opp med EØS som primær forbindelse, i tillegg til ca. 100 andre avtaler med EU (Melchior og Nilssen 2020, 20). Konsekvensen av Norge sitt nei til EU, og ja til EØS har ført til at EU-landene har stor påvirkningskraft på norsk politikk. EØS-avtalen er den mest fremtredende av avtalene mellom Norge og Europa. Utfordringen med EØS er at det på norsk side produseres, det flere politikere og fagfolk kaller for et demokratisk underskudd (Melchior og Nilssen 2020, 14). Dette skyldes av Norge får delta i den økonomiske sfæren, men ikke i den politiske. Norsk europapolitikk og Europa sin påvirkning på Norge er derfor et viktig tema i både norsk innenrikspolitikk og utenrikspolitikk.

Ved de to folkeavstemningene i 1972 og 1994 var noen av partiene for norsk EU-medlemskap, mens andre var i mot (Aarebrot 2018, 140-141). Europapolitikken i Norge er spesielt interessant fordi den har vist seg å være en liten verkebyll i den politiske sfæren. Ved folkeavstemningen i 1972 og 1994 var det ikke nødvendigvis slik at det standpunktet velgerne tok, stemte overens med det de politiske partiene mente (Aarebrot 2018, 140-141). Norsk europapolitikk illustrerer

¹ Litteraturlisten er delt inn i faglitteratur, primærdata og bakgrunnsstoffet. Dette er et typisk eksempel på en kilde som er listet opp under bakgrunnsstoffet. Kilder som ikke har forskere som forfatter, eller som ikke kan regnes som vitenskapelige utgivelser er presentert under «Bakgrunnsstoffet».

² I 1972 het EU Det europeiske fellesskap (EF). I 1992 byttet unionen navn til EU.

hvordan politiske partier og velgere ikke alltid er samstemte. I de tilfellene dette skjer kan det verste fall føre til svekket tillit mellom velgere, politiske partier og de demokratiske institusjonene.

I henhold til logikken innen demokratiteori skal de politiske partiene representerer velgernes synspunkt (Heidar og Bakke 2013, 19). Velgerne delegerer makt til politikere gjennom demokratiske valg. De politiske partiene utvikler og vedtar politikk. Det er derfor interessant å benytte politiske partier som aktør innen norsk europapolitikken, og å analysere deres posisjonering på dette saksområdet. Dette kan man for eksempel observere gjennom atferdene til partiene i valgkamper. Valgkamper er tiden der partiene ønsker å få sin politikk til å skinne, overfor velgerne. Det er derfor en tidsperiode som er svært relevant å studere for å kartlegge deres politikk og posisjoner. Med posisjoner menes hva partiene argumenterer for i europapolitikken, og hvordan de argumenterer. For å studere posisjonene vil det benyttes ulike perspektiver innen framing. Denne masteroppgaven vil derfor redegjøre for hvordan norske politiske partier bruker ulike perspektiver innen framing for å posisjonere seg på saksområdet.

Samlet sett fører endringer i internasjonal- og europeisk politikk til at Norge hele tiden arbeider med å posisjonere seg best mulig for å oppnå ønsket politikk. Tidsperioden før stortingsvalget i 2021 var preget av en rekke politiske saker som satte fokus på norsk europapolitikk i forhold til resten av Europa. Folkeavstemningen i Storbritannia åpnet opp et nytt handlingsrom, og illustrerer hvordan en mulig reforhandlingsprosess i forbindelse med endret tilknytning til Europa kan se ut. I tillegg har andre internasjonale, og europeiske hendelser formet Norges forhold til Europa. Noen eksempler på dette er NAV-skandalen, vaksinasjonsprogrammet til EU under koronapandemien og generelle handelsavtaler. I Norge sin kontekst har man ved to tidligere anledninger sett hvordan befolkningen, og de politiske partiene ikke er «enige» i spørsmålet. Med dette bakteppe kan man hevde at utenrikspolitikk, og et fokus på Norges tilknytning til Europa vil være et sentralt, og et relevant tema under stortingsvalgkampen i 2021.

1.1 Problemstilling

For å undersøke europapolitikk i valgkampen i 2021 vil det naturlige startpunktet være å undersøke hvordan norske politiske partier posisjonere seg på politikkområdet. For å avdekke hvordan partiene posisjonere seg vil ulike perspektiver innen framing teori være relevante³.

³ Teoretiske valg vil begrunnes og redegjøres for i kapittel 3

Videre er det kun fokus på de politiske partiene som sitter i Norges nasjonalforsamling, Stortinget i denne masteroppgaven⁴. Problemstillingen og tilhørende forskningsspørsmål i denne masteroppgaven er som følger:

Hva slags standpunkt har norske politiske partier i europapolitikk, og hvordan bruker partiene framing i sin argumentasjon på politikkområdet under stortingsvalget i 2021?

- 1. Hvilke saksområder er i fokus når politiske partier diskuterer europapolitikk?*
- 2. Hvordan endrer eller består framingen til partiene seg gjennom valgkampen?*
- 3. På hvilken måte kan posisjonen til partiene innen europapolitikk forstås med framing?*

Problemstillingen søker etter å undersøke de politiske partienes standpunkt i europapolitikken, for deretter å undersøke hvordan partiene argumenterer på spørsmål tilknyttet europapolitikken. Vi vet allerede hvilke posisjoner partiene har hatt før, men ikke per dags dato. Dette skyldes også at det er flere år siden Norge har hatt en skikkelig debatt om europapolitikken. Hvert stortingsvalg markerer en potensiell maktoverføring i norsk politikk, og en ny agenda. Det er derfor viktig for partiene å markere seg for velgerne. En analyse om norske politiske partiers posisjonering innen europapolitikken i valgkampen 2021, vil derfor bidra med ny og viktig kunnskap. Tilhørende problemstillingen følger tre forskningsspørsmål. Disse vil alle bidra til å kunne svare på problemstillingen. De søker blant annet etter å avdekke hvilke saksområder som går inn under europapolitikk, hvordan framing til partiene utvikler seg, og hvordan partiene bruker framing for å posisjonere seg.

Problemstillingen er deskriptiv og utforskende. Deskriptive og utforskende problemstillinger søker etter å beskrive, og å avdekke mønstre (Thoskov 2016, 31). Det første forskningsspørsmålet er deskriptivt, det andre er en blanding av deskriptivt og utforskende, mens det tredje forskningsspørsmålet er for det meste utforskende. Forfatteren av denne studien har ikke kunnskap om det at det er gjort liknende studier før. Det er første gang posisjoneringen til politiske partier i en valgkamp analyseres. For å legge et grunnlag for videre studier på dette området må de deskriptive og utforskende spørsmålene stilles først. Man må derfor besvare

⁴ Dette valget, dens implikasjoner og metodologiske utfordringer vil redegjøres for i kapittel 4

disse spørsmålene, før man kan bevege seg over til avdekking av kausale sammenhenger (Gerring 2012, 722-723).

Det teoretiske perspektivet i masteroppgaven er framing. Videre vil metoden som benyttes være en kvalitativ innholdsanalyse, med fokus på en prosessporings liknende tilnærming. Bakgrunnen for valg av en prosessporings liknende tilnærming er å følge valgkampen i 2021 kronologisk. Partiene i fokus er allerede definert, videre legger problemstillingen et tidsperspektiv til grunn. Siden partiene la fram sine program fra mars av, og valgdagen var den 13 september 2021, er det dette som utgjør det definerte tidsperspektivet.

1.2 Kapitleversikt

Oppgaven er delt inn i seks kapitler.

Kapittel 1 tar utgangspunkt i oppgavens fokus og problemstilling. I kapittel 2 presenterer Norges europapolitikk, og relasjon til Europa sett i et historisk perspektiv, i tillegg til noen saker som har preget europapolitikken i Norge den siste stortingsperioden (2017-2021). Kapittel 3 redegjør for litteraturgjennomgang og det teoretiske rammeverket. Masteroppgaven tar utgangspunkt i ulike perspektiver innen framing teori. I kapittel 4 blir de metodiske valgene presentert, og begrunnet. Kapittel 5 presenterer empirien og analysen. Avslutningsvis følger kapittel 6 med konklusjon. Der vil nøkkel funn presenteres, teoretiske og metodiske refleksjoner, og videre forskning. Deretter følger litteraturliste og vedlegg.

Kapittel 2 – Bakgrunn og Kontekst

Bakgrunn og kontekst vil redegjøre for Norges europapolitikk. Norge er ikke medlem av EU, men har fortsatt en relasjon til EU og andre europeiske land gjennom handelsavtaler. Av de 100 avtalene Norge har med Europa, som utgjør Norges europapolitikk er EØS-avtalen den største, og EU som aktør den mest dominante⁵. EØS-avtalen formaliserer relasjonen mellom mange europeiske land og Norge. Det er Norges formelle tilknytning til EU. EØS gir Norge tilgang til EUs indre marked, og bygger på de fire friheter: fri flyt av varer, arbeid, tjenester og kapital⁶. Norge plikter gjennom EØS-avtalen å implementere lover, forordninger, direktiver og reguleringer fra EU innen politikkområder som omfattes i EØS-avtalen (Stortinget 2019). Disse lovene må behandles og vedtas på Stortinget. Siden Norge ikke har politisk makt innad i EU kan man hevde at Norge er en del av det økonomiske fellesskapet, men ikke det politiske.

Årsaken til at Norge ikke er medlem av EU er ikke at Norge ikke kvalifiserer til medlemskap, for det gjør landet (Fossum og Vigerstad 2021, 80). Det betyr at Norge kan velge å søke om medlemskap, men det vil kreve en mobilisering av både velgere og partier. Europapolitikken i Norge blir definert av områdene Norge samarbeider med andre europeiske land og EU om, men også standpunktene de politiske partiene har i europapolitikken. De politiske partienes ståsted i europapolitikken blir derfor ofte formet av disse institusjonene. Områder som er betente for noen av de politiske partiene er samferdselspolitikk, energipolitikk og arbeidspolitikk. Fellesnevneren til disse områdene er at EØS dikterer hva norske politikere må vedta i Stortinget, noen ganger mot politikernes og partienes vilje. For å få en videre oppfatning av dagens europapolitikk er det sentralt å gå tilbake i tid og kartlegge den historiske relasjonen mellom Norge og Europa. For å forstå hvordan partier posisjonerer seg på de ulike saksområdene er det sentralt å vite hva som har skjedd før valgkampen 2021 ble satt i gang.

2.1 Norges historiske relasjon til EU og EØS

Norge har tidligere søkt om medlemskap i EU i 1962 og 1967, men blitt avvist av Frankrike fordi de la ned veto (Fossum og Vigerstad 2021, 82). I 1972 var det derimot grunnlag for norsk innmelding i EU. Den første folkeavstemningen ble avholdt i 1972. De politiske sakene som

⁵ EU og EØS er to nærliggende fenomener, men de er ikke det samme. EU er et politisk og økonomisk fellesskap bestående av 27 europeisk land. EØS er en økonomisk handelsavtale som knytter Norge, Island og Liechtenstein til EU sin økonomi.

⁶ I tillegg til tre av EFTA-landene. Sveits er det eneste EFTA landet som står utenfor. EFTA er en mellomstatlig organisasjon som består av Norge, Island, Liechtenstein og Sveits. Organisasjonen arbeider med fri handel og økonomisk integrasjon mellom medlemsstatene (EFTA 2021).

var viktige i folkeavstemningen var: vilkår for eksport og import, landbrukspolitik, fiskeripolitikk, distriktspolitik, sikkerhetspolitikk, demokrati og nasjonal selvråderett (Heidar 2013, 52). Folkeavstemningen endte med et flertall på nei siden, men mobiliseringen på begge sider av konflikten var stor. I forbindelse med folkeavstemningen i 1972 var to interesseorganisasjoner svært aktive: Europa-bevegelsen og Nei til EU. Organisasjonene eksisterer den dag i dag, og fungerer fortsatt som interesseorganisasjoner for de to standpunktene.

Utfallet av EU debatten på 70-tallet førte til store endringer i norsk politikk (Aarebrot 2018, 139). Tre svært viktige utviklinger i norsk politikk skjedde på denne tide. Partiet Venstre ble svekket. Det var store splittelser innad i partiet, men de klarte tilslutt å holde sammen som et parti. Til tross for dette avga de derimot mange velgere til andre partier (Heidar 2013, 49).

Ved stortingsvalget i 1973 fikk et nytt politisk parti innvalgt tre representanter. Det var Anders Langes parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep (Aarebrot 2018, 145). Partiet etablerte seg ytterst til høyre i norsk politikk, og byttet senere navn til Fremskrittspartiet (FrP). FrP ble en motvekt til Høyres «Ja til EU» på høyresiden i norsk politikk.

Dagens Sosialistiske Venstreparti (SV) så også dagens lys i tiden rundt den første folkeavstemningen. Partiet har røtter til Sosialistisk Folkeparti (SF). Dette var en utbryterfløy av Arbeiderpartiet (Ap), som følge av at Ap var for medlemskap i EU (Heidar 2013, 49). Politikerne til venstre for Ap ønsket en politisk kraft til å markere kampen mot norsk EU-medlemskap på venstresiden i norsk politikk (Aarebrot 2018, 144). Ved stortingsvalget i 1973, etter seieren i folkeavstemning, stilte de med liste i valget under navnet Sosialistisk valgforbund (Heidar 2013, 49). Dette har senere blitt til dagens SV.

I 1994 var det igjen duket for en ny folkeavstemning med spørsmål om norsk EU-medlemskap. I likhet med folkeavstemningen i 1972 var resultatet jevnt. Den endte som tidligere med en majoritet av stemmene på nei siden (Aarebrot 2018, 173). Ved folkeavstemningen i 1994 var mange av de samme sakene relevante, i tillegg var asylpolitikk, økonomiske og sosiale reguleringer, likestillingspolitikk og velferdspolitik sentrale saker i 1994 (Fossum og Vigerstad 2021, 82).

Etableringen av de nye partiene i ettermålet av den første folkeavstemningen førte til nye samarbeidskonstellasjoner for partiene i norsk politikk. Til tross for dette var Nei-siden og Ja-siden ganske like som i 1972 (Aarebrot 2018, 173). Noe overraskende var FrP sitt «Ja til EU», da partiet ble etablert som en motreaksjon til Høyres politikk i 1972 (Aarebrot 2018, 145). Det kan likevel argumenteres for at dette i hovedsak dreide seg om skatte- og avgiftspolitikken.

Et annet overraskende moment var at Ap som var for medlemskap i EU ikke fikk drahjelp av Landsorganisasjonen (LO). Fagforeningen er Norges største organisasjon for arbeidstakere i Norge. De endret side fra ja til EU i 1972, til nei i 1994. Mange av medlemmene til LO stemmer ofte på Ap. Ap og LO motarbeidet altså hverandre i 1994 (Aarebrot 2018, 173). Folkeavstemningen i 1994 markerer også opprettelsen av EØS-avtalen, som har vist seg å være svært viktig avtale for Norge (Aarebrot 2018, 171).

EØS-avtalen ble forhandlet frem av daværende statsminister Gro Harlem Brundtland i 1992 (NUPI 2019). Siden de norske borgerne ikke stemte for medlemskap i 1994, ble EØS det foretrukne alternativet. Avtalen var i utgangspunktet tenkt som en midlertidig avtale, som med tiden skulle resultere i norsk medlemskap i EU. EØS-avtalen er asymmetrisk fordi EU sitter på mer politiske beslutningsmakt enn Norge. Av alle lovforslag som blir vedtatt i EU implementerer Norge rundt tre fjerdedeler (Fossum og Vigerstad 2021, 82). Flere hevder derfor at Norge har et kvasi-medlemskap i EU (Fossum og Vigerstad 2021, 82).

2.2 Norge og Europa i nyere tid

EØS-avtalen gir nordmenn de samme rettighetene som andre EU-borgere. Avtalen innebærer handel av varer og tjenester, bank og forsikring, investeringer, arbeid, studier og retten til å bo i andre EU-land (Regjeringen 2021a).

Avtalen er løpende i form av at Norge kontinuerlig må oppdatere det norske lovverket i henhold til vedtatt politikk i EU. En komplett oversikt over hvilke lover som blir implementert i Norge, som en konsekvens av EØS finnes på Europalov sine sider⁷. Her kan man kontinuerlig overvåke fremgangen til ulike lover fra EU. EØS-avtalen har blitt et viktigere tema etter Brexit, enn det det var før. Brexit førte til Storbritannia sin formelle uttredelse av EU i 2020. EØS-avtalen har

⁷ Nettside: <https://www.europalov.no/>

blitt viktigere etter dette fordi det har førte til en bevisstgjøring i hele Europa på spørsmål om europapolitikk, og hvordan europeisk samarbeid skal foregå på tvers av landegrenser.

Storbritannia etter Brexit representerer en alternativ tilknytningsform til EU. Prosessen landet gikk gjennom med EU etter 2016 illustrerer også hvordan en utmelding, og reforhandling kan se ut. Et annet land Norge kan se til er Sveits. Sveits er et land med en annerledes tilknytning til EU: medlem av EFTA, men ikke EØS. Årsaken til at Sveits ikke er medlem av EØS er at borgerne stemte nei til innmelding i EØS under en folkeavstemning i 1992. Avtalene de har med EU er derfor bilaterale, og oppdateres gjennom forhandlinger ved jevne mellomrom (Smørdal 2021, 148).

Norge har derfor et mulig handlingsrom her. Endringer i Europa og europeisk politikk fører til et større handlingsrom. Mange har derfor sammenliknet Storbritannia med Norges posisjon til EU. Etter Brexit var mange redde for at andre EU-land skulle følge etter Storbritannia. I Norge sitt tilfelle vekket det diskusjoner om hvilken tilknytning man skal ha til EU. Storbritannia sin uttredelse av EU faller inn i rekke av saker som indikerer ustabilitet innad i EU. Polen har innført lover som utfordrer lover vedtatt av EUs lovgivende organ. De mottar per 27 september 2021 straffebøter i millionklassen fra EU. Dette som konsekvens av en domfellelse i EU-domstolen (NRK 2021). Videre har finanskrisen i 2008 og flyktningkrisen i 2015 skapt uroligheter i EU. På samme tid lever vi i en verden med større spenninger mellom stormaktene USA, Kina og Russland (Haugan 2019).

I 2017 ble Solberg-regjeringen gjenvalgt. Frem til stortingsvalget den 13 september 2021 har en rekke EU relaterte saker vært på agendaen. Noen fremtredende saker er næringspolitikk, olje- og gasspolitikk, landbrukspolitikk og fiskeripolitikk og jernbanepolitikk. Videre er klima, Brexit, Trygdeskandalen og vaksineprogrammet for covid-19 prominente politiske saker.

Når det gjelder næringspolitikken, er en handelsavtale med gode rammevilkår for norske bedrifter svært viktig. Innen næringspolitikken er særlig energi, fiskeri og landbruk utfordrende temaer opp mot EU. Gjennom EØS-avtalen importerte Norge 62% av den totale importen fra EU, mens 73% av norsk eksporten gikk til EU-land i 2019 (NHO 2021). Råolje og naturgasser er det Norge eksporterer mest av, etterfulgt av sjømat (NHO 2021).

Norsk energipolitikk handler om klimautfordringer, men også det flere politiske partier kaller for en kraftkrise. I løpet av oktober 2021 har man hatt rekordhøye strømpriser i Norge. Flere av partiene på Stortinget viser til at EU sin energimarkedspakke Acer er årsaken til dette (Aftenposten 2018). Acer er en innlemmelse i EØS-avtalen som innebærer at EUs energibyrå regulerer energipolitikken til EU og EØS-landene (Utenriksdepartementet 2018). Dette er for å sikre stabile kraftpriser i hele Europa, og en omstilling til fornybar energi (Acer 2021). For Norge sin del betyr dette at man gjennom kabler til andre europeiske land eksportere og importerer energi. Norge som land har store energi ressurser i form av olje, gass og vannkraft. Partiene på Stortinget er uenige om energisamarbeidet til EU ganger Norge eller ikke (Aftenposten 2018). Det har av den grunn blitt en konfliktfylt sak i den norske politiske sfære opp mot EU.

Landbruk og fiskeripolitikken i kontekst av EU skiller seg fra hverandre. Landbruket i Norge er beskyttet i form av subsidier fra staten og importvern. Dette er for å opprettholde norsk landbruk og sikre til dels selvforsyning. I tillegg til den maten vi allerede produserer i Norge, importerer vi mye av maten vi spiser fra andre land. Norges Bondelag som er den største næringsorganisasjonen innenfor norsk landbruk mener at Norge må sikre import av produkter som ikke kan produseres i Norge, men også et importvern for de varene som produseres i Norge. Organisasjonen er også i mot et eventuelt EU-medlemskap (Bondelaget 2021).

Fisk er derimot en stor eksportvare, og omtales ofte som den nye oljen. I motsetning til landbruket er det en stor eksportvare, og Norge er den nest største eksportøren av sjømat på verdensbasis. Det som er spesielt med fiskerisamarbeidet er at det både er basert på EØS og bilaterale avtaler (Regjeringen 2021c). Da Storbritannia gikk ut av EU skapte det usikkerhet i kvotesystemet. Storbritannia hadde tidligere kvoter gjennom EU. Noen av de kvotene som Norge tidligere delte ut til EU som helhet, må nå fordeles mellom EU og Storbritannia. Samarbeidet i fiskeripolitikken har gått fra å være bilateralt til trilateralt. Som en konsekvens av ikrafttreddelsen av Brexit har ikke Norge en avtale med EU. Avtalen med Storbritannia kom på plass i 2020 (Regjeringen 2021b). I tillegg til dette skal også Russland ha sin del av kvoten. Konsekvensen av dette er en konflikt mellom Norge og EU. Norge mener at EU båter har fisket for mye, og konfiskert 9000 kvoter. På den andre siden mener EU at båtene deres operer innenfor regelverket. Det er særlig området rundt Svalbard som skaper uenigheter mellom Norge og EU (Spence 2021). Dette kan igjen føre til politiske diskusjoner rundt

Svalbardtraktaten. Ved valget den 13 september, som markerte et makt skifte fra Solberg-regjeringen til Støre-regjeringen er konflikten fortsatt ikke løst.

Som følge av nye innlemmelser i EUs fjerde jernbanepakke fra 2016 i EØS-avtalen ble jernbanen i Norge konkurranseutsatt. EU ønsker å gjøre jernbanen til et mer attraktivt transportmiddel, og tilrettelegge transportløsningen som et klimatiltak. I tillegg ønsker EU et sammenhengene jernbane nettverk i Europa for å sikre transport på jernbane gjennom hele Europa. I Norge sitt tilfelle innebærer dette konkurranseutsetting av norsk jernbane (Statens Jernbanetilsyn 2020). Tidligere var det stort sett Norgesstatsbaner (NSB) eller i dag Vy som opererte på jernbanen i Norge. Fra 2018 av kom internasjonale aktører inn på markedet for persontransport som Go Ahead, Svenske SJ og NORD. Før Stortingsvalget var flere av partiene skeptiske for videre utvidelser av jernbanepakken. FrP, Ap, Sp og SV ba høyesterett vurdere hvor stor grad av makt som ville flyttes til EU (Dagsavisen 2020). Bekymringen til partiene kan kobles opp mot Norges nasjonale selvråderett.

Klimakrisen er en av de største krisene Norge står overfor som land. Da Norge underskrev Parisavtalen i 2015 gikk man med på å redusere Norges klimautslipp. Landene som har underskrevet Parisavtalen forplikter seg til å sørge for at temperaturen på jorden ikke stiger med mer enn 2 grader (FN 2020). For å få til dette krever det samarbeid mellom land. Siden Norge er et EØS-land, og den største handelspartner er EU vil samarbeid være viktig. Norge står fritt til å forme sin egen klimapolitikk, på samme tid vil EUs klimapolitikk påvirke Norge. Eksempler på politiske planer og strategier er: EUs strategi for Arktis, EUs klimaplan for 2030, EUs Green Deal og EUs taksonomi som vil bli innført over flere år frem i tid (Regjeringen 2019b). Samlet sett er det flere politikkområder som påvirker Norge og norsk politikk. Dette er bare noen av sakene. Et annet saksområde som er aktuelt i europapolitikken er arbeidspolitikk, og Nav.

Nav-skandalen eller Trygdeskandalen handler om hvordan Nav har tolket EØS-reglene om trygdeytelser feil. Disse regelen har tolket EØS-regelverket feil siden 2012. Dette har ført til at norske statsborgere med bostedsadresse i Norge ikke har hatt rett til å oppholde seg utenfor Norge hvis de går på kontantytelser, arbeidsavklaringspenger, sykepenger, rehabiliteringspenger, attføringspenger og pleiepenger (NAV 2019). Dette blir av politikere omtalt som trygdeeksport. Konsekvensen av å oppholde seg utenfor Norge har vært stopp i utbetalinger, tilbakebetalingskrav, domfellelser og fengselsstraffer. I 2019 kom Nav frem til

den rette tolkningen, at man har lov til å oppholde seg i EU og EØS. Endring av tolkningen var begynnelsen på Trygdeskandalen. Dette har hatt store konsekvenser for de i det norske samfunnet som har gått/går på trygd. Dette førte i førsteomgang gjennomgåelse av alle trygdesaker tilbake til 2012. I etterkant har Norges høyesterett bestemt at man skal se på alle saker tilbake til 1994, altså tilbake til Norges innmelding i EØS (NAV 2019).

Vaksineprogrammet for covid-19 er nok en av de mest betydningsfulle politiske beslutningene i Solbergs regjeringsperiode. Da koronapandemien brøt ut hadde Norge to valg, enten forsøke å skaffe seg vaksiner på egenhånd, eller gjennom EU. Norge ble en del av EU sitt vaksinasjonsprogram gjennom EØS-avtalen (FHI 2020). I kraft av å være mange land har EU en rekke stordriftsfordeler: egen produksjon av vaksiner, et stort forskningsmiljø for utvikling av vaksiner, kartlegging av mulige vaksine kandidater, kartlegging av bivirkninger, kartlegging av hvordan covid-19 utviklet seg og samarbeid på tvers av land i EU. EU sin gode tilgang på vaksiner har sikret større og større flokkimmunitet i Europa, og gjenåpning av samfunnet igjen (EU 2021). EUs vaksineprogram for covid-19, og Norges deltakelse i programmet er ikke en kontroversiell politiske beslutning, men inkluderes fordi det har vært svært viktig for å komme seg ut av pandemien. Den har vært en av grunnene, om ikke den viktigste til av Norge har «kommet» seg ut av pandemien. Dette samarbeidet med EU illustrerer også hvor viktig EU, og samarbeid med EU, kan være for Norge.

De presenterte saksområdene ovenfor kan indikere at europapolitikk vil være en prominent sak i Stortingsvalgkampen 2021. Til tross for dette har det vist seg i det empiriske materialet at europapolitikken ikke var en av de mest prominente saksområdene gjennom valgkampen. En av grunnen til at europapolitikk, og for eksempel EU-medlemskap ikke har blitt en stor sak i Norge er det proporsjonale valgsystemet og posisjonen til partiene på venstre-høyre-aksen versus EU-aksen. Dette har man sett ved de to folkeavstemmingene (Fossum og Vigerstad 2021, 83). Valgsystemet gjør det vanskelig for et parti å få flertall på Stortinget alene. Regjeringer i Norge består derfor av flere partier på enten høye eller venstresiden i norsk politikk. Det har derfor til enhver tid vært partier som er for og imot EU i regjering de siste regjeringsperiodene. Valgsystemet kombinert med de politiske ståstedene rundt EU fungerer som konfliktdepende. Til tross for dette er det sentralt å se på Norge og relasjonen til Europa i dag. Det er også derfor det er interessant å se nærmere på hvordan de politiske partiene argumenterer og posisjonerer seg på dette politikkområdet. For å undersøke posisjoning og

argumentasjonen til partiene vil det gjøres videre rede for framing perspektiver. Kapittel 3 presenterer litteraturgjennomgang og den teoretiske tilnærmingen.

Kapittel 3 – Litteraturgjennomgang og Teoretisk rammeverk

En litteraturgjennomgang er tett tilknyttet det teoretiske rammeverket i masteroppgaven. Litteraturgjennomgangen oppsummerer og evaluerer en mengde med litteratur som er relevant for temaet man ønsker å analysere. Gjennomgangen av litteratur kan avklare hva, og hvordan noe har blitt forsket på tidligere. Dette definerer om det er noen gap i forskningen innenfor et tema. I tillegg kan det bidra til å plassere egen forskning i en større kontekst i forhold til annen forskning innenfor et tema (Knopf 2006, 127). Litteraturgjennomgangen vil derfor sikte på å gjennomgå relevant litteratur innenfor framing perspektiver. Litteraturgjennomgang vil danne grunnlaget for det teoretiske rammeverket. Kapittel 3 inneholder både litteraturgjennomgang og det teoretiske rammeverket, årsaken til dette er at de bygger på hverandre. De anses derfor som naturlig å kombinere de to kapitler.

Problemstillingen tar utgangspunkt i framing blant politiske partier under valgkampen i 2021. Framing handler om å ramme inn et utsagn etter eget perspektiv av samfunnet (Daviter 2007, 654). Det betyr at framing alltid foregår mot et publikum, og blir benyttet av politikere for å posisjonere seg selv av politiske saker. Politiske partier arbeider med å posisjonere seg selv, de posisjonere seg selv i forhold til velgergrupper, medlemmer av partiet, andre politiske partier, interessegrupper og aktører som donerer penger til partiorganisasjonen. De må derfor tilpasse seg, og posisjonere seg korrekt om de skal ha innflytelse (Svåsand 1947, 17).

En måte å konseptualiserer hvordan politiske partier posisjonere seg selv på er gjennom skillelinjeteori. Skillelinjeteori bygger på interesser og karakteristika på tvers av temaer i samfunnet, eller sagt med andre ord politiske saker (Aarebrot og Evjen 2014, 303-305). Når partier posisjonere seg selv på tvers av en skillelinje dannes en formell institusjonell struktur, og bidrar til at skillelinjen blir en vedvarende konflikt i samfunnet (Gallagher, Laver og Mair 2011, 280). Perspektiver innen framing kan i likhet med skillelinjeteori forklare hva, hvordan og hvorfor politiske partier posisjonere seg. I tillegg kan framing si noe om dyptgående om hva slags framing politikere bruker til en hver tid, hvordan de presenterer utsagn og hvordan de tilpasser utsagn med utgangspunkt i hvem de debatterer med. Er det slik at noen politikere som regel bruker samme form for framing, eller varierer det på tvers av fokus? Kan det være at Trygve Slagsvold Vedum i debatt med Jonas Gahr Støre bruker en form for framing, og mot Erna Solberg bruker en annen? For å forklare posisjoneringen til politiske partier kan framing

perspektiver bidra til en mer dyptgående analyse av politikeres utsagn enn det politisk skillelinjeteori kunne gjort.

Litteraturgjennomgangen vil presentere litteratur innenfor ulike perspektiver av framing. Det teoretiske rammeverket vil bygge videre på litteraturen som er presentert i litteraturgjennomgangen, og vil kunne bidra til å svare på og å belyse problemstillingen. I teksten vil «framing» begrepet bli benyttet fremfor det norske som kan oversettes til innramming. Perspektivene innen framing vil også benevnes med det engelske ordet. Årsaken til dette er at det ikke finnes gode nok oversettelser til norsk. Det fremstår derfor som mest oversiktlig å bruke de engelske benevnelsene for framing.

3.1 Hva er framing, og hva vet vi om det?

Utgangspunktet for litteraturgjennomgang er kurslitteraturen i fra Kunnskap, politikk og styring AORG327. Litteratur fra dette kurset danner fundamentet, og videre ble det supplert med mer litteratur gjennom snøball effekten. Snøballeffekten innebærer å finne nye tekster gjennom referanser i de artiklene man allerede har lest (Ridley 2012, 56). I tillegg til dette ble det funnet litteratur i samråd med andre fagperson basert på anbefalinger.

3.1.1 Framing: Hva og hvorfor

Framing handler om å ramme inn en sak. Med å ramme inn eller frame en politisk sak vises det til å organisere, eksemplifiserer, kontekstualisere og argumentere på en spesifikk måte. Framingen som er mest vellykket blir ofte dominerende i politikk utviklingen (Daviter 2007, 654). I de tilfellene en aktør klarer å vinne frem med sin saksforståelse og framingen av saken vil dette dominere utarbeidelsen av politikken. Det betyr at aktørens løsning blir å foretrekke på bekostning av motstanderen sin (Boin, 't Hart og McConnell 2008, 83). Når man snakker om aktører innen framing referes det til alle mulige aktører. Mennesker, bedrifter, organisasjoner og institusjoner er aktører som framer. Aktører produserer ulike former for framing for å mobilisere, bygge støtte og vinne gjennom med deres egne samfunnsmessige eller politiske interesser (Boscarino 2016, 283).

Framing foregår i kommunikasjonene vår, enten om den er skriftlig, muntlig eller visuell. (Daviter 2007, 654). Politisk påvirkning, og framing kan foregå via leserinnlegg eller debattinnlegg i aviser, tv- og radio-sendte debatter og filmer på sosial medieplattformer og

nasjonale tv-kanaler. Selvom kommunikasjonsformen er ulik, utfører aktøren aktive valg i forhold til innholdet de kommuniserer, hvordan, og hvor de presenterer det (Entman 1993, 52-53).

Å utøve framing kan være en strategisk handling (Boscarino 2016, 280). Den strategiske handlingen viser til å skape en meningsdannelse på linje med sin egen politiske interesse (Fiss og Hirsch 2005, 29). Videre er to sentrale begrep innen framing seleksjon og fremheving. Seleksjon viser til å velge ut noen sider ved en sak, mens fremheving viser til å gjøre informasjon meningsfull, minneverdig eller mer synlig for mottaker (Entman 1993, 53). Når en aktør framer vil han/hun kunne identifiserer en årsakssammenheng til problemet, moralske evalueringer, «behandlinger» og mulige løsninger til en samfunnsutfordring (Entman 1993, 55).

Aktører som aktivt benytter seg av framing vil selektere ut informasjon de inkluderer, og ekskluderer. Deretter vil de fremheve den informasjonen de har valgt ut i sin argumentasjon (Entman 1993, 54). På denne måten vil de valgte aspektene fra aktørens side også være med på å definere et problem i samfunnet. Argumentasjonene kan inkludere moral og verdisyn, samt inneholde en løsning. Løsningen på problemet i samfunnet indikerer at det er en årsakssammenheng, og at aktøren sitter på denne løsningen. Framingen kan foregå skriftlig, muntlig eller via visuelle kilder.

Framing er noe alle gjør, og det skjer både bevist og ubevist. Det betyr at man enten tar et strategisk og aktivt valg om å frame, eller så gjør aktører det uten å tenke over det (Entman 1993, 52). I samfunnet kan man observere framing i institusjoner, organisasjoner, bedrifter og hos enkeltpersoner. En aktør der man enkelt kan observere framing er massemedia. Disse skal stort sett være objektive på tvers av politisk ideologi, men allikevel kan det observeres antydninger til framing i det man ser eller leser (Entman 1993, 56). Årsaker til dette kan være begrensede ressurser i form av sendetid, ordbegrensning i en artikkel, vinkling i en sak eller at en form for framing er så dominant at andre former for framing ikke kommer frem. Ved hjelp av kritisk tenkning kan enkeltpersoner avdekke framingen i mediene, og kartlegge de andre sidene av saken som kanskje ikke er tatt med i avisen eller tv-sendingen. Et annet perspektiv ved massemedia er at de er viktige for de aktørene som framer bevist. De søker etter å påvirke meningen til mange mennesker, og å mobilisere de over på sin side (Boin, 't Hart og McConnell 2008, 83).

Denne masteroppgaven er også framet. Utgangspunkt for framingen er problemstillingen, tidsperspektivet, tema og hva det søkes etter å belyse. Videre blir masteroppgaven framet gjennom valg av teoretisk tilnærming, metodiske valg og valg av datagrunnlag. Valgene som er tatt begrenser hvilken vei man kan gå for å besvare på problemstillingen. Andre valg enn de som er tatt for eksempel en annen teoretisk tilnærming ville gitt andre resultater. Poenget er at framing som fenomen er noe man møter daglig, og det ligger ulike prosesser bak. Dette skjer gjennom dagligdagse møter via ulike aktører.

Når aktører framer består prosessen av flere ledd. Ved muntlig kommunikasjon vil kommunikatoren gjøre beviste og ubeviste valg som organiserer budskapet man kommer med (Entman 1993, 52). Disse valgene vil være det som framer budskapet. I skriftlig kommunikasjon vil teksten inneholde nøkkelord, fraser og tematikker som framer innholdet. Aktører kan frame muntlig via debatter på radio, tv og taler, og gjennom skriftlige dokumenter som i debattinnlegg og handlingsplaner. I tillegg må man ta høyde for kulturen man framer i. I en kultur er det satte rammer for hva som er akseptabelt og ikke akseptabelt i en sosial gruppe. Ved å benytte elementer fra kulturen, og den sosiale gruppen man som samfunn er en del av vil sannsynligheten for suksessfull framing øke (Entman 1993, 52-53). På andre siden av den skriftlige og muntlig kommunikasjonen står mottaker. Gjennom informasjonen mottaker får av en aktør vil han/hun vurdere informasjonene, og deretter gjøre opp en mening om saken (Entman 1993, 53).

Når man snakker om framing innenfor den politiske sfæren kan man gjøre det fra to perspektiver, agendasetting og problemdefinisjon. Dette er sentralt fordi måten man definerer en politisk sak, definerer også den politiske løsningen på problemet (Knill og Tosun 2020, 77). Framing har konsekvenser for å strukturere den politiske sfæren. Avhengig av hvordan et problem blir definert og framet vil dette bidra til å styre det endelige resultatet av politikktviklingen (Boscarino 2016, 281). Videre vil aktører som framer innenfor den politiske sfæren ikke bare være politiske partier, men også departementer, enkelt kommuner, fagforeninger, bedrifter, interesseorganisasjoner og forskjellige sosiale bevegelser. Ulike politiske, og sivile aktører vil ha ulike meninger om politiske saker, og derfor forskjellige syn på hvordan politikken kan løse samfunnsutfordringer (Knill og Tosun 2020, 78).

3.1.2 Framing: Hvordan

Framing perspektiver som helhet består av flere underliggende teorier. Det finnes flere måter å frame på, og flere strategier for å utføre det. Når man framer er rekkefølgen man mottar informasjon i viktig. Det man blir presentert for først er mest sannsynligvis det man «blir enig i». Timing er derfor et viktig poeng når aktører framer (Chong og Druckman 2013, 3). Aktører som driver med framing har også en tydelig målsetning med det. Det skal ha en effekt på målgruppen man søker etter å frame i sin favør (Chong og Druckman 2013, 106). Hvis aktører lykkes med en frame øker sannsynligheten for at media, borgere og andre organisasjoner plukker det opp. Dette kan føre til økt oppslutning rundt egen meningsdannelse (Chong og Druckman 2007, 109). Aktører utfører framing for å vinne frem med sine interesser, for å gjøre dette er de avhengige av å ha støtte.

Det er ulike tilnærminger for å utføre og identifisere framing på. Det går an å frame ved å se på ulike sider av samme sak, topical linking, blame-casting, avoidens, advocacy tactic, dual framing, counterframing og frame contestation (Boin, 't Hart og McConnell 2008, Boscarino 2016, Chong og Druckmann 2007, 2013, Daviter 2007). Det finnes altså mange måter å innhente informasjon, selektere ut informasjon, og å fremheve den på. I masteroppgaven vil de ulike perspektivene for framing benevnes med de engelske uttrykkene. Det har sammenheng med at framing benyttes gjennomgående i hele masteroppgaven, i noen tilfeller er det også vanskelig å finne gode oversettelser til norsk i litteraturen.

Når aktører benytter seg av issue linking eller topical linking linker de et eller flere problemer i samfunnet sammen, og etablerer dermed en sammenheng (Boscarino 2016, 283). Man kan ofte se en slik form for framing når aktører ikke er enige om hvordan et samfunnsproblem skal defineres (Daviter 2007, 654). Denne formen for framing er nærliggende problemdefinisjonsfasen i den politiske syklusen. Årsaken til dette er at samfunnsutfordringen blir definert av to eller flere politikkområder fremfor bare en. Dette vil også prege resten av den politiske syklusen gjennom agendasetting og selve politikktviklingen (Daviter 2007, 654-655). I henhold til definisjonen på framing som Entman fremlegger kan man si at aktører som driver med topical linking ofte gjør det i forhold til hvordan man definerer et samfunnsproblem (Entman 1993, 53). Dette er naturlig da topical linking er nærliggende den politiske syklusen, men når det er sagt er det ikke slik at aktører bare benytter topical linking ved problemdefinisjon (Daviter 2007, 654-655). Det kan også brukes på andre måter avhengig av hva som frames.

Et eksempel i en norsk politisk kontekst som eksemplifiserer topical linking er bompenger. I forhold til politikktutvikling er det mange aktører som vil inn og påvirke. Måten de presenterer sine interesser vil være preget av framing for å vinne frem. Aktuelle aktører i forhold til bompenger kan være det politiske partiet Folkets parti Folkeaksjonen nei til mer bompenger (FNB) som er mot bompenger. Det samme er FrP. Videre vil Miljø partiet de Grønne (MDG) stå på motsatt side. I tillegg kan organisasjoner som jobber med klima og miljø, og Norsk Elbilforeningen ønske å påvirke. De ulike aktørene illustrerer andre politikkområder bompenger kan kobles opp mot som er klimapolitikk, skatte- og avgiftspolitik, bevegelsesfrihet, samferdselspolitikk og bilpolitikk. Dette er topical linking.

Siden topical linking er nærliggende den politiske syklusen, er det også flere aktører som benytter denne formen for framing, både innenfor og utenfor det politiske systemet. I diskusjonene rundt bompenger vil partiene på Stortinget ha et ønske om å påvirke. Det samme vil fagorganisasjonene som representerer bedriftene som blir truffet av skattleggingen. I tillegg vil en slik sak opp til behandling i finansdepartementet, samferdselsdepartementet og klima og miljø departementet, og komiteer på Stortinget. Avhengig av hvor saken er til behandling, vil aktørene forsøke å forme politikken som blir utviklet. Dette kan føre til at politikken endrer seg underveis i den politiske syklusen (Daviter 2007, 656-657).

Norsk Elbilforening er en medlemsorganisasjon som representerer norske elbileiere. De jobber aktivt opp mot den politiske sfæren innen bilpolitikk. Et av de viktigste argumentene deres er at elbiler er klima og miljøvennlige. I tillegg jobber de aktivt for reduserte bompenger, parkering, lavere avgifter, moms og skatt (Norsk Elbilforening 2021). Her linker Norsk Elbilforening bilpolitikken opp mot klima og miljøpolitikken, bompenger, parkering og skatte- og avgiftspolitik. For å vinne frem med sine saker er Norsk Elbilforening avhengig av å nå frem i den politiske sfæren med sin framing. En annen aktør som også kan være aktuell her er FNB. FNB er mot bompenger (Folkets parti Folkeaksjonen nei til mer bompenger 2021). Videre er et parti som MDG for bompenger fordi det er et tiltak som reduserer bilkjøring, og bidrar til å redusere klimagassutslipp (Miljøpartiet de Grønne 2021)⁸. Som utgangspunkt i denne debatten kan man si at det er klima som er i fokus, mens bompenger er en mindre politisk sak.

⁸ Noen av eksemplene fra denne delen av oppgaven er hentet fra primærdata kildene som blir brukt i analysen. Eksemplene i denne delen er derimot ikke linket opp mot europapolitikk. De presenterte eksemplene blir brukt for å eksemplifisere konseptene.

I diskusjonen rundt topical linking kan det forekomme i store og mindre politiske saker, men dess større saksområdet er, dess flere aktører vil blande seg inn, å si sin mening.

Framing kan være et aktivt og strategisk valg, og selve handlingen har en klar hensikt (Fiss og Hirsch 2005, 29). Framing organiserer den politiske debatten i Norge og andre land. Måten politikk, problemer og løsninger blir presentert på påvirker hvordan saker fremstilles i media og den offentlige meningsdannelse (Boscarino 2016, 281). Andre måter å frame på er gjennom strategier, tre av disse er blame-casting, avoidens og advocacy tactic.

Blame-casting eller å skyld på andre i en debatt kan være noe man planlegger. Når man gir en annen aktør skylden for noe kan det være med på å bygge opp misnøye rundt aktøren man konkurrerer mot i den politiske prosessen. Det innebærer at man skaper et bilde av at det er noen andre sin skyld, dette trenger nødvendigvis heller ikke å stemme (Boscarino 2016, 283). Blame-casting er en taktikk man kan benytte seg av i politiske debatter for å skape et negativt bilde rundt politiske rivaler. Gjenkjennelige stikkord når man framer ved hjelp av blame-casting er svak dømmekraft, bakenforliggende motiver og feil faktagrunnlag (Boscarino 2016, 283). Blame-casting sett av lys av definisjonene på framing kan moralske evaluering være spesielt relevant Entman 1993, 55). Ved å legge skyld på andre aktører legger man et moralsk ansvar på meningsmotstanderen i debatten.

Et eksempel på blame-casting er fra Debatten på NRK den 5 mai 2022. I debatten diskuterte de Oslopakke 3 der bompengefinansieringen av Fornebu-banen er kjernene i saken, og grunnen til at bompengene øker (Debatten 2022). Representanten fra Norges Automobil-Forbund (NAF) Camilla Ryste skyldte på politikerne i regjeringen og Oslo for de økte bompengavgiftene i Oslo og Viken: «Dette kan ikke kalles annet enn en desperat handling fra politikere som har mistet fullstendig kontrollen på kostandene på veldig viktige samferdselsprosjekter som de trenger rå finansiere, men altså de er i pengeskvis og den regningen den velger de å sende rett over til bilistene⁹». (Debatten 2022). Dette er en form for blame-casting der Ryste skylder på politikerne.

Avoidens eller unngåelse er en annen strategi man kan benytte seg av for å frame. I de tilfellene man benytter dette unngår man rett og slett et saksområde, en debatt eller møte med en

⁹ I henhold til referansestilen Chicago forfatter-år skal direkte sitater på under tre linjer plasseres i løpende tekst med hermetegn. Er sitatet på over tre linjer plasseres det med innrykk.

motstander. Dette kan aktører velge å gjøre i de tilfellene man er redd for negativ oppmerksomhet (Boin, 't Hart og McConnell 2008, 89). Et annet strategisk poeng ved avoidens er at men ved å unngå å gå i debatt med en motstander senker risikoen for motangrep (Boscarino 2016, 289). Avoidens fremstår som et meget strategisk valg. Ved å bruke avoidens benytter man aktivt å ikke fremheve deler av informasjonsgrunnet i en sak. I kontekst av definisjonene på framing vil for eksempel avoidens kunne svekke årsakssammenhengen en sak, da man ikke får hele bildet (Entman 1993, 55).

Et eksempel på avoidens er Sirin Hellvin Stav sin utsagn om bompenger. Hellvin Stav deltok på den samme debatten som Camilla Ryste i NAF. Hun er miljø og samferdsels byråd i Oslo kommune. I debatten kom det frem at MDG ønsket enda høyere bompenger enn det som ble vedtatt. På spørsmål fra programleder om hvor mye høyere avgifter partiet ønsket klarer Hellvin Stav ikke å svare på det: «Det er betydelig mer enn det som er her, også kan ikke jeg si på krone. [...] Vi må opp på et nivå der vi kan prise ut fossilbilen» (Debatten 2022). Her unngår Hellvin Stav å svare på spørsmålet til programleder, og bruker avoidens som framing strategi.

Advocacy tactic eller beslutningspåvirknings taktikk handler om strategiske valg man tar for å påvirke ens egen målgruppe. Aktører kan velge å kopiere andre aktørers vellykkede handlingsvalg, eller forsøke å lage sine egne (Boscarino 2016, 284). Advocacy tactic kan være å promotere kjernepolitikk til sine velgere, for eksempel når MDG snakker om seg selv som et miljøparti. Det kan også forekomme gjennom deltakelse på store arrangementer, eller å være med på å drive valgkamp.

I sin taletid snakker Hellvin Stav mye om bompenger i forhold til å redusere biltrafikken, og at hennes parti MDG i utgangspunktet ønsket enda høyere satser i bomringen: «Ja vi har et veldig ambisiøst klimamål i Oslo, og målet med å redusere trafikken av mange grunner. Og bompenger er det aller viktigste virkemiddelet vi har for å nå de målene. Så det var mitt utgangspunkt.» (Debatten 2022). Hellvin driver med advocacy tactic her ved å promotere MDG sin kjernesak som er miljøpolitikk.

En annen taktikk er dual framing. Dual oversatt til norsk betyr dobbel som indikerer at dual framing handler om to parter. Disse står ofte i konflikt med hverandre. De politiske rivaliserende aktørene fremstiller motstridende framing, og disse illustrerer bare en side av saken (Chong og Druckman 2013, 2). I henhold til definisjonene til Entman selekterer partene

den siden av saken de vil legge vekt på, og fremhever den (Entman 1993, 53). Dette er en effektiv strategi å benytte for å sette en motstander ut av spill. På samme tid fører denne framingen til vidt forskjellige fremstillinger av samme sak.

Et eksempel på dual framing som kan knyttes til bompenger er standpunktene til MDG og FNB i deres partiprogram. MDG vektlegger bompenger som et tiltak til å redusere biltrafikk (Miljøpartiet de Grønne 2021). FNB på sin side ønsker ikke bompenger, og som en konsekvens av det mer bruk av bil, og større bevegelsesfrihet (Folkets parti Folkeaksjonen nei til mer bompenger 2021). MDG framer rundt klima, mens FNB framer rundt bevegelsesfrihet. Når man benytter seg av dual framing kan man vri sakens fokus over på sin egen side om man lykkes med framingen. Konsekvensen av å benytte dual framing i en diskusjon med en meningsmotstander er at man ofte ender opp med å snakke forbi hverandre. Det er derfor svært viktig at man har gode motsvar til sin motdebattant, for å holde på sin egen framing av saken man diskuterer (Chong og Druckman 2013, 1).

Counterframing er nærliggende dual framing. I de tilfellene man kommer med et motargument beveger man seg over til counterframing. Counterframing forekommer når en aktør kommer med et motsvar til en annens framing, og motsvaret har en annen vinkling på saken. Forutsetningen for å utføre counterframing er at saksområdet er kjent fra tidligere (Chong og Druckman 2013, 2). Dual framing og counterframing er ikke to direkte sammenknyttede perspektiver, men det kan antas at utførelse av dual framing fører til counterframing fra en motpart.

Et eksempel på counterframing er fra debatten den 5 mai er når Cecilie Lyngby, representant fra FNB svar Hellvin Stav om de nye bompenger tiltakene:

Det som er galt er for det første når det gjelder Oslo, så har jo byrådet en mangelfull styring i forhold til økonomien. Med blant annet Fornebubanen, du har vannforsyningssaken, og alle disse sprekkene som har kommet. Da har det bilistene som da må bli inntektskilden, og det blir helt feil, 92% opp mot 98 % av bompengene i Oslo går jo ikke til vei¹⁰ (Debatten 2022).

¹⁰ I henhold til referansestilen Chicago-forfatter-år skal sitater på over tre linjer markeres med innrykk i vanlig tekst.

Lyngby bruker counterframing her ved å komme med et motsvar til representanten fra byrådet i Oslo.

En annen form for counterframing er frame contestation. Frame contestation innebærer å miskreditere en eller flere motstandere ved å angripe deres faktagrunnlag, politiske forslag og legitimitet. Det defineres som en eksplisitt og konfronterende handling med en opposisjon der man benytter framing (Boscarino 2016, 285). Frame contestation fremstår som den mest «aggressive» for en for framing. Denne formen for framing kan deles inn i fire forskjellige typologier (Boscarino 2016, 281). De fire typologiene innenfor frame contestation er: (1) Discrediting frames, (2) Futility frames, (3) Perversity frames og (4) Character frames. De tre første innbefatter selve innholdet i en motstander sin framing, mens den fjerde handler om personene eller organisasjonene som framer (Boscarino 2016, 285). Siden frame contestation inneholder fire typologier er det et strategisk valg for aktøren hvilken form for framing en benytter seg av.

Discrediting frames handler om den spesifikke informasjonen meningsmotstanderen bruker i sin framing. Dette innebærer gjerne å presentere andre faktaopplysninger, eller å benytte seg av andre kilder (Boscarino 2016, 285-286). Dette gjør samferdselsminister Jon-Ivar Nygård. Han trekker inn tanken om å fjerne rabattordningen for elbiler i bomringen. Per dags dato er det lovpålagt at elbiler skal få 50% rabatt på passeringer der.

Vi ber nå om en vurdering fra Statens Vegvesen om vi skal endre på de rabattstrukturene [...] Vi ser etter pandemien at vi har fått en betydelig reduksjon i kollektivtransporten. [...] Det er jo et tjenestetilbud som er til for hele befolkningen, og da må vi se på ulike virkemidler for å få det opp å gå igjen (Debatten 2022).

Her trekker Nygård inn nye opplysninger og andre kilder i debatten rundt bompenger. Man kan si at han endrer på «behandlingen» av bompenger i byene ved å trekke inn fjerning av rabatten på elbiler.

Futility frames viser til å diskreditere motstanderes politiske løsningsforslag på et samfunnsproblem (Boscarino 2016, 286). Det viser som regel til at det politiske tiltaket ikke vil ha den tiltenkte effekten. Her står Rødt i kontrast til resten av partene i debatten på NRK.

Partiet ønsker ikke bompenger for å finansiere kollektivprosjekter, men at det som helhet skal finansieres gjennom skattepolitikk. Representanten fra Rødt Siavash Mobasheri sier:

Altså Rødt mener at vei- og kollektivutbygging i hovedsak skal finansieres over skatteseddelen, og ikke med bompenger [...] Rødt Oslo kommer ikke til å gå med på å øke bompenger eller billettprisene i Oslo det er allerede høye nok, de kan ikke bli enda høyere, og vi vet at bomringene i Oslo rammer folk i Groruddalen hardest. Der har færrest råd til å kjøpe elbil, og der står det også flest bomstasjoner (Debatten 2022).

Her benytter Mobasheri en futility frame ved å presenter en annen løsning på bompengespørsmålet. En bakenforliggende årsak til dette er nettopp hvordan bompengene påvirker de fattigste i Oslo. Dette framing resonnementet viser blant annet til det Entman identifiserer som årsakssammenhenger og moralske evalueringer (Entman 1993, 55).

Perversity frames likner mye på futility frames, men viser i tillegg til at deres politiske løsning vil gjøre ting verre (Boscarino 2016, 286). Lyngby fra FNB benytter en perversity frame. Hun trekker frem at de som allerede sliter økonomisk vil slite enda mer enn når de nye avgiftene i bomringen trer i kraft: «Bompenger er usosialt og det rammer de med lavest inntekt. Det rammer de hardest» (Debatten 2022). I forhold til definisjonen på framing kan man si at Lyngby spiller på moralske evalueringer ved framing her ved å trekke inn fattigdom og økte avgifter, og at dette vil gjøre situasjonene verre for fattige i Oslo og Viken som er avhengig av bilen.

Den siste formen for frame contestation er character frames. Når aktører benytter seg av character frames angriper de en aktør eller persons legitimitet, rykte og karakter. Det betyr at man setter motstanderen i et svært negativt lys, og man bruker ofte symboler og stereotyper (Boscarino 2016, 287). I tillegg til å sette motstanderen i et dårlig lys, brukes det også til å sette en selv i et bedre lys (Boscarino 2016, 291). Lyngby fra FNB utfører dette i debatten ved å si at byrådet ikke er kompetente i den jobben de gjør: «Det som er galt er for det første når det gjelder Oslo, så har jo byrådet en mangelfull styring i forhold til økonomien» (Debatten 2022). Her angriper Lyngby karakteren til hele byrådet til Oslo, men spesielt byråd for miljø og samferdsel Stav Hellvin som er byrådet sin representant i debatten. Siden character frames særlig går på en enkeltperson eller aktør sin karakter vil moralske evalueringer være særlig relevant i henhold til Entman sin definisjon (Entman 1993, 55).

Samlet sett kan man si at det finnes mange måter å identifisere hvordan aktører framer på: å se på ulike sider av samme sak, topical linking, blame-casting, avoidens, advocay tactic, dual framing, counterframing og frame contestation. Til felles har alle at det være en strategisk evaluering som ligger bak. I tillegg utføres de alle av aktører som prøver å vinne frem med sine egne interesser. Sett opp mot definisjonene på framing kan det antas at hver enkelt form for framing kan utføres i forbindelse med en årsakssammenheng, en moralsk evaluering, en «behandling» og i forbindelse med mulige løsninger til en samfunnsutfordring. Tabell 1 oppsummerer de ulike måtene man kan gå frem når man framer.

Tabell 1: Ulike perspektiver aktører benytter for å frame.

<u>Framing</u>	
<i>Å selekterer og fremheve informasjon</i>	
Topical linking	Tanken om at en sak kan frames opp mot flere politiske områder
Blame-casting	Gi andre aktører skylden for et politisk nederlag.
Avoidens	Unngå en tematikk
Advocacy tactic	Drive aktiv beslutningspåvirkning mot egne tilhengere
Dual Framing	Aktørene fremstiller motstridende framing, og de illustrerer bare en side av saken.
Counterframing	Motsvar til en annens aktør framing av et saksområde
Frame contestation	<u>Discrediting frames</u> Angriper faktaopplysningene til motstanderes
	<u>Futility frames</u> Angripe løsningen til en motstander, som man mener ikke vil fungerer
	<u>Perversity frames</u> Angripe løsningen til en motstander, og sier at den vil gjøre ting verre
	<u>Character frames</u> Angripe en aktør eller persons legitimitet, rykte og karakter

Kilde: Boscarino 2016, Chong og Druckman 2013 og Daviter 2007.

Framing perspektivene i tabell 1 viser en sammensetning av ulike forskeres arbeid. Siden det er flere forskere som har skrevet om ulike perspektiver innen framing vil det kunne være tilfeller der ikke alt stemmer overens. I noen tilfeller kan det forekomme overlapp mellom konseptene, og noen definisjoner tilknyttet konseptene kan være for vide.

Topical linking, blame-casting, avoidens og advocacy tactic framstår som enkeltstående perspektiver. Dual Framing og counterframing kan derimot gli inn i hverandre. Begge perspektivene innebærer motstridende framing. Counterframing kan fremstå som en underkategori til dual framing fordi denne formen for framing innebærer bare et motsvar. Det betyr at man må være en del av en debatt eller et ordskifte for å gi et svar. På motsatt side innebefatter dual framing to parter som debatterer med hverandre, altså en form for motsvar.

Dual framing kan minne på topical linking, men det er ikke det samme. Topical linking handler om at man kan koble ulike politiske områder opp mot et samfunnsproblem, eller et politisk forslag (Daviter 2007, 654). Dual framing handler om hvordan aktører framer ved å bare trekke frem en side av saken når de legger frem sine argumenter (Chong og Druckman 2013, 2). Ved dual framing trekker man strategisk frem de delene av saken som passer ens egne interesser.

Videre er det flere av underkategoriene til frame contestation som også minner om hverandre. Futility frames og perversity frames bygger i stor grad på hverandre. Futility frames innebærer å angripe løsningen til en motstander, som man mener ikke vil fungerer. På den andre siden innebærer perversity frames å angripe løsningen til en motstander, og sier at den vil gjøre ting verre. De to formene for frame contestation minner altså mye om hverandre. De overnevnte betraktningene og tabell 1 vil fungere som utgangspunktet for det teoretiske rammeverket som vil bli presentert lenger ut i kapitlet.

3.1.3 Framing av politiske partier i Norge

Som utgangspunkt for denne litteraturgjennomgangen har det ovenfor blitt gjennomgått mye litteratur om ulike perspektiver innen framing. Siden denne masteroppgaven er begrenset til det norske politiske systemet er det sentralt å gjøre et litteratursøk innenfor dette også.

Hensikten med litteratursøket er å kartlegge, samt å oppsummere tidligere forskning der man har brukt framing litteratur for å analysere norske politiske partier. Søket har blitt gjort i Oria og Google Scholar (Tabell 2)¹¹. De samme søkeordene har blitt brukt begge steder. I søket er det benyttet en kombinasjon av «framing», «politisk parti», «norske» og «Europa». Det er ikke søkt på spesifikke avtaler som EU, EØS og EFTA. Dette er fordi oppgaven søker etter å belyse norsk europapolitikk som helhet. Søk etter spesifikke avtaler kan føre til at eventuelle

¹¹ Litteratursøket ble gjennomført i begynnelsen av mai 2022. Det tas forbehold om at det kan dukke opp mer litteratur ved søk gjort på senere tidspunkt.

søkeresultater faller utenfor søket. Litteratursøket er foretatt på både norsk og engelsk. Dette er for sikre at all relevant litteratur er tatt med. Søkene på norsk vil blir presentert først, deretter vil de engelske resultatene presenteres.

Tabell 2: Oversikt over antall treff på tvers av søkemotorer og kombinasjoner

Søke kombinasjoner	Antall treff Oria	Antall treff Google Scholar
framing og «norske politiske partier» og Europa	10	27
framing and «norwegian political parties» and Europe	0	256

På Google Scholar ble søket «framing og «norske politiske partier» og europa» gjennomført. Dette søket resulterte i 27 resultater. Dette er få resultater. Det mest relevante søket som dukket opp var en masteroppgave av Stig Kringen, men den fokuserte bare på Høyre og Frp ved kommunevalget i 2007. Masteroppgaven hadde et kvalitativt og kvantitativt forskningsopplegg i form av at innholdsanalyser ble utført innenfor begge metodene (Kringen 2008). I Oria førte det samme søket til 10 resultater, som igjen er få treff. Noe av det som dukket opp var en artikkel om EU sin tildelelse av Nobels fredspris i 2012 (Ingulstad 2014, 41). Videre fulgte en artikkel om deknningen av kriser i medier i Norge og Danmark, med fokus på 22 juli (Kammer 2013, 292). Ingen av artiklene som dukket opp var relevante for å belyse problemstillingen.

Ved søk på engelsk kan man forvente flere treff, enn søkene gjort på norsk. Dette er fordi det produseres mer forskning på engelsk enn norsk. På samme tid er man i dette litteratursøket på jakt etter litteratur om den norsk politisk kontekst. Søket «framing and «norwegian political parties» and europe» hadde 256 treff på Google Scholar. Et interessant treff var en empirisk studie av framing av innvandring av norske politiske aktører på facebook. Oppgaven fokuserer på SV, Ap, Høyre og FrP (Thorbjørnsen 2018). En annen handlet om hvordan lobby organisasjoner framer i fire europeiske land, blant annet i Norge (Ihlen mfl. 2018, 108). Ellers dukket det ikke opp artikler som fremstår som relevante for problemstillingen. Søket i Oria hadde ingen resultater. Dette indikerer at det ikke er mye forskning på området.

På tvers av de to søkemotorene og språkene er den største forskjellen at det er færrest treff i Oria. Uavhengig av dette er det uansett få treff på søkene. Dette indikerer at dette er forskning

som mange ikke har gjort før. Mye av det som dukker opp er masteroppgaver som benytter ulike framing perspektiver, men ikke noen som fokuserer på alle de norske politiske partiene. I de tilfellene de fokuserer på partier har det gjerne blitt plukket ut noen partier, og ikke alle.

For å oppsummere litteratursøket av framing og politiske partier i Norge kan man konkludere med at det ikke er mye forskning på dette, der man ser på hele det politiske spekteret, og alle partiene på Stortinget gjennom en valgkamp. I henhold til litteraturen foreligger det et gap i forskningen der det ikke er gjort tidligere analyser og utredninger (Knopf 2006, 130). Dette er tilfellet for tematikken i denne masteroppgaven som litteratursøket viser.

3.1.4 Oppsummering

Litteraturgjennomgangen har bidratt til å kartlegge hva framing er, hvordan, hvorfor og hvilke aktører som benytter framing. Gjennomgangen har vist at det i henhold til den gjennomgåtte litteraturen finnes seks ulike perspektiver innenfor framing. Disse er presentert i tabell 1.

Videre er stiller masteroppgaven spørsmål som det ikke er forsket på i en norsk kontekst før. Litteratursøket hadde samlet sett få søketreff, i tillegg var det ingen av resultatene som bidro stort til å belyse problemstillinger som likner det masteroppgaven søker etter å belyse. Det er det et gap i forskningen som foreligger. Masteroppgaven vil derfor kunne bidra med forskning innenfor et nytt område den norske politiske konteksten.

3.2 Teoretisk rammeverk

Det teoretiske rammeverket tar utgangspunkt i tabell 1. Den teoretiske litteraturen som er gjennomgått og presentert baserer seg på ulike framing perspektiver. Et sentralt moment å ha med seg er at en aktør som ofte benytter seg av framing er politiske partier. Målet til politiske partier er å vinne frem med sitt synspunkt. Det betyr at de vil vinne valg og voteringer i nasjonalforsamlingen og i kommunene. Innen den politiske sfæren, handler det om å overtale velgere til å stemme på de ved valg (Gallagher, Laver og Mair 2011, 335). Det kan også handle om å skaffe flere medlemmer og bidragsytere til partiorganisasjonen (Gallagher, Laver og Mair 2011, 349). Videre kan det være interne uenigheter i et parti. Disse uenighetene må håndteres for at partiet skal bli enige om partiets felles politikk og partiprogram (Gallagher, Laver og Mair 2011, 338). Et virkemiddel for å bekjempe dette er å benytte framing innad i partiet.

Politiske partiers dynamikk og målsetninger, fører til at politikere og partier framer. Dette gjør de for å mobilisere velgerne sine, og framing er et verktøy de kan bruke (Chong og Druckman 2007, 106). Framing er et verktøy de bruker i den politiske syklusen, men også ved andre anledninger som valgkamper, folkeavstemninger. Det er igjen viktig å legge til at det er flere aktører enn partier som framer i den politiske sfæren, og det er derfor en konkurranse mellom politiske aktører for å vinne frem med sine interesser (Daviter 2007, 654).

Så når politiske partier eller politiske aktører fram er de to viktigste byggesteinene seleksjon og fremheving av informasjon innen et saksområde (Entman 1993, 53). Innenfor framing finnes det mange perspektiver. De som er vektlagt i denne masteroppgaven er topical linking, blame casting, avoidens, advocacy tactic, dual framing, counterframing og frame contestation. Alle formene for framing er presentert i tabell 1, med tilhørende definisjoner. Alle har sine egne «teoretiske krav» for å kunne kategoriserer et utsagn som for eksempel blame-casting eller dual framing.

Blame-casting, avoidens og advocacy tactic fremstår som definisjoner det er mulig å skille fra hverandre i empirien. En mulig utfordring tilknyttet avoidens er at det bygger på å unngåelse (Boscarino 2016, 289). For å finne ut av hva en politiker forsøker å unngå er det sentralt å vite mye om norsk politikk. På generell basis kan man anta at det er de «svake sidene» ved politikken sin man ønsker å unngå. På samme tid vil motstanderens forsøke å trekke disse frem for å svekke det aktuelle partiet. Det er derfor viktig å vite mye om konteksten for å identifisere hva en eller flere politikere forsøker å unngå. Konteksten i denne masteroppgaven er stortingsvalgkampen 2021. En naturlig tidsramme for konteksten er fra landsmøtene til og med valgdagen. I tillegg vil annen bakgrunnsinformasjon som er presentert i masteroppgavens kapittel 2 være viktig å vurdere.

En annen utfordring er tilknyttet advocacy tactic. I litteraturen defineres det som beslutningspåvirkning (Boscarino 2016, 284). Spørsmålet som deretter stilles er hva er beslutningspåvirkning? For et politisk parti kan det være å ha tilstedeværelse på sosiale medier, snakke om kjernesaker, angripe motstandere politisk, delta i hele valgkampen, drive valgkamp, delta på noen arrangementer i valgkampen også videre. Advocacy tactic kan til og med være at politikere bruker framing som en beslutningspåvirker. Advocacy tactic er definert i litteraturen, men definisjonen er veldig bred. Beslutningspåvirkning som begrep er for vidt. Dette gjør det vanskelig å identifisere hva advocacy tactic er i empirien. Siden begrepet er så vidt vil det være

stor sannsynlighet med overlapp mellom andre konsepter. På bakgrunn av disse refleksjonene er ikke advocacy tactic tatt med i det teoretiske rammeverket.

Dual framing og counterframing er ganske like fordi begge innebærer en form for motsvar i en meningsutveksling der to eller flere aktører framer. De er derfor slått sammen til en i denne masteroppgaven, og vil heretter benevnes med dual framing. I forhold til hvordan dual framing blir definert i litteraturen er det bredt, og kan derfor favne inn alle momentene i Entman sin definisjon på framing (Entman 1993, 55).

I motsetning til dual framing er frame contestation definert mer presist gjennom fire typologier: (1) discrediting frames, (2) futility frames, (3) perversity frames og (4) character frames (Boscarino 2016, 285). På samme tid fremstår futility frames og perversity frames som ganske like. Begge bygger på å angripe motstanderen sin løsning. For å sikre eksklusive definisjoner har futility og perversity frames blitt slått sammen til en form for framing. Videre vil futility frames referer til sammenslåingen av de to konseptene.

Definisjonen på framing vektlegger seleksjon og fremheving av informasjon. I tillegg skiller den mellom problemdefinisjon, kausale sammenhenger, moralske vurderinger og behandlingsanbefaling eller treatment (Entman 1993, 53). Den forteller hva framing er, mens framing perspektivene presentert i tabell 3 indikerer hvordan man framer. For eksempel utfører aktører moralske vurderinger gjennom frame contestation character frames. Videre kan man definere et problem i samfunnet for å bruke blame-casting eller dual framing. Kausale sammenhenger kan forekomme gjennom futility frames. Det er altså en nær sammenkobling mellom definisjonen på framing og de ulike framing perspektivene. Det teoretiske rammeverket til masteroppgaven er oppsummert i tabell 3. Denne tabellen vil være utgangspunktet for å analysere datamaterialet, og for å kunne besvare problemstillingen.

Tabell 3: *Det teoretiske rammeverket innen framing i masteroppgaven.*

Framing	
<i>Å selekterer og fremheve informasjon</i>	
Topical linking	Tanken om at en sak kan frames opp mot flere politiske områder
Blame-casting	Gi andre aktører skylden for et politisk nederlag.
Avoidens	Unngå en tematikk

Dual Framing	Aktørene fremstiller motstridende framing, og de illustrerer bare en side av saken.
Frame contestation	<u>Discrediting frames</u> Angriper faktaopplysningene til motstanderes
	<u>Futility frames</u> Angripe løsningen til en motstander, som man mener ikke vil fungerer
	<u>Character frames</u> Angripe en aktør eller persons legitimitet, rykte og karakter
Tom boks	Man lager teorier for å forenkle virkeligheten det er derfor ikke sikkert at all framingen vil passe inn på tvers av kategoriene

Avslutningsvis er det sentral å gjøre rede for sammenkoblingen mellom teoretiske perspektiver og virkeligheten. Når man benytter teorier i forskning opp mot virkeligheten utforsker man hvordan de fungerer. Dette kan føre til utvikling av definisjonene og perspektivene på en teori, som kan føre til at perspektiver innad i teorien ikke går fullstendig overens. Virkeligheten er kompleks. Det er derfor lagt til en «Tom boks» for å innlemme tilfellene av framing som ikke blir fanget opp av de allerede presenterte framing perspektivene. Eksempler på ting som mulig ikke blir fanget opp er moralske og etiske vurderinger. Det er også viktig å være åpen for andre former for framing. I analysen kan det forekomme former for framing som ikke er reflektert over i litteraturgjennomgangen, eller i det teoretiske rammeverket.

3.3 Teoretiske antakelser

På bakgrunn av litteraturgjennomgangen og det teoretiske rammeverket er det sentralt å redegjøre for hva man kan anta å se i empirien. Først og fremst antas det at politikere bruker framing i oppbygning av sin argumentasjon.

Videre er det sentralt å legge til at perspektivene for framing som er presentert i det teoretiske rammeverket er ideelle, og det er ikke sikkert at man finner utsagn fra valgkampen som passer perfekt inn på tvers av alle formene for framing. Det antas at det vil kreve gode operasjonaliseringer av framing perspektivene, og nøye vurderinger av datamaterialet for å plassere utsagn fra empirien inn under de ulike kategoriene¹².

¹² Operasjonaliseringer av konseptene vil presenteres i kapittel 4 – Metode.

Partier utvikler sin politikk i fireårsperioder i takt med når det er stortingsvalg. I en valgkamp skal partilederne promotere partiets samlede politikk. Til tross for dette vet man at det er interne splittelser i partiene på tvers av saksområder. Derfor vil det være interessant å se etter utsagn som kan avvike fra partiets linje. Videre er det heller ikke slik at partiprogrammene i seg selv er konsistente. Partiene kan ha motstridende meninger på tvers av politikkområder. Argumentasjonslinjen til partiene vil følgelig være sentral å følge.

Det antas at det vil registreres former for topical linking, blame casting, avoidens, dual framing, discrediting frames og futility frames i datamaterialet. Det fremstår som mindre sannsynlig å finne character frames. Årsaken til dette er det politiske klimaet i Norge, der det tilhører sjeldenheten å kritisere politikernes karakter, og heller fokusere på det politiske.

Det er nærliggende å anta at topical linking vil forekomme i empirien. Som kapittel 2 Bakgrunn og Kontekst allerede antyder handler europapolitikk om flere ulike politikkområder som utenrikspolitikk, samferdselspolitikk, arbeidspolitikk og energipolitikk. Siden flere politikkområder sammenkobles kan man på en måte allerede si at det allerede har forekommet topical linking.

Videre antas at noen av partilederne vil skyldes på en eller flere motstandere for å sette dem i et dårligere lys. Dette vil da være blame-casting. Videre vil det være naturlig å benytte avoidens for å unngå et punkt i egen politikk som kan skremme velgere over til andre partier.

Dual framing synliggjøres i de tilfellene politikere har ulik virkelighetsforståelse av en politisk sak. De vil da presentere motstridende bilder av saken. Det kan antas av discrediting frames vil benyttes i samme situasjoner som dual framing, men at stridigheten her handler om fakta. Dette kan komme til syne ved å henvise til tallgrunnlag eller rapporter. Det er også sannsynlig at futility frames kan komme til syne i samme kontekst som dual framing og discrediting frames, men for at det skal være en futility frame må en politisk løsning eller tiltak debatteres, og det må uttales at det ikke vil fungere. I analysen blir det elementær å skille mellom tilfeller av dual framing, futility frames og discrediting frames. Videre er det sentralt å anta at det kan komme tilfeller i empirien som går inn under «Tom boks» i det teoretiske rammeverket.

Avslutningsvis i dette kapitlet er masteroppgaven oppsummert i tabell 4. Her presenteres problemstillingen opp mot det teoretiske rammeverket, og hvilke deler av datamaterialet som

skal benyttes for å svare på problemstillingen. Videre vil metode og datagrunnlaget presenteres, før analyse og konklusjon avslutter oppgaven.

Tabell 4: Sammensetning mellom forskningsspørsmål og det teoretiske rammeverket

Forskningsspørsmål	Elementer i det teoretisk rammeverk
Hvilke saksområder er i fokus når politiske partier diskuterer europapolitikk?	Topical linking
Hvordan endrer eller består framingen til partiene seg gjennom valgkampen?	Topical linking Blame-casting Avoidens Dual framing Frame contestation: Discrediting frames, Futility frames og Character frames
På hvilken måte kan posisjonen til partiene innen europapolitikk forklares/forstås med framing?	Topical linking Blame-casting Avoidens Dual framing Frame contestation: Discrediting frames, Futility frames og Character frames

Kapittel 4 – Metode

Samfunnsvitenskapelige metode handler om hvordan man går frem når man forsker innenfor samfunnsvitenskapen. Det finnes flere ulike metoder, og valg av metode avhenger av studiens tema og teoretiske perspektiv (Grønmo 2016, 15). Forskningsdesignet fungerer som en veiviser for hvordan man skal gå frem i utarbeidelsen av forskningsprosjektet. Det kan defineres som en verktøykasse, som lar oss konstruere, og å bygge opp forskningen vår. Det første man gjør er å formulere en problemstilling, og verktøyene i kassen bidrar til å løse problemstillingen (Hancké 2010, 232).

Dette kapittelet vil gjøre rede for forskningsdesignet i masteroppgaven. For å besvare problemstillingen er det benyttet kvalitativ metode. Innenfor den kvalitative metoden som samfunnsvitenskapelig metode er det gjort en prosessporings liknende metoden der en innholdsanalyse står i sentrum. Dataene som er samlet inn består av dokumenter og filmer. Metode kapittelet vil begrunne de metodologiske valgene, datakildene, utfordringer underveis, operasjonalisering, validitet og reliabilitet.

4.1 Kvalitativ metode

For å belyse masteroppgavens problemstilling egner en kvalitativ tilnærming seg best. Problemstillingen fokuserer på valgkampen i 2021 og framing. Dette er en relativt kort tidsperiode som strekker seg fra mars 2021 til september 2021. Tidslinjen for studien vises i tabell 5. Kvalitativ metode kjennetegnes av dybdeforståelse av et fenomen (Vromen 2007, 255). Det betyr at studier innen kvalitativ metode fokuserer på mindre mengder data (Vromen 2007, 249). Det er nemlig mengden data som blir håndtert og analysert, som skaper muligheten for å fordype seg i fenomenet man studerer.

Videre er kvalitative forskningsoppleggene som regel mer fleksible. Forskeren har mulighet til å bevege seg frem og tilbake i arbeidet mellom teori, datainnsamlingen og analyse. Dette gjør at forskeren hele tiden kan vurdere egne slutninger (Grønmo 2016, 145). Videre gir det mulighet til kontinuerlige justeringer i studien for å produsere best mulig forskning. Ved å benytte kvalitativ metode klarer forskeren å skille mellom relevante utsagn, og utsagn som ikke er relevante. Slik sikrer man at all relevant informasjon er inkludert. Kvalitativ metode egner seg altså best til å besvare problemstillingen, men det finnes flere måter å gå frem på for å gjøre dette. En av disse er prosessporing.

4.1.1 Prosessporing

Prosessporing handler om å kontinuerlig følge en prosess eller et case fra a til å. Flere forskere mener at prosessporing egner seg for å se på kausale sammenhenger (Beach og Pedersen 2016, 302). Prosessen er derfor nært sammenkoblet med hvorfor-spørsmål (Rohlfing 2012, 31). Prosessporing defineres som en prosess man følger fra start til slutt. Begynnelsen markeres der interessen vekkes, og avsluttes ved utfallet man ønsker å forklare. Prosessporing kan også defineres som et forsøk på å identifisere en mellomliggende årsaksprosess med årsakskjeden og mekanismen (Rohlfing 2012, 31). Denne definisjonen av prosessporing er det bred enighet om mellom forskere (Gerring, 2010, 1515). En av ulempene av å bruke prosessporing er at det krever store ressurser. Avhengig av hvor lang prosessen er, er det nødvendig å bruke mye tid på å analysere for å sikre at man identifiserer hendelsesforløpet korrekt (Beach og Pedersen 2016, 302).

Proessen som spores i en prosessporing kan deles i tre deler. En hypotese er gjerne begynnelsen på sporingen, der man antar at noe bestemt skal skje. Underveis i prosessen beveger hendelsesforløpet fremover. Dette kan enten være midlertidige eller kausale hendelser. Den tredje og siste delen bygger på at man kan teoretisere hendelsesforløpet som en sekvens. (Rohlfing 2012, 32-33). Hendelsesforløpet kan danne et mønster. Ved hjelp av dette kan man observere om hypotesen stemmer, og deretter om det er kausale sammenhenger i prosessen man har sporet sammenhenger (Beach og Pedersen 2016, 335).

Innenfor prosessporing kan man skille mellom ulike varianter av hypoteser: realiserte prosesser og potensielle prosesser. De realiserte prosessen viser til faktiske prosesser som man kan kartlegge i empirien. De potensielle prosessene viser til vurderinger aktører gjør før de tar en beslutning. Aktørene kartlegger konsekvensene av de ulike handlingsalternativene og foretar den handlingen som de selv tror vil resultere i ønsket utfall (Rohlfing 2012, 34).

Denne masteroppgaven bygger på det man kan kalle for en realisert prosess. Det er fordi den følger en fastlagt tidsperiode fra mars 2021 til september 2021. I henhold til problemstillingen er ikke kausale sammenhenger noe man søker etter å svare på. Problemstillingen er ikke et hvorfor-spørsmål, og inneholder heller ikke noe som kan kategoriseres som uavhengig eller avhengig variabel. Sånn sett fremstår ikke prosessporing som en egnet metodisk tilnærming. Det er derfor sentralt å gjøre rede for hvorfor akkurat dette valget har blitt gjort.

Metoden tar utgangspunkt i et case eller et fenomen (Beach og Pedersen 2016, 302). Det som kan anses som caset man som skal undersøkes er stortingsvalgkampen i 2021. Dette er en lengre tidsperiode, og for de politiske partiene, en prosess for å vinne valget. Denne tidsperioden er presentert i tabell 5. Tidslinjen i tabell 5 strekker seg fra 4 mars til 13 september 2021. Begynnelsen av prosessen markeres med det første landsmøte som er Rødt sitt, og avsluttes på valgdagen. Tidslinjen inkluderer hendelser som er tilknyttet sentrale dokumenter i datamaterialet, og andre begivenheter som var sentrale i valgkampen og i henhold til europapolitikk. Eksempler på saker relevant for europapolitikk er EUs jernbanepakke, helseprogram, romprogram og innføringen av korona sertifikat. Videre følger saker som den nye fiskeriavtalen, frihandelsavtale mellom Sveits, Liechtenstein, Island, Storbritannia og Norge, Ropstad saken og lanseringen av FNs klimarapport midt i valgkampen. Datagrunnlaget i studien er samlet inn på grunnlag av denne prosessen. Analysen tar derfor ikke høyde for hva valgresultatet ble, eller den samlede regjeringsplattformen. Caset kartlegges i forhold til framing perspektiver i denne tidsperioden. Samlet sett blir det dermed en metodisk tilnærming som likner på en prosessporing.

Tabell 5: Tidslinjen for studien.

Dato	Hendelse	Referanse
MARS		
4-7 mars	Landsmøte Rødt Partiprogram 2021-205	https://roedt.no/landsmote-2021 ¹³
	Moxnes sin landsmøte tale	https://roedt.no/landsmote-2021
APRIL		
15-17 april	Landsmøte Ap Partiprogram 2021-2025	https://www.arbeiderpartiet.no/arrangementer/landsmote/landsmote-2021/
	Støre sin landsmøtetale	https://www.arbeiderpartiet.no/arrangementer/landsmote/landsmote-2021/jonas-gahr-store-vi-star-ved-et-veiskille/
23-25 april	Landsmøte SV Partiprogram 2021-2025	https://www.sv.no/politikken/arbeidsprogram/
	Lysbakken sin landsmøtetale	https://www.sv.no/wp-content/uploads/2021/04/Partileder-Audun-Lysbakkens-landsmotetale.pdf
	Landsmøte Venstre Partiprogram 2021-2025	https://www.venstre.no/organisasjon/landsmote/lm2021/vedtak/?fbclid=IwAR3HXypc82fwRrrc4mRKw0rri6bJ2Rvv4j1z9q-Ujk3PqVi7PI8Y45VGUIA

¹³ Alle linker ble oppdatert og sjekket den 4 mai 2022. På de tidspunktet stemte, og fungerte alle lenkene.

	Melby sin landsmøtetale	https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=1179332732519594
25-28 april	Landsmøte MDG Partiprogram 2021-2025	https://www.mdg.no/viktige_dokumenter_partiprogram_2021-2025
	Bastholm sin landsmøtetale	https://www.mdg.no/nyheter_unes_tale_lm2021
	NRKs første supermåling	https://www.nrk.no/norge/store-styret-mot-regjeringskontora-1.15463329
MAI		
29 april - 2 mai	Landsmøte KrF Partiprogram 2021-2025	https://krf.no/politikk/politisk-program/
	Ropstad sin landsmøtetale	https://www.facebook.com/kristeligfolkeparti/videos/484408032710704
8-9 mai	Landsmøte Frp Partiprogram 2021-2025	https://www.frp.no/landsmote
	Listhaug sin landsmøtetale	https://www.youtube.com/watch?v=IdsMNIQxxcg
14-16 mai	Landsmøte Høyre Partiprogram 2021-2025	https://hoyre.no/politikk/partiprogram/
	Solberg sin landsmøtetale	https://tv.hoyre.no/partileders-erna-solbergs
JUNI		
1 juni	Votering over den europeiske jernbanepakken	https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=84178
2 juni	Fiskeriavtale for 2021	https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=84427
	Innlemmelse i EØS-avtalen av forordning om opprettelse av EUs helseprogram	https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=84447
4 juni	Innlemmelse i EØS-avtalen av EUs romprogram, og EUs byrå for romprogrammet	https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=84581
5 juni	Sp lanserer Trygve Slagsvold Vedum som statsministerkandidat	https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/1BK29Q/vedum-er-senterpartiets-statsministerkandidat
4-6 juni	Landsmøte Sp Partiprogram 2021-2025	https://www.senterpartiet.no/politikk/vedtatt-politikk/program/program
	Vedums sin landsmøtetale	https://www.youtube.com/watch?v=VqT2_RJJEAg
7 juni	Innlemmelse av forordning (EU) om koronasertifikat i EØS-avtalen.	https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=85032
14 juni	NRKs supermåling juni	https://www.nrk.no/nyheter/supermaling_klart-rodgront-flertall-1.15537269
17 juni	Ap lanserer sin 100-dagersplan	https://www.nrk.no/nyheter/store-lanserer-100-dagersplan-1.15540838

	Frihandelsavtale mellom Norge, Island, Liechtenstein og Storbritannia	https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=85204
JULI		
	Ingen vedtak på Stortinget i juli	
1 juli	Tidligstemme perioden begynner	https://www.valg.no/om-valg/valgene-i-norge/valgdata-og-historikk/tidligstemmer/tidligstemmer-2021/
26 juli	Sp åpner valgkampen	https://www.nrk.no/nyheter/vedum-apnet-valgkampen-pa-nordkapp-1.15588237
AUGUST		
5 august	FrP åpner valgkampen	https://www.nrk.no/nyheter/listhaug-apner-valgkampen-1.15599666
7 august	Ap åpner valgkampen	https://www.nrk.no/inlandet/apnet-ap-valgkampen-i-hedmark-1.15602360
9 august	Statsministerdebatt VG	https://www.vgtv.no/video/222890/se-solberg-stoere-og-vedum-i-valgkampens-foerste-statsministerdebatt
	Lansering av De Forente Nasjoners klimarapport del 1	https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/fns-klimapanel-ipcc/dette-sier-fns-klimapanel/sjette-hovedrapport/hovedfunn-forstedel-sjette-hovedrapport/
10 august	Forhåndsstemmeperioden begynner	https://www.valg.no/for-velgere/stortingsvalget-2021/forhandsstemme/
15 august	Statsministerduell TV2 Arendal	https://play.tv2.no/nyheter/valg-2021-statsministerduell/valg-2021-statsministerduell-2021-episode-1-1675315.html?showPlayer=true
16 august	Partlederdebatt NRK Arendal	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202108/NNFA80000221/avspiller
	Partitimen Arendalsuka Høyre	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
17 august	Partilederspørring NRK Venstre	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202108/NNFA83000121/avspiller
	Partitimen Arendals uka FrP	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
	Partitimen Arendals uka KrF	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
	Partitimen Arendals uka Sp	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
18 august	Partilederspørring KrF NRK	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202108/NNFA83000221/avspiller
	Partitimen Arendals uka Ap	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
	Partitimen Arendals uka Rødt	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
19 august	Partitimen Arendals uka MDG	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/

	Partitimen Arendals uka SV	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
	Partitimen Arendals uka Venstre	https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/
23 august	Partilederutspørring NRK MDG	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202108/NNFA83000421/avspiller
	Partilederutspørring TV2 Rødt	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-21-1676787.html?showPlayer=true
24 august	Partilederutspørring NRK Rødt	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-21-1676787.html?showPlayer=true
	Partilederutspørring TV2 FrP	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-22-1676790.html?showPlayer=true
25 august	Partilederutspørring NRK SV	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202108/NNFA83000521/avspiller
	Partilederutspørring TV2 MDG	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-23-1676793.html?showPlayer=true
30 august	Partilederutspørring NRK FRP	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202108/NNFA83000621/avspiller
	Partilederutspørring TV2 SV	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-24-1676788.html?showPlayer=true
31 august	Partilederutspørring NRK SP	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202108/NNFA83000721/avspiller
	Partilederutspørring TV2 Venstre	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-25-1676789.html?showPlayer=true
	Partilederdebutt fra Media City TV2	https://play.tv2.no/nyheter/valg-2021-partilederdebutt/valg-2021-partilederdebutt-2021-episode-1-1675783.html?play=true
SEPTEMBER		
1 september	Partilederutspørring TV2 KrF	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-26-1676791.html?showPlayer=true
2 september	Statsminister duell fra Trondheim NRK ¹⁴	https://www.nrk.no/nyheter/klart-for-statsminister-duell-1.15634605
6 september	Partilederutspørring NRK Høyre	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202109/NNFA83000821/avspiller
	Partilederutspørring TV2 Høyre	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-27-1676795.html?showPlayer=true
7 september	Partilederutspørring TV2 Ap	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-28-1676792.html?showPlayer=true

¹⁴ «Statsministerduellen» fra Trondheim heter egentlig «Folkemøte» men i denne teksten vil det refereres til som en statsministerduell, da det bare var statsministerkandidater tilstede.

8 september	Partilederspørning NRK Ap	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202109/NNFA83000921/avspiller
	Partilederspørning TV2 Sp	https://play.tv2.no/programmer/fakta/aerlig-talt/sesong-2021/aerlig-talt-2021-episode-29-1676794.html?showPlayer=true
	Partilederdebutt fra Deichmann TV2	https://play.tv2.no/nyheter/valg-2021-partilederdebutt/valg-2021-partilederdebutt-2021-episode-2-1675784.html?showPlayer=true
9 September	Behandling av EUs 4 jernbane pakke på Stortinget	https://www.nrk.no/nyheter/behandling-av-eus-jernbanepakke-1.15643263
10 september	Partilederdebutt fra Bodø NRK	https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202109/NNFA80000521/avspiller
13 september	Valgdagen	

Fremfor å gjøre en prosessporing, kunne man argumentert for at en longitudinell studie hadde vært passende for problemstillingen. Longitudinelle studier legger vekt på å analysere tidsperspektiver både innenfor kvalitativ og kvantitativ metode. Tidsperspektivet kan være relativt kort, til å strekke seg over flere år. Studiene kan omfatte historiske utviklinger, sosiale prosesser, individers livsløp og hvordan meninger endrer seg (Grønmo 2016, 397). Når man gjennomfører en longitudinell studie med kvalitativ metode henter man som regel inn data basert på deltakende observasjoner (Grønmo 2016, 398). Denne masteroppgaven faller ikke innenfor noen av disse perspektivene innen longitudinelle studier.

På bakgrunn av det overnevnte vil en prosessporings liknende metoden være den best egnede metoden for å besvare problemstillingen. Det er viktig å poengtere at det ikke kan hevdes at det som gjennomføres er en prosessporing, i henhold til hvordan det defineres i litteraturen. Masteroppgaven blir en «prosessporing» i den form av at den rekonstruerer stortingsvalgkampen i 2021, og kartlegger hvordan partiene benytter seg av framing perspektiver innenfor europapolitikk som saksområde. På en måte kan man også hevde at problemstillingen bygger på et bakenforliggende hvorfor-spørsmål. Problemstillingen spør ikke om «hvorfor» politikere framer innen europapolitikk. Den stiller heller spørsmål ved hvordan de gjør det, og hvilke andre politikkområder de sammenkobler europapolitikk med.

Litteraturgjennomgangen redegjorde for et gap i forskningen. Masteroppgaven tar stilling til nye perspektiver innen framing og politiske partier. Det er derfor naturlig å begynne med å beskrive fenomenet før man kan begynne å diskutere årsakssammenhenger. Det er også etablert i annen litteratur at man må begynne å svare på hva og hvordan spørsmål, før man kan bevege

seg over til hvorfor spørsmål og kausale sammenhenger (Gerring 2012, 722-723). Studien vil derfor være med å bidra legge fundamentet for fremtidige studier som søker å svare på hvorfor politikere framer. For å svare på hvorfor politiske partier framer innen europapolitikk er disse spørsmålene grunnleggende å få svar på i første omgang. Et annet moment er også at for å svar på hvorfor politiske partier framer innen europapolitikk, ville det krevd en annen datainnsamlingsmetode enn en kvalitativ innholdsanalyse. For å få svar på dette ville strukturerte intervjuer vært en mer hensiktsmessig datainnsamlingsmetode. Med det overnevnte som begrunnelse for valg av metode, er det derfor formålstjent å bruke en variant av prosessporing som metode i denne masteroppgaven.

4.1.2 Kvalitativ innholdsanalyse

Den prosessporings liknende metoden bygger på en kvalitativ innholdsanalyse. Kvalitativ innholdsanalyse forstås som systematisk gjennomgang av informasjon. Innenfor kvalitativ metode finnes det flere måter å samle inn data på. Det kan foregå gjennom intervjuer, observasjoner eller dokumenter. Innsamlingen kan være både strukturer og ustrukturert (Vromen 2007, 258). I denne masteroppgaven består datagrunnlaget av dokumenter. Dokumenter kan være faktiske dokumenter, lyd, bilder og videoer (Grønmo 2016, 175). Ved analyse av video og lyd kan man på en måte si at det man gjør er observasjon, men dette er ikke deltakende observasjon. Det betyr at man i form av å ikke være tilstede, ikke kan påvirke det som forløper.

Ved gjennomføring av en kvalitativ innholdsanalyse er det vanlig at innsamlingen og analysen foregår parallelt. Normalt sett fører dette til at man legger til flere relevante dokumenter underveis i prosessen (Grønmo 2016, 175-176). Siden denne masteroppgaven tar utgangspunkt i en prosessporings liknende metoden, og derav en innholdsanalyse, er mange av dokumentene som skal være med i oppgaven bestemt på forhånd. Årsaken til dette er at man under en valgkamp vet hva som foregår. Det er allerede avklart når landsmøtene til partiene er, når Arendals uka er og når de store debattene er. Likevel, for å sikre at alle de relevante datakildene er inkludert i masteroppgaven ble det kontinuerlig fulgt med i nyhetsbildet under valgkampen. I tillegg ble nyhetsstrømmen til NRK, med jevnlig nyhetsoppdateringer gjennomgått ved flere anledninger. Tanken om at alle de relevante dokumentene er tatt med er viktig for å besvare problemstillingen, men kanskje like viktig er hvordan dokumentene er behandlet for å registrere

de rette dataene. Det er derfor naturlig å bevege seg over til håndteringen av data i denne studien.

4.2 Data

Dataene i denne masteroppgaven er hentet ut fra en rekke dokumenter. Disse dokumentene er presentert i tabell 5. Fokusområdet for datainnsamlingen er valgkampen i 2021. Det er altså et tydelig definert tidsperspektiv.

Ved stortingsvalgkampen i 2021 var det 25 politiske partier som stilte til valg (Valgresultat 2021). Totalt sett var det 10 partier som fikk seter på Stortinget, men i masteroppgaven er det bare fokus på ni av partiene: Rødt, SV, Ap, Senterpartiet (Sp), MDG, Kristelig Folkeparti (Krf), Venstre, Høyre og FrP (Valgresultat 2021). Dette er de partiene i Norge som kan sies å tilhøre de «godt etablerte partiene», og de som til en hver tid er representert på de nasjonale tv-sendte debattene. Partiene som ikke er inkludert i masteroppgaven er derfor Generasjonspartiet, Redd Naturen, Kystpartiet, Feministisk Initiativ, Norge Kommunistiske Parti, Piratpartiet, Alliansen – Alternativ for Norge, FNB, Liberalistene, Pasientfokus, Helsepartiet, Partiet Sentrum, Industri- og Næringspartiet, Partiet De Kristne, Pensjonistpartiet og Demokratene i Norge (Valgresultat 2021).

Partiet som er ikke inkludert i datamaterialet, men som kom inn på Stortinget er Helsepartiet. De var ikke var en del av valgkampen i samme grad som de andre allerede etablerte partiene. Videre sitter de med et enkeltmandat fra Finnmark, og er ikke et parti som dekker alle valgdistriktene i Norge. Helsepartiet var heller ikke med i den store mediedekningen under valgkampen. Det vil derfor være utfordrende å finne gode kilder til analysen.

Alle dokumentene presentert i tidslinjen i tabell 5 er gjennomgått opp mot det teoretiske rammeverket. Dette er gjort til tross for at mange av dokumentene ikke er inkludert i det endelige datamaterialet. Årsaken til dette er å sikre at alle de relevante momentene er med. I tillegg er disse gjennomgått ved flere anledninger. Videre er det ekskludert dokumenter som ikke har noe direkte med partiens handlinger å gjøre. Dette omfatter supermålinger, ny fiskeriavtale, frihandelsavtaler, FN's klimarapport og tidligstemmeperioden. I tillegg ligger det en vurdering til grunn om tidsperspektiv og begrensede ressurser tilknyttet en masteroppgave.

Som videre utgangspunkt for utvelgning av data ble det brukt to strategier. Den første strategien baserer seg på ulike politiske saksområder. Eksempelvis kunne man valgt å bare ta utgangspunkt i energipolitikk og handelspolitikk i forbindelse med Norge og Europa. Utfordringen med dette er at det ikke ville bidratt til å belyse hele problemstillingen. Et av underspørsmålene vektlegger hvilke saksområder som er i fokus i forbindelse med europapolitikk. Det vil derfor ikke være mulig å besvare problemstillingen uten å kunne inkludere alle mulige saksområder gjennom valgkampen. Den andre strategien baserer seg på å selektene enheter basert på sammenliknbarhet, og viktighet. Sammenliknbarhet viser til om det er mulig å sammenlikne noen av dokumentene med hverandre i form av innhold og kontekst. Viktighet viser til at hendelsen dokumentet er hentet fra er en formell valgkampaktivitet der det er viktig for partiet og deres representanter å prestere for å vinne velgere.

To store «datakilder» som ikke er inkludert i datamaterialet i tabell 6 er partitimen under Arendalsuka og landsmøtetale til partilederne på landsmøte. Partitimen under Arendalsuka er en time der politikere fra de ni partiene presenterer sin egen politikk, både nasjonalt og lokalt. Konsekvensen av dette er at de ulike partiene har ulike representanter på partitimen. Noen av partiene stiller med lokale politikere, nestledere og partileder. Prinsippet om sammenliknbarhet blir derfor utfordret her. I forhold til saksområdet tar hverken Ap, KrF, FrP, Sp, SV eller MDG opp politiske saker tilknyttet Europa. Disse partitimene er derfor ikke relevante i analysen. Rødt, Venstre og Høyre omtaler politiske saker som blir påvirket av europapolitikk. Venstre og Høyre brukere særlig mye tid på dette under partitimen. De to partiene er representert med de to daværende statsrådene Sveinung Rotevatn og Linda Hofstad Helleland. (Arendalsuka 2021). Rotevatn var på det tidspunktet klima- og miljøvernminister, mens Helleland var distrikts- og digitaliseringsminister. Likevel inkluderes ingen av partitimene i datamaterialet. Årsaken til dette er at partiene har en blanding av lokale og nasjonale representanter. Det er dermed et større fokus på lokalpolitikk i valgkretsene Vestfold, Østfold og Telemark. Videre er fremstår som partitimen som mindre uformell enn formell. Dette skjer som følge av musikalske innslag og en jovial tone mellom politikerne. Siden det er i varierende grad fokus på nasjonalpolitikk, og bare to av ni partiene som snakker mye om europapolitikk er ikke partitimene sammenliknbare, og tas ikke med.

Landsmøtetale fra partilederne på landsmøtene til alle de ni partiene er ikke inkludert i tabell 6. Dette begrunnes med at man på en måte kan si at talen er et bilde av politikken de skal diskutere på landsmøte, eller en oppsummering av landsmøte, avhengig av om lederen holdt

talen før eller etter partiet stemte over partiprogrammet. Siden alle landsmøtetalene har blitt gjennomgått er dette noe man vet med sikkerhet. Talen vil derfor ikke kunne bidra med ny informasjon sett opp mot partiprogrammene. Sammenliknet med partiprogrammene vil disse ha et større omfang enn en tale som varer i 30 min til en time. Landsmøtetalene anses derfor som overflødige. Det samme gjelder partilederutspørringene på NRK og TV2. Begge programmene handler om utspørring av partilederen i kontekst av partiprogrammene.

Med dette som bakgrunn er det valgt ut 13 dokumenter i tabell 6: Partiprogrammene fra landsmøtene, to statsministerdueller og to partilederdebatter. Partiprogrammene representerer dokumenter i form av tekst, mens resten er dokumenter i form av video. Denne formen for utvalg kan kalles for strategisk utvalg. Strategisk utvalg benyttes ofte innen kvalitativ metode, og bygger på omhyggelige vurderinger av dokumenter. De som inkluderes er de som er mest relevante for problemstillingen (Grønmo 2016, 103).

Tabell 6: Hendelser under valgkampen som ble tatt med i analysen.

Dato	Hendelse
MARS	
4-7 mars	Landsmøte Rødt Partiprogram 2021-205
APRIL	
15-17 april	Landsmøte Ap Partiprogram 2021-2025
23-25 april	Landsmøte SV Partiprogram 2021-2025
	Landsmøte Venstre Partiprogram 2021-2025
25-28 april	Landsmøte MDG Partiprogram 2021-2025
MAI	
29 april - 2 mai	Landsmøte KrF Partiprogram 2021-2025
8-9 mai	Landsmøte Frp Partiprogram 2021-2025
14-16 mai	Landsmøte Høyre Partiprogram 2021-2025
JUNI	
4-6 juni	Landsmøte Sp Partiprogram 2021-2025
AUGUST	
15 august	Statsministerduell TV2 Arendal
16 august	Partilederdebatt NRK Arendal
SEPTEMBER	

2 september	Statsministerduell NRK Trondheim
10 september	Partiledersdebatt Bodø NRK

For videre redegjørelse vil partiprogrammene presenteres deretter, statsministerdueller og partiledersdebatter. Dataene er hentet ut av ulike kilder, derfor har det krevd forskjellige tilnærminger for å hente ut de relevante dataene. I de tilfellene videoer har blitt brukt besto fremgangsmåten i å se på hver enkelt video fra start til slutt, og deretter transkribere den relevante informasjonen. Avhengig av størrelsen på de skriftlige dokumentene er det benyttet ulike metoder. I de tilfellene dokumentene er små har hele blitt lest, og deretter uthentet informasjon, mens i de lengre dokumentene har det blitt brukt en ordsøk metode. I eksempelvis partiprogrammene som er store dokumenter er denne dataauthentingsmetoden anvendt.

Alle partiprogrammene foreligger i tekstformat. I gjennomgangen av de ni partiprogrammene for å finne de relevante dataene har det blitt benyttete spesifikke søkeord. Årsaken til dette er at det er mye informasjon i partiprogrammene som ikke er relevant for problemstillingen. Videre er partiprogrammene lange, og flere av de er på over 100 sider. For en mer effektiv datainnhentingsprosess var det mer hensiktsmessig å bruke søkeord, fremfor å finlese alle programmene. Det er benyttet flere ord enn det som i ettertid viste seg å ikke være nødvendig. Dette gjorde søket etter de relevante dataene i partiprogrammene mer tidkrevende enn det kunne ha vært, men på samme tid sikret dette at all relevant informasjon i de ni partiprogrammene kom med i datainnsamlingen. Ordene som ble benyttet i søket etter de relevante dataene er presentert i tabell 7. Prosessen med å velge ut søkeordene som skulle inkluderes i tabell 7 var en blanding av ord som var åpenbare å ha med, noen av ordene ble også lagt til som følge av egen forståelse av konteksten i europapolitikken. Videre ble også noen andre ord lagt til som man etterhvert så kunne være relevante.

Det mest grunnleggende søkeordet og er Europa. Dette kontinentet ligger i kjernen av europapolitikk. Videre er EU, EØS, EFTA og andre avtaler mellom Norge og Europa sentral å ta med fordi det er avtaler som knytter Norge til det europeiske kontinentet. I tillegg vil ord som nasjon, suverenitet, selvråderett og autonomi indikere noe tilknytningen mellom Norge og Europa. Motstandere av en nærere relasjon mellom Norge og Europa bruker ofte noen av disse ordene for å beskrive forholdet. Andre spesifikke ord som strøm, klima, toll, kvoter og jernbane viser til aktuelle saker som har vært oppe i samfunnsdebatten. Dette er bare noen av søkeordene

som presenterer i tabell 7, men den samme argumentasjonen vil være gjeldene for de som ikke er presentert i løpende tekst.

Tabell 7: Søkeord benyttet i gjennomgangen av data i partiprogrammene.

Søkeord	Begrunnelse av søkeord
EU, EUs, Europa, euro, europeisk, EØS, EØS-avtalen, EFTA og Schengen	Grunnleggende avtaler/ord om Norge og Europa
Suverenitet, selvråderett og autonomi	Ord som ofte benyttes av de som er motstander av tettere tilknytning til Europa
Nasjon og internasjonal	Nasjon referer til nasjonalstater, mens internasjonalt referere til relasjoner mellom land.
Utenrikspolitikk	Relasjonen mellom Norge og Europa er utenrikspolitikk
Næring og næringspolitikk	Europeiske land er Norges viktigste handelspartnere
Handel, handelspolitikk, handelsavtale og rammevilkår	Europeiske land er Norges viktigste handelspartnere
Samarbeid	Europeiske land er Norges viktigste handelspartnere/samarbeidspartnere
Avtale	Europeiske land er Norges viktigste handelspartnere
Nordisk/Europeisk forsvar	En diskusjon som pågår i Europa
Subsidier, toll og kvote	Viktige punkter for Norge i EØS-avtalen
Skatt og finans	En økende utfordring med skattlegging av store internasjonale selskaper. EU jobber aktivt med dette
Acer, strøm og kraft	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen
Nav og trygd	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen
Jernbane og tog	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen
Klima, miljø og kvote	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen
Fisk og kvote	En aktuell sak som følge av bilaterale avtaler, og spesielt etter Brexit.
Landbruk og jordbruk	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen

Olje og gass	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen
Pandemi, covid-19, vaksine, medisin	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen
GDPR og personvern	En aktuell sak som følge av EØS-avtalen

En utfordring tilknyttet å bruke ord for å identifisere de relevante dataene er at noen ord har en bredere betydning, og kan brukes i flere kontekster. Eksempelvis er EU, EØS, EFTA og Acer ord som viser til konkrete institusjoner. Ord som handel, Europa, internasjonalt, avtaler og rammevilkår har bredere definisjoner. En avtale kan referer til avtaler internt i Norge, til internasjonale handelsavtaler eller til en avtale mellom Norge og EU. Europa kan referer til Norges forhold til EU, til andre europeiske land utenfor EU, eller til verdensdelen som helhet. Det var derfor viktig å jobbe systematisk, og å skille mellom de relevante dataene, og de som ikke var relevante for kartlegging av partiprogrammene. En god huskeregel er å identifisere mellom de tilfellene der europapolitikk blir nevnt eksplisitt, der de blir nevnt indirekte, og der det rett og slett ikke er relevant.

Etter gjennomgangen av alle partiprogrammene ble europapolitikken kategorisert etter politikkområder der EU og EØS omtales. Eksempelvis «snakker» alle partiene om europapolitikk innenfor områder som energipolitikk og handelspolitikk. Denne formen for kategorisering bidro til å understreke hvilke områder som er viktigst for alle partiene jevnt over, og politikkområder som enkelt partier legger vekt på i sin politikkutvikling tilknyttet europapolitikk. Dette kan også i henhold til det teoretiske rammeverket være en form for topical linking. I analysen vil det gjøres rede for dette poenget.

Statsministerduellene foreligger alle i video format. I løpet av valgkampen var det tre stykker. En på VGTV, en på NRK og en på TV2. Alle de tre duellene inkludert de tre statsministerkandidatene Støre, Vedum og Solberg. De er dermed alle tre sammenliknbare. I forhold til formalitet fremstår VGTV sin duell som mindre formell enn NRK og TV2 sin. I forbindelse med relevans til problemstillingen er innholdet i statsministerduellen heller ikke relevant. Den er derfor ekskludert fra dataene, analysen og datamaterialet

I løpet av valgkampen var det fire partilederdebatter på de største tv-kanalene i Norge, to på NRK og to på TV2. I dataene er det kun inkludert den første og den siste. Partilederdebatten fra Arendal i slutten av august er den første store debatten mellom partilederne under valgkampen i 2021. Videre er partilederdebatten fra Bodø den 10 september den siste store hendelsen før

valgdagen. Debatten fra Bodø var den siste anledningen partilederne hadde til å kommunisere direkte hjem til det norske folk via skjermen før valgdagen. Debattene fra Arendal og Bodø fremstår derfor som viktigere hendelser enn de to andre debattene som gikk på TV2. Derfor er disse to ekskludert, mens NRK sine er inkludert.

For å oppsummere seleksjonsprosessen er den gjort med utgangspunkt i problemstillingen. Som hoved stikkord er sammenliknbarhet viktig, i tillegg til at dokumentet må stamme fra en formell valgkampaktivitet. Fra tidslinjen er det ekskludert mye data. I hovedsak skyldes dette at dataene ikke er relevante. Dette er begrunnet med oppgavens fokus, men også omfanget til masteroppgaven. Selve selekteringen er gjort strategisk med sikte på å velge ut de best egnede dokumentene for å utgjøre datamaterialet. Det er viktig å legge til at ekskluderinger av dokumenter kan føre til at man går glipp av en del data som kunne bidratt i analysen. På samme tid vil større mengder med dokumenter i datamaterialet føre til en mer overfladisk analyse fremfor en som går i dybden. Det er derfor ikke inkludert mer data enn det som allerede er presentert.

4.3 Operasjonalisering

Per nå er teorien gjort rede for, og de metodiske valgene, men for å kunne anvende teorien og empirien sammen i analysen er det sentralt å gjøre rede for hvordan teorien er operasjonalisert. Operasjonalisering handler om å gjøre noe målbart (Adcock og Collier 2001, 529). Innen kvantitativ metode gjøres som regel noe målbart gjennom tall, mens i kvalitativ metode må man tenke annerledes. I henhold til Oddbjørn Bukve sin presentasjon av hermeneutisk forskningslogikk går det an å operasjonalisere teorier i lys av en sosial kontekst et sosialt fenomen finner sted i (Bukve 2016, 68). For å kunne gjøre noe målbart er det hele veien en balansegang mellom forståelse av fenomenet og tolkning av data. Dette kalles for den hermeneutisk sirkel. Det sentrale er å se dette i lys av sammenhengen (Bukve 2016, 71). Ved å forstå og tolke, forstå og tolke skapere man en bedre oppfatning av fenomenet man ønsker å forklare. På denne måten kan konseptene operasjonaliseres

Det må legges til at operasjonalisering gjennom hermeneutisk forskningslogikk har noen svake sider. Noen hevder at det ikke foreligger generaliseringspotensiale. Dette skyldes at man ser på et sosialt fenomen i en bestemt kontekst. På den andre siden hevder forskere at man kan generalisere. Dette skyldes en nøye vurdering av fenomenet gjennom den hermeneutiske sirkel.

Ved å hele tiden vurdere konseptet og fortolket det vil oppfatningen av konseptet være så solid at det er generaliseringspotensiale (Bukve 2016, 72).

For å kunne operasjonalisere framing perspektivene bygges det på operasjonalisering gjennom eksemplifisering. Eksemplene vil i hovedsak bygge på utsagn fra politikere, fra statsministerduellen på VGTV under valgkampen. Bakgrunnen for valg av denne debatten er at de tre statsminister kandidatene konkurrerer mot hverandre (selv om to av de tilhører venstresiden av politikken), og de vil frame for å forsøke å vinne velgere. Operasjonaliseringene vil ikke være innenfor europapolitikk. Dette gjøres for å skape et tydelig skille mellom datamaterialet, og operasjonaliseringene. Temaene programleder tar opp i denne statsministerduellen dreier seg for det meste om arbeidsledighet og distriktspolitikk. For å belyse alle formene for framing er det i tillegg inkludert en debatt fra den amerikanske valgkampen i 2016.

Tom boks konseptet operasjonaliseres ikke. Siden det ikke er mulig å måle noe som ikke har en entydig definisjon blir det ikke operasjonalisert. Prinsippet er heller at det som ikke passer inn under de andre formene for framing faller inn under tom boks. Operasjonaliseringene av det teoretiske rammeverket er presentert i tabell 8. Tabellen presenterer sitater fra de to debattene, og en forklaring på hvorfor det kan regnes som en eller flere former for framing.

Tabell 8: Oppsummering av eksemplifiserte operasjonaliseringer av konseptene.¹⁵

Framing konsepter	Sitater som eksemplifiserer operasjonaliseringene	Forklaring
Topical linking	Støre: «Også må vi sørge for at vi ikke kommer dit som Erna Solberg nå sier, at vi ser tegn på at vi både har ledighet og mangel på arbeidskraft. For da er det noe som er feil i utdanningssystemet vårt» (Statsministerdebatt 2021).	Støre utfører topical linking her ved å koble arbeidspolitikk og utdanningspolitikk sammen.

¹⁵ I tabellen er det direkte sitater. Disse sitatene har ingen relasjon til europapolitikken. I tabellen er direkte sitater. Disse sitatene har ingen relasjon til europapolitikk.. I tabellen er direkte sitater. Disse sitatene har ingen relasjon til europapolitikk.

Blame-casting	Støre: « <i>Da Erna Solberg ble statsminister var det 280 000 uføre [...] Nå er det 320 000. Hver dag på hennes vakt har det kommet seks nye unge uføre</i> » (Statsministerdebatt 2021).	Støre utfører blame-casting ved å gi Solberg skylden for at dere er flere unge uføre i Norge. Det er også en tendens til character frame siden Støre setter Solberg i et dårlig lys.
Avoidens	Solberg: « <i>Jeg synes det er veldig interessant at uansett hva vi snakker om så ender Jonas alltid opp med å snakke om skatten på arbeidene kapital [...] En av tingene han har sagt, det er at det har blitt flere uføretrygdede. Og det er riktig, men det har blitt færre på helse relaterte ytelse</i> » (Statsministerdebatt 2021).	Det er avoidens fordi Solberg illustrerer hvordan Støre unngår en tematikk. Det kan også fremstå som dual framing fordi politikerne vektlegger ulik statistikk inn trygdefeltet.
Dual framing	Solberg: <i>Det er en del ting som går bra i Norge. [...] Det er færre unge som er utenfor skole, arbeidstrening eller i jobb, enn det det var tidligere. Det var en bekymring for et par år siden. Nå har vi mye lavere nivå fordi vi har gjort målrettet arbeid knytte til dette, og dert går bedre i yrkesfagene</i> » (Statsministerdebatt 2021).	Solberg utfører dual framing her ved å vektlegge annen informasjon om samme sak. Slik danner de to politikerne motstridende bilder. Dette kan også regnes som topical linking fordi hun knytter arbeidspolitikk og sammen utdanningspolitikk.
Discrediting frame	Solberg: « <i>Nei, og det har faktisk ikke blitt flere midlertidige stillinger enn før. Tidligere i dag så sa Jonas Gahr Støre at midlertidigheten i Norge har økt. Nei den har faktisk litt lavere enn den var da vi tiltrådde</i> » (Statsministerdebatt 2021).	Dette er en discrediting frame fordi Solberg viser til at Støre har sagt at midlertidigheten i Norge har økt ved en tidligere anledning. Dette tilbakeviser Solberg ved å vise til at den er lavere enn antatt

<p>Futility frame</p>	<p>Støre: «<i>Siv Jensen hennes finansminister sa i sin tid, kutt i formueskatten er det viktigste tiltaket vi kan ha for å skaffe arbeid. Nå kommer Høyre igjen og sier at vi skal fortsette å kutte i skatten[....] Ingen forskning dokumenterer at det får folk i jobb. Det dokumenterer at det øker forskjellene</i>» (Statsministerdebatt 2021).</p>	<p>Dette er en futility frame fordi Støre viser til at han kommer til å bruke ressurser på politikk som faktisk fungerer.</p> <p>Dette er også et eksempel på topical linking da Støre knytter arbeidspolitikk og skattepolitikk sammen.</p> <p>Dette er et eksempel på discrediting frames i form av at Solberg og Støre strides om faktagrunnlaget.</p> <p>Dette også anses som avoidens. Man kan tolke det slik at Høyre velger å unngå å høre på det forskerne sier om formueskatt.</p> <p>Det fremstår som en character frame fordi Siv Jensens navn blir satt i et negativt lys.</p>
<p>Charater frame</p>	<p>Trump: «<i>She has done a terrible job for the African American community. She wants their vote, and she does nothing, and then she comes back four years later. We saw that first hand when she was a united states senator</i>» (CNBC 2016).</p>	<p>Afro amerikanere er en viktig velgergruppe i USA. valgkampen. Fra Trump sin side er det et forsøk på å svekke Clinton sin tillit og legitimitet hos de velgerne.</p>

Kilde: VGTV og CNBC.

Tabell 8 illustrer hvordan man kan operasjonalisere framing gjennom eksemplifisering. Det som er tydelig er at mange utsagn kan kategoriseres som en form for framing, men andre utsagn kan også kategoriseres som flere former for framing. Når man debatterer med andre politikere skaper dette en dynamikk som gjør at framingen blir flytende på tvers av politiske utsagn.

Framing er noe alle aktører utfører. Når en politiker argumenterer alene kan utsagnet være en form for framing, men i debatter med raske ordvekslinger mellom debattanter blir framingen mer flytende. Debatten beveger seg raskt frem og tilbake mellom ulike momenter. På en måte kan man si at dette gjør operasjonaliseringen blir uklare. På motsatt side er debatter med politiske motstander helt essensielt i politikken, og derfor en naturlig del av å operasjonalisere framing.

4.4 Forskningsetikk

Et viktig poeng innen forskning er etikk. Forskningsetikk bidrar til forsvarlig og fri forskning, det bidrar til å lage gode rutiner for hvordan forskning skal gjennomføres. (Forskningsetikk 2021). Når man forsker har forskeren ansvar for alle individene som blir inkludert i undersøkelsen. Det er sentralt å ta hensyn til individenes person, integritet, velferd og verdi. Som hovedregel skal individene som «deltar» i forskning være informert om forskningen, og ha signert et samtykke skjema (Forskningsetikk 2021). I forhold til hva som regnes som personlig informasjon, og som kan være sensitiv er personopplysninger, privatlivets fred, politiske standpunkt og verdier (Forskningsetikk 2021).

Denne masteroppgaven forholder seg til individer, men alle som «deltar» i studien er offentlige personer. Datamaterialet i denne masteroppgaven tar utgangspunkt i politiske utsagn som er gjort i full offentlighet. I tillegg er det «deltakerne» sin jobb å ytre sine politiske standpunkt siden de er politikere. Videre er alle kildene som benyttes offentlig tilgjengelige. Det er derfor ikke problematisk å benytte utsagnene i masteroppgaven.

4.5 Datakvalitet og kvalitets vurdering av studien

Datakvalitet handler om i hvilken grad datamaterialet egner seg til å belyse problemstillingen. For å kunne vurdere dette er reliabilitet og validitet viktig stikkord. For å redegjøre for datakvaliteten til datamaterialet vil disse konseptene gjøres rede for i forhold til dataene. Avslutningsvis vil datakvaliteten oppsummeres

4.5.1 Reliabilitet

Reliabilitet handler datamaterialet sin pålitelighet. Målsetningen er at datamaterialet «produserer» de samme resultatene på tvers av gjentatte målinger av materialet (Van Thiel 2007, 48). I dette tilfellet handler det da om i hvilken grad datamaterialet fra valgkampen er

presist målt i forhold til hvordan framing perspektivene er operasjonalisert. Hvis man har reliabilitet har man muligheten til å danne et mønster som er representativt for den faktiske virkeligheten (Van Thiel 2007, 48).

Framing perspektivene er operasjonalisert gjennom eksemplifisering. Denne strategien for operasjonalisering er diskutert, og utviklet i samråd med veileder på masteroppgaven. De første delene av analysen ble gjort i august, deretter i begynnelsen av januar. For å teste reliabiliteten, og hvor konsistent måleverktøyet er, er det gjennomført en ny måling av en debattene i datamaterialet. Hvis utfallet av den nye målingen er relativt lik som den som er utført i januar, kan man hevde at måleverktøyene har reliabilitet. Dette vil styrke reliabiliteten. Denne metoden for å sjekke reliabilitet kalles for replikasjon (Van Thiel 2007, 49).

Debatten som skal måles på nytt er den første debatten i valgkampen fra Arendalsuka. Strategien som ble brukt ved den første gjennomførte målingen i januar var å se debatten, og å sitte med et kodeskjema. Da debattantene sa noe innenfor europapolitikk ble utsagnene transkribert, og deretter plassert inn i et kodeskjema etter hva slags form for framing som ble benyttet. En replikasjon av denne prosessen ble gjentatt den 13. mai 2022. Samlet sett er de samme utsagnene fra politikerne notert ned. Dette gjelder 100% av utsagnene, som betyr at vurderingen av hva som er relevant og ikke relevant for problemstillingen er god. Videre i forbindelse med koding av konseptene har det skjedd en utvikling av det teoretiske rammeverket fra januar til mai. I januar besto det teoretiske rammeverket av flere former for framing enn det som er presentert i tabell 3. Årsaken til dette er at flere former for framing har blitt slått sammen, eller ekskludert fra rammeverket. Fra kodeskjemaet i januar er det flere utsagn fra politikerne som er plassert inn under flere av konseptene, dette er også tilfellet for kodingen i mai. Kodingene fra skjemaet i januar er derfor i ettertid (etter reliabilitetskodingen) oppdatert for å stemme overens med det nye teoretiske rammeverket.

Blame-casting, avoidens og discrediting frames er identisk kodet ved begge anledninger. Det samme er topical linking. Videre er det det noen forskjeller når det gjelder dual-framing, futility frame, character fram og tom boks. Alle har til felles at det er flere utsagn som kan regnes som «de formene for framing». Det er sentralt her å notere seg at både dual-framing og futility-frame har blitt slått sammen med andre former for framing. Operasjonaliseringen av disse konseptene har derfor forandret seg. Character frame og tom boks derimot har fått flere «treff» enn det de to hadde i januar.

Samlet sett er resultatene fra de to kodingene i januar og mai like på noen områder, og forskjellig på andre områder. Totalt sett ble det registret 17 kodinger første gang, og 22 da replikasjonen ble gjennomført den 13. mai 2022. Det er forventet at det kom til å være forskjeller mellom de to kodingene. Årsaken til dette er at det teoretiske og empiriske materialet har vært jobbet mye med, og forståelsen av materialet vil utvikle seg. På samme tid er det ikke «skremmende» stor forskjell på de to kodingene. Dette betyr at måleinstrumentene i masteroppgaven er relativt presise, og at denne testen har styrket masteroppgavens reliabilitet.

4.5.2 Validitet

I litteraturen finnes det flere former for validitet (Van Thiel 2007, 49). I denne masteroppgaven vurderes den konstruerte validiteten, den interne validiteten og den eksterne validiteten. Samlet sett kan man si at validitet handler om dataens gyldighet. Når man snakker om gyldighet handler ikke dette om dataene i seg selv, men i forhold til konteksten de brukes i (Kleven 2007, 221).

Konstruert validitet handler om i hvilken grad en antakelse er gyldig. Dette kan man gjerne «se» gjennom prosessen fra indikator til det man observerer i dataene (Kleven 2007, 223). Innen kvalitativ forskning observerer man indikatorene før man lager de. Disse kommer gjerne ikke før i analysen (Kleven 2007, 224). Dette kan ses på som naturlig da datainnsamling og analyse ofte foregår parallelt innen kvalitativ metode (Grønmo 2016, 145). Utfordringen tilknyttet konstruert validitet er i hvilken grad konseptene passer med indikatorene, og om dette vurderes likt gjennom hele analysen (Kleven 2007, 224). Hvordan indikatorene, altså formene for framing er operasjonalisert er derfor svært sentralt for konstruert validitet (Kleven 2007, 225). Samlet sett kan man si at den konstruerte validiteten er den mest grunnleggende og viktigste formen for validitet fordi den bygger på operasjonalisering. For å lage gode operasjonaliseringer krever det gode beskrivelser, og gode beskrivelser er fundamentalt for å kunne gjøre rede for årsakssammenhenger (Gerring 2012, 722). En måte å sikre validitet på er å gå i dialog med andre forskere om data og indikatorer (Van Thiel 2007, 50). For å sikre konstruert validitet har operasjonaliseringene blitt diskutert med en annen fagperson. Dette har blitt gjort for å sikre at operasjonaliseringene er grundig gjennomtenkt, tydelig definert og dermed enklere å måle i datamaterialet.

Intern validitet handler om i hvilken grad slutningene man trekker er gyldige (Kleven 2007, 223). Intern validitet handler om kausale sammenhenger, og er viktig når man hevder at en

hendelse fører til en annen hendelse (Kleven 2007, 228). Problemstillingen til masteroppgaven tar ikke høyde for kausale sammenhenger. Intern validitet er derfor ikke relevant. Dette er den første studien om framing av alle de politiske partiene under en valgkamp med fokus på europapolitikk. Det er derfor grunnleggende deskriptive og forstående spørsmål som må gjøres rede for før man kan begynne å se etter kausale sammenhenger.

Ekstern validitet handler om gyldigheten av en slutning ut i et annet univers. Eller med andre ord hvordan resultatene fra studien kan ses i lys av andre kontekster (Kleven 2007, 223). Ekstern validitet bygger derfor i stor grad på i hvilken kontekst masteroppgaven befinner seg i. Det handler altså om generaliseringspotensiale (Kleven 2007, 229). Siden det benyttes kvalitativ metode i denne oppgaven er fokuset på ikke- statistiske generaliseringer (Kleven 2007, 229).

Konteksten i denne masteroppgaven er stortingsvalgekampen i 2021. Denne valgkampen foregår en gang. Den neste stortingsvalgekampen vil mest sannsynligvis se annerledes ut. Det er derfor vanskelig å argumentere for at slutningene som trekkes vil kunne ha generaliseringspotensiale, og dermed ekstern validitet. På en annen side vil masteroppgaven danne et bilde av hvilke former for framing fremtredende politikere benytter seg av. Hvis det er slik at det foreligger et mønster i forbindelse med hvilken framing politikere benytter kan det være en begynnelse for et mulig generaliseringspotensialt. For å få til dette vil det kreve flere studier, og større mengder med data. Et annet moment innen den eksterne validiteten er at operasjonaliseringene av framing perspektivene kan mulig benyttes i andre sammenhenger for å kartlegge framing blant aktører. Det er derfor et mulig teoretisk generaliseringspotensialt her.

For å oppsummere den samlede datakvaliteten er reliabiliteten og validiteten sentral. Reliabiliteten gjennom replikasjon ble gjennomført. Resultatet der viste at de måleverktøyene som ble utviklet var presise. Videre er i utgangspunktet den konstruerte validiteten den viktigste formen for validitet. I utgangspunktet er ikke den interne eller den eksterne validiteten relevant, men i det kan vurderes om det faktisk foreligger generaliseringsgeneraliseringspotensiale av operasjonaliseringene av framing perspektivene. Masteroppgaven vil bygge videre på det presenterte datamaterialet og de metodiske bemerkningene i dette kapittelet. Utgangspunktet for analysen og empirien er presentert i tabell 9.

Tabell 9: Sammensetning mellom forskningsspørsmål, det teoretiske rammeverket og empirien

Forskningsspørsmål	Teoretisk rammeverk	Empiri
Hvilke saksområder er i fokus når politiske partier diskuterer europapolitikk?	Topical linking	Partiprogrammene til Rødt, SV, Ap, Sp, KrF, Venstre, Høyre og FrP.
Hvordan endrer eller består framingen til partiene seg gjennom valgkampen?	Topical linking Blame-casting Avoidens Dual framing Frame contestation: Discrediting frames, Futility frames og Character frames	Partiprogrammene sett opp mot partilederdebatter fra Arendal og Bodø, i tillegg til statsministerdueller fra Oslo og Trondheim
På hvilken måte kan posisjoneringen til politiske partier innen europapolitikk sammenfalle/forklares/forstås med framing?	Topical linking Blame-casting Avoidens Dual framing Frame contestation: Discrediting frames, Futility frames og character frames	Hele datamaterialet: Partiprogrammene til Rødt, SV, Ap, Sp, KrF, Venstre, Høyre og FrP. Partilederdebatter fra Arendal og Bodø, i tillegg til statsministerdueller fra Oslo og Trondheim

Kapittel 5 – Empiri og Analyse

Analysen og empirien bygger videre på tabell 9 som ble presentert avslutningsvis i forrige kapittel. De tre forskningsspørsmålene vil bli benyttet for å besvare problemstillingen som helhet. Det vil bli tatt utgangspunkt i en struktur som følger de tre forskningsspørsmålene, og de vil besvares løpende. I lys av forskningsspørsmålet vil den relevante teorien og empirien bli presentert og diskutert. For å gjøre rede for dette er det sentralt å gå tilbake til problemstillingen:

Hva slags standpunkt har norske politiske partier i europapolitikken, og hvordan bruker partiene framing i sin argumentasjon på politikkområdet under stortingsvalget i 2021?

- 1. Hvilke saksområder er i fokus når politiske partier diskuterer europapolitikk?*
- 2. Hvordan endrer eller består framingen til partiene seg gjennom valgkampen?*
- 3. På hvilken måte kan posisjoneringen til politiske partier innen europapolitikk forstås med framing?*

Innledningsvis vil det gjøres rede for de politiske partienes posisjoner i europapolitikken i 5.1. Deretter følger besvarelse av problemstillingen i 5.2 og 5.3.

5.1 Oversikt over partiers posisjoner i europapolitikken

Det er sentralt å gå tilbake til partienes meningsdannelse i europapolitikken. En forutsetning for å kunne besvare problemstillingen er å kartlegge hvilke standpunkt de politiske partiene har i europapolitikken. Siden EU og EØS er dominerende institusjoner i europapolitikken er det partienes posisjoner tilknyttet disse institusjonene som vil gjøres rede for. For å kartlegge dette er det tatt utgangspunkt i partiprogram innenfor problemstillingens definerte tidsperspektiv.

Rødt ønsker og si opp EØS avtalen, for deretter å forhandle om en ny. Videre i partiprogrammet står det ingenting om partiets holdning til medlemskap i EU, men siden de er imot EØS kan det antas at de derfor også er mot norsk medlemskap i EU (Rødt 2021). I motsetning til Rødt har SV et tydelig standpunkt i begge spørsmålene. De er mot norsk EU-medlemskap, og de ønsker i likhet med Rødt å si opp EØS for å forhandle om en ny avtale (Sosialistisk Venstreparti 2021).

Ap viser til at de ved to tidligere anledninger har vært tilhengere av medlemskap i EU, men at dette må diskuteres på landsmøte for å komme frem til et felles standpunkt i partiet. I forhold til EØS ønsker de å beholde EØS-avtalen slik som den er (Arbeiderpartiet 2021). Sp er i mot norsk medlemskap i EU, de ønsker også å reforhandle EØS-avtalen for å få til en bedre avtale for Norge (Senterpartiet 2021).

MDG tar ikke standpunkt til EU i sitt partiprogram, men viser til at dette må folket få bestemme gjennom en folkeavstemning. De er også for EØS-avtalen (Miljøpartiet de Grønne 2021). KrF ønsker å opprettholde tingenes tilstand. De er ikke for EU-medlemskap, og ønsker å beholde EØS avtalen (Kristelig Folkeparti 2021).

Venstre står frem som det eneste partiet som er for både norsk medlemskap i EU og for EØS-avtalen (Venstre 2021). Partiet er det eneste norske partiet på Stortinget som har gått inn for norsk medlemskap i EU. Høyre sier ikke ja til norsk EU-medlemskap, men at de skal jobbe for det. På en måte kan man si at de er for, men på en annen måte så er det ikke eksplisitt det som står i programmet deres. Videre er de for å beholde EØS-avtalen slik den er i dag (Høyre 2021). FrP sier nei til norsk medlemskap i EU, og ønsker å reforhandle deler av EØS-avtalen (Fremskrittspartiet 2021). Det er altså et skille mellom Frp og de andre partiene som ønsker å reforhandle.

Samlet sett er det kun fire av ni partier som ønsker å opprettholde tingens tilstand på dette spørsmålet. Det er Ap, KrF, MDG og Høyre. Venstre ønsker medlemskap, mens resten av partiene ønsker å reforhandle EØS-avtalen. I hovedsak dreier disse posisjonene seg om EU og EØS, men det er viktig å ikke glemme at Norge knyttes til Europa gjennom bilaterale- og andre internasjonale avtaler i tillegg. Dette politiske spørsmålet splitter partiene på tvers av de tradisjonelle politiske alliansene. For å kunne si noe mer om de politiske partienes posisjoner er det sentralt å se på flere saksområder i europapolitikken.

5.2 Saksområder

Forskningsspørsmålene viser til hvilke saksområder som er i fokus når politikere diskuterer europapolitikk. Europapolitikk er et politikkområde som faller innenfor det utenrikspolitiske feltet, men siden det inneholder så mange politiske nyanser blir det påvirket, og påvirker mange forskjellige politikkområder. Det er derfor det er interessant å se på hvilke saksområder

politikere snakker om i relasjon til europapolitikk. Med relasjon til europapolitikk menes hvilke andre saksområder de knytter opp mot Europa.

I henhold til den prosessporings likende metoden som benyttes er det naturlig å begynne med partiprogrammene for å kartlegge hvilke saksområder som er aktuelle. Dette vil danne grunnlaget for de videre diskusjoner politikernes hadde i valgkampen. Det er også sentralt å legge til at partiene kan nevne ting som angår europapolitikken både direkte og indirekte. Med direkte vil EU, EØS, Europa, Schengen også videre være nevnt eksplisitt. Når det refereres indirekte til europapolitikk i partiprogrammene krever det en forståelse for en beredere kontekst i norsk politikk.

Etter en gjennomgang av alle de ni partiprogrammene er det i hovedsak 16 politikkområder som er i fokus i forbindelse med europapolitikk. Disse er alle presentert i tabell 10. De grønne feltene illustrerer saksområder som tas opp. De hvite feltene markerer det som ikke er omtalt på tvers av partier. I arbeidet med kartlegging av saksområdene har det blitt jobbet med flere kategorier, som deretter har blitt slått sammen til større saksområder. For eksempel innebefatter energipolitikk politikk som går på strøm, kraft, Acer og olje og gass. Oversikten over dette er vedlagt i Vedlegg. De ulike saksområdene vil bli presentert hver for seg fra det som blir nevnt flest ganger, og avsluttes med det som blir vektlagt færrest ganger.

Tabell 10: Saksområdene de politiske partiene tar opp i relasjon til europapolitikk

Saksområder	Rødt	SV	Ap	Sp	MDG	KrF	Venstre	Høyre	Frp
Næringspolitikk									
Forsvarspolitikk									
Justispolitikk									
Klimapolitikk									
Samferdselspolitikk									
Demokrati									
Energipolitikk									
Landbrukspolitikk									
Beredskapspolitikk									
Arbeidspolitikk									
Fiskeripolitikk									

Utdanningspolitikk									
Digitaliseringspolitikk									
Distriktpolitikk									
Skattepolitikk									
Familiepolitikk									

Saksområdene alle partiene anser som viktige i forbindelse med Europa er næringspolitikk, forsvarspolitikk, justispolitikk, klimapolitikk, samferdselspolitikk og politikk som omhandler demokratiske verdier og ytringsfrihet. Næringspolitikk er veldig naturlig og ikke uforventet da Europa er Norges viktigste handelspartner (Fossanger 2018). I tillegg er EØS-avtalen viktig for norsk handel. Videre referer forsvarspolitikk til samarbeidet Norge har med andre europeiske land på forsvar, men perspektivet her varierer mellom ønske om et nordisk og europeisk forsvarssamarbeid, og fortsatt medlemskap i NATO. For eksempel sier SV i sitt program at de skal «arbeide imot at Norge trekkes stadig dypere inn i EUs forsvarspolitiske samarbeid» (Sosialistisk Venstreparti 2021). På motsatt side står Ap som ønsker å «holde fast ved NATO-samarbeidet og samtidig gi norsk sikkerhetspolitikk flere bein å stå på ved å forsterke vårt sikkerhetspolitiske samarbeid i Norden, med Tyskland og andre nærstående land i og utenfor EU» (Arbeiderpartiet 2021).

Justispolitikken handler i stor grad om Schengen-avtalen, samarbeidet med Europol og innvandring og asylpolitikk. Schengen-avtalen er et godt eksempel på en avtale som er viktig for Norge, og som regulerer andre områder som EØS ikke treffer (Regjeringen 2018). Et parti som anser dette samarbeidet som problematisk er Frp. De ønsker å «vurdere fortløpende om Norge er tjent med fortsatt medlemskap i Schengen dersom man ikke får kontroll på yttergrensene». Dette handler i stor grad om innvandrings- og asylpolitikk (Fremskrittspartiet 2021).

Klimapolitikken baserer seg på EU som partner i kampen mot klimaendringen. EU har den klimapolitikken som fremstår som den mest ambisiøse i verden. I tillegg gikk Solberg-regjeringen inn i en juridisk bindende avtale med EU om at Norge skal kutte 55% av sine utslipp innen 2030 (Miljødirektoratet 2021). I tillegg vil EU sin klimapolitikk påvirke Norge gjennom EØS-avtalen. Dette er det flere partier som omtaler i sitt program, et av de er MDG. «Samarbeide tett med EU om utvikling og gjennomføring av klimapolitikken, og ta initiativ til

et felles mål om et fossilfritt Europa innen 2040. I tillegg knytte Norge til EUs nye klimalov om konkrete utslippsreduksjoner fram mot 2050» (Miljøpartiet de Grønne 2021).

Videre er samferdsel og demokrati viktige områder. Samferdsel handler i stor grad om jernbanen, og privatiseringen av denne i Norge. Konteksten i diskusjonen rundt samferdselspolitikk er EUs jernbanepakke som har blitt innført i Norge ved fire anledninger (Statens Jernbanetilsyn 2020). Sp har blant annet stadfestet i sitt partiprogram å jobbe for å «sikre sterk statlig styring av norske jernbane, slik at staten får gode muligheter til å videreutvikle både tilbud og infrastruktur» (Senterpartiet 2021). Et annet moment i denne diskusjonen er at det var en stor diskusjon i valgkampen tilknyttet utvidelse av jernbanenettet videre nordover fra Fauske, den såkalte Nord-Norgebanen. Siden jernbanen i Norge er regulert av EUs jernbanepakker blir spørsmålet om utbygging av Nord-Norgebanen påvirket av europapolitikken. Den siste jernbanepakken som kom var den fjerde i rekken (Statens Jernbanetilsyn 2020).

Demokratipolitikk handler om hvordan Norge som nasjon jobber for opprettholdelsen av demokratiske verdier «Gjennom EØS-samarbeidet bidra til å fremme demokrati og sterkere sivilsamfunn i Europa. KrF aksepterer ikke at EØS-midler som er tiltenkt sivilsamfunn omprioriteres av myndighetene i mottakerlandene» (Kristelig Folkeparti 2021). Dette fremstår som det eneste området der de ni partiene er enig. På de andre områdene står partiene på ulike sider av saken.

Videre er energipolitikk, landbrukspolitikk og beredskapspolitikk tre områder som fremstår sentrale. Åtte av ni partier vektlegger dette i sine partiprogram. Innen landbruk er emner som toll, import, eksport, subsidier og matsikkerhet sentral. I energipolitikken er spørsmål tilknyttet olje og gass, samt EUs energibyrå Acer sentralt. Sp er spesielt opptatt av Acer. I deres partiprogram står det at «Statnett skal ha monopol på eierskap og drift av kabler til utlandet» (Senterpartiet 2021). Dette viser nettopp til Acer og utveksling av elektrisitet gjennom strømkabler. Via prinsippet om fri flyt av varer i EØS-avtalen inngår energiresurser som olje, gass og elektrisitet potensielle eksportvarer for Norge (Energifakta Norge 2021). Noe overraskende er det at Høyre ikke nevner noe av dette i sitt partiprogram. Partiet har selvsagt politikk på begge områdene, men det nevnes ikke direkte eller indirekte i partiprogrammet i relasjon til europapolitikken (Høyre 2021).

Innenfor landbruk snakkes det mye om viktigheten av importvern, et klimavennlig jordbruk, fortsatt norsk matproduksjon og sikre gode handelsavtaler for den norske bonden. Til tross for

å stå på ulike sider av EU spørsmålet deler Sp og Venstre mange av de samme standpunktene her (Senterpartiet 2021 og Venstre 2021). Det er en forventning av Sp som det tradisjonelle bondepartiet i Norge at de går lengst i landbrukspolitikken i Norge. Likevel er det interessant å se hvordan to partier som står langt hverandre i tilknytningsform til Europa deler de samme standpunktene på et sentralt saksområde i europapolitikken.

Beredskapspolitikk assosieres ofte med samfunnsikkerhet, og kom i stor grad opp på agendaen i Norge etter 22 juli. Nå noen år senere er fokuset i stor grad på det man kan kalle for medisinsk beredskap. Covid-19 pandemien har avdekket et «hull» i norsk beredskapspolitikk. Dette er reflektert i partiprogrammene til åtte av ni partier. Et «hull» i beredskapspolitikken dreier seg om egen produksjon av medisiner. Uten samarbeidet med EU hadde Norge, mest sannsynligvis ikke fått tilgang på vaksiner mot viruset like raskt. Ved å velge å stå sammen med EU-landene kan man tenke seg til at det var stordriftsfordeler tilstede i forhandlinger med de private farmasiselskapene. Fra en selger sin side er det også attraktivt med en stor og troverdig kunde, som EU jo er.

I SV sitt program står det at «i flere år har mangelen på viktige legemidler økt, og covid-19 viste med tydelighet at vi ikke produserer og lagrer nok medisinsk utstyr selv. Vi må bygge opp nasjonale lager og produksjon av legemidler og medisinsk utstyr for å sikre befolkningen» (Sosialistisk venstreparti 2021). FrP har også den samme argumentasjonslinjen som SV. Dette illustrerer hvordan partier på ulike sider av det politiske spekteret også kan være enige med hverandre.

Covid-19 har for alvor vist oss viktigheten av en god beredskap også for pandemier. Når slike pandemier oppstår, må Norge ha nødvendig beredskap og kapasitet nasjonalt. Det må etableres beredskapslagre med viktige medisiner og nødvendig medisinsk utstyr, og det bør etableres produksjon av viktige medisiner i Norge. Det må også kartlegges hvilke totale ressurser som finnes av helsefaglig personell som kan bistå i en krisesituasjon (Fremskrittspartiet 2021, 37).

Arbeidspolitikk relatert til Europa handler mye om en av de såkalte «fire friheter» i EØS-avtalen som er friheten til å bevege på seg i EU-/EØS-området (Regjeringen 2021e). Sagt med andre ord betyr det friheten til å kunne jobbe i et annet land enn landet man har statsborgerskap i. Siden Norge er et land med et høyt lønnsnivå sammenliknet med andre europeiske land er det

mange som reiser hit for å arbeide. Et parti som mener at dette er problematisk er Rødt «EUs indre marked med uregulert flyt av varer, kapital, arbeidskraft og den frie etableringsretten undergraver kampkraften til arbeiderklassen i Europa» (Rødt 2021, 13). De mener at EØS svekker arbeiderklassen i Norge. Rødt bruker begrepet «sosial dumping» mye i sitt program for å beskrive dette. (Rødt 2021). På motsatt siden av dette står venstre som ikke nevner det en eneste gang (Venstre 2021). De omtaler arbeidspolitikk i sitt program, men ikke direkte eller indirekte i relasjon til europapolitikken.

Fiskeripolitikk er et annet prekært område. Fiskeripolitikken i Norge kan på en måte deles i to mellom innenriks og utenriks perspektiver. Utenriks er den delen som påvirker Norges forhold til andre land. I sitt program fokuserer Høyre på fisk som en eksportvare. De ønsker å «arbeide aktivt for å bygge ned tollbarrierer på bearbeidet fisk, og sikre markedsadgang» (Høyre 2021, 12). Det samme gjør SV «Fiskeri og havbruk produserer mat som verden etterspør, og som har stor eksportverdi. Denne verdien kan bli enda større om vi klarer å forvalte ressursene på en bærekraftig måte, uten overbeskatning av fiskebestandene og miljøproblem i merdene» (Sosialistisk Venstreparti 2021, 85). Det ingen av partiene nevner er den da pågående utenrikspolitiske konflikten mellom Norge, Russland, Storbritannia og EU om fordeling av kvoter mellom «statene» i sonene rundt Svalbard (Budalen, Tveit og Kristoffersen 2021). På samme tid er dette en betent konflikt, så partiene gjorde nok et strategisk valg ved å ikke nevne det i programmet sitt for å heller jobbe med det bak lukkede dører, fremfor å ta diskusjonen i offentligheten.

Videre er utdanningspolitikk og digitaliseringspolitikk fremhevet i relasjon til Europa. Utdanningspolitikk handler i stor grad om studenter og forskning. Venstre trekker frem i sitt program at «Vi vil at Norge skal være en fullverdig deltaker i alle EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon. Aktiv deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid er avgjørende for å løse felles utfordringer» (Venstre 2021, 47). Videre vektlegger Høyre at de ønsker å «innføre en studieavgift for studenter som kommer utenfra EØS-området og Sveits» (Høyre 2021, 33). Digitaliseringspolitikk referer til EUs nye personvernlovgivning. Denne kommer til å påvirke Norge via EØS. Dette skriver Høyre om i sitt program.

Den nye og strenge europeiske personvernforordningen øker tilliten til digitale tjenester og gir oss et konkurransefortrinn sammenlignet med land som er mindre opptatt av å verne om privatlivets fred. Det er viktig å bygge kultur og kompetanse både i

virksomheter og hos forbrukerne på hva som er et godt personvern, og straffe de som bryter reglene (Høyre 2021, 9).

Distriktpolitikken i relasjon til Europa kan man på en måte si handler mye om det man kan kalle for en sentrum vs. periferi skillelinje, der Norge blir sett på som periferien. Sp er spesielt opptatt av dette de ønsker:

At nasjonalstatene skal ta tilbake kontroll løftes stadig oftere fram som et alternativ til fjernstyring fra Brussel. Storbritannias utmelding av EU vil kunne åpne for alternativer til EUs mål om en stadig tettere union. Norge må offensivt utnytte de mulighetene som denne nye situasjonen gir (Senterpartiet 2021, 120).

Et annet parti som også vektlegger dette i sitt partiprogram, men som har en annen tilnærming enn Sp er MDG. De ønsker heller å «Verne om ordningen med redusert arbeidsgiveravgift i distriktskommuner og utvide ordningen innenfor rammene av EØS-avtalen» (Miljøpartiet de Grønne 2021, 52). Disse to ulike standpunktene i politikken gir mening da Sp er mot norsk medlemskap i EU, og ønsker en ny avtale fremfor EØS. Videre har MDG en mer positiv innstilling i sitt partiprogram om relasjonen mellom Norge og Europa.

Avslutningsvis er det to politikkområder som kun to partier tar opp i sitt program, og det er skattepolitikk og familiepolitikk. I skattepolitikken sett i en kontekst av Europa ønsker Venstre å samarbeide med EU for å gjennomføre en global skattereform av flernasjonale selskaper (Venstre 2021, 93). Frp vektlegger barnevernet i Norge i forbindelse til den europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg, «I flere saker er norsk barnevern dømt for brudd på menneskerettighetene i den europeiske menneskerettsdomstolen. Det er nødvendig å gjenreise tilliten til barnevernet i Norge. Mange føler at rettsikkerheten er dårlig ivaretatt» (Fremskrittspartiet 2021, 123). Med utgangspunkt i de politiske partiene sin profil vil det være naturlig å anta at det var KrF som tok opp dette, men det er altså ikke faktum.

Samlet sett kan man si at partiprogrammene illustrerer hvor tett sammenknyttet Norge er med resten av Europa, og at europapolitikken derfor er et svært viktig område i Norges politikktutvikling. Tabell 10 oppsummerer i stor grad hvor partiene sin politikk ligger i henhold til Europa. Det som kjennetegner saksområdene som blir tatt opp gjennomgående er at på tvers av partiene er det ulike meningsdannelser på sakene. For å finne videre ut hvordan partiene

uttrykker sine posisjoner og meninger er det naturlig å bevege seg videre til forskningsspørsmål nummer to og tre som omfatter framing.

5.3 Framing i valgkampen

Forskningsspørsmål nummer to og tre vil presenteres samlet. Det andre forskningsspørsmålet fremstår som mer deskriptivt, fordi det søker etter å beskrive hvordan framingen endrer eller består i valgkampen. Videre har forskningsspørsmål nummer tre et mer beskrivende og kontrasterende utgangspunkt. Det søker etter å kartlegge hvordan framing kan bidra til å forstå posisjoneringen til de politiske partiene. For å besvare forskningsspørsmål nummer to og tre tas det utgangspunkt i framing i partiprogrammene sett opp mot partilederdebatene og statsministerduellene.

Siden datamaterialet er så stort vil bare de viktigste funnene bli presentert, og gjort rede for i analysen. Årsaken til dette er at de vil bidra til å belyse de sentrale mønstrene i datamaterialet. Tabell 11 oppsummerer de viktigste funnene i analysen. Tabellen tar utgangspunkt i en kronologisk gjennomgang av dokumenter, og starter med partiprogrammene og avslutter med den siste partilederdebatene. Her er sentrale temaer satt opp mot de ulike formene for framing på tvers av de politiske partiene. Tallene inni parenteser i tabell 11 illustrerer hvilke former for framing som er mest brukt av hvert parti.

En viktig forutsetning for bruk av tallene i tabell 11 er at de ikke er sammenliknbare på tvers av partier, men heller innad i partiet. De er ikke sammenliknbare fordi de ulike partiene får tildelt ulik taletid av moderatorene i debattene. Det er derfor noen som har større mulighet til å frame, fordi de har lengre taletid enn andre partier. I tillegg må man skille mellom de ulike datapunktene. Innad i et parti kan man sammenlikne framingen i de to statsministerduellene, og i de to partilederdebatene, partiprogrammene står til en viss grad for seg selv. Dette kan bidra til å kartlegge utviklingen i framingen til hvert enkelt parti gjennom valgkampen.

Et annet poeng er hvordan framingen er talt i tabell 11. Hvis et utsagn inneholder en form for framing blir det talt som en. Dette er uavhengig av hvor lenge partilederen prater. Et utsagn kan inneholde flere former for framing. Disse blir da talt en gang innenfor hver enkel «kategori». I et utsagn der en av partilederne benytter topical linking, verdi framing og dual framing blir

dette utsagnet talt tre ganger, men en gang i hver kategori. Tabellen benytter korte formuleringer for å være så konsis som mulig.

Tabell 11: Tematikker og ulike former for framing.

Parti	Partiprogram	Statsminister- duell Arendal	Partileder- debatt Arendal	Statsminister- duell Trondheim	Partileder- debatt Bodø
Rødt Saks- områder	Topical (13) Verdi (7) Character (3) Blame (1) Futility (1)	Ikke deltaker	Topical (1) Dual (1) Futility (1)	Ikke deltaker	Topical (1) Verdi (1) Futility (1)
	Se tabell 10		Energi		Arbeid Klima
SV Saks- områder	Topical (17) Verdi (14) Character (2) Blame (1) Futility (1)	Ikke deltaker	Brukte ikke taletid på tema	Ikke deltaker	Topical (1)
	Se tabell 10				Samferdsel Fisk Næring
Ap Saks- områder	Topical (19) Verdi (5) Futility (1)	Brukte ikke taletid på tema	Topical (1) Futility (1) Character (1)	Topical (1) Dual (1) Futility (1) Character(1)	Topical (1) Verdi (1)
	Se tabell 10		Klima Næring Arbeid	EØS Fisk Næring	Samferdsel Fisk Næring
Sp	Topical (24) Verdi (4) Character (2)	Brukte ikke taletid på tema	Topical (1) Futility (1)	Topical (2) Blame (2) Dual (1) Character (1)	Topical (2) Blame (2) Futility (1) Character (1) Dual (1)

Saks- områder					Verdi (1)
	Se tabell 10		Energi Klima	Energi EØS Demokrati Næring Samferdsel	Energi Distrikt Samferdsel
MDG Saks- områder	Topical (23) Verdi (11)	Ikke deltaker	Topical (1) Futility (1) Dual (1) Verdi (1)	Ikke deltaker	Topical (1) Blame (1) Verdi (1) Futility (1) Character (1) Discrediting (1)
	Se tabell 10		Klima		Klima Fisk
KrF Saks- områder	Topical (16) Verdi (9) Aavoidens (3) Character (1)	Ikke deltaker	Brukte ikke taletid på tema	Ikke deltaker	Brukte ikke taletid på tema
	Se tabell 10				
Venstre Saks- områder	Topical (15) Verdi (5) Aavoidens (1)	Ikke deltaker	Dual (1) Topical (1) Futility (1) Verdi (1)	Ikke deltaker	Topical (2) Verdi (1)
	Se tabell 10		Energi Klima		Klima
Høyre	Topical (11) Aavoidens (3)	Topical (1) Futility (1) Character (1)	Topical (1) Verdi (1) Dual (1) Futility (1) Character (1)	Brukte ikke taletid på tema	Brukte ikke taletid på tema
	Se tabell 10	EØS	Klima		

Saks-områder					
FrP	Topical (17) Verdi (4) Character (1)	Ikke deltaker	Character (2) Topical (1) Avoidens(1) Dual (1) Futility (1)	Ikke deltaker	Topical (1) Dual (1) Character (1) Futility (1)
Saks-områder	Se tabell 10		Klima Energi		Energi Beredskap

Et sentralt moment i tabell 11 er differansen mellom de ulike datakildene. Partiprogrammer er statiske dokumenter, og i forhold til framing vil man ikke kunne observere en dialog mellom flere parter. Dette danner en forventning for hva slags former for framing man kan observere i dokumentene. Partiprogrammene er ofte strukturert etter kapitler med en innledning til hvert tema, og spesifikke punkter på hva politikken til partiet er. Det er mest sannsynlig å finne framing i de innledende avsnittene på hvert tema, fordi de utbroderer argumentasjonen sin mer her.

I partiprogrammene kan man forvente å identifisere topical linking, avoidens, blame-casting og futility frames. Det vil være overraskende å finne dual-framing, discrediting frames og character frames, fordi disse formene for framing foregår ofte i dialog med andre. En annen viktig forutsetning i kartleggingen av framing i partiprogrammene, er at det er bare de delene av politikken som er relevant for Europa som er tatt med. Innen andre politikkområder kan det være mulig å finne andre former for framing, men dette er ikke inkludert i analysen.

Partilederdebuttene og statsministerdebuttene baserer seg på kommunikasjon mellom to til ni ulike parter. Dette fører til en mye høyere grad av interaksjon mellom partene, og framingen er derfor mer fremtredende. Et stort skille mellom partiprogrammene som er statiske dokumenter og debuttene er at debuttantene kommuniserer med andre parter. I debuttene har partilederne frie tøyler. Man kan derfor tenke seg til at man vil kunne identifisere flere former for framing enn i partiprogrammene.

I fremleggingen av framing i empirien vil den prosessporings liknende tilnærmingen være sentral. Framingen til hvert parti vil bli gjennomgått for kartlegging. Partiprogrammet til partiet danner utgangspunktet for analysen deretter følger, statsministerduellen fra Arendal, partilederdebatten fra Arendal, Statsministerduellen fra Trondheim, og avslutningsvis partilederdebatten fra Bodø. Et sentralt moment å huske på er at det kun var tre partier som deltok på statsministerdebattene: Ap, SP og Høyre.

Tabell 11 gjør rede for de konkrete formene for framing som blir benyttet av partiene i valgkampen. Disse blir brukt på tvers av saksområdene som er presentert i tabell 10. Tabell 11 gjør derfor rede for hvordan framingen til de ulike partiene framer i de ulike debattene, og hvilke politiske saker de trekker frem. For eksempel gjør Rødt rede for 11 saker i partiprogrammet sitt i relasjon til i europapolitikken, men i partilederdebattene trekker de kun frem energipolitikk, arbeidspolitikk og klimapolitikk. Høyre gjør rede for 10 saker, men partiet trekker kun frem en i debattene. KrF har også 10 saksområder i sitt program som er relevante for europapolitikken, men i debatten snakker de ikke om politikk som er relevant i en europeisk sammenheng.

Så hvorfor er det sånn? I partiprogrammene har partiene ubegrenset mulighet til å gjøre rede for all den politikken de ønsker. Det er partiet selv som setter grenser for hvor mye de kan inkludere i programmet sitt. I partilederdebattene og statsministerduellene er det en eller flere programledere som definerer hvor lenge hver enkelt partileder får tale. I tillegg er det i hver enkelt debatt definert hvilke tematikker som skal debatteres. Eksempelvis var noen av temaene i den første partilederdebatten i Arendal klima, fremtiden til norsk olje og gass, økte forskjeller i Norge og skattepolitikk (Partilederdebatt Arendal). I andre debatter var også klima et tema, i tillegg til jernbane politikk og avslutnings appeller til velgerne (Partilederdebatt Bodø). Disse appellene er den eneste mulighetene partilederne har til å si akkurat det de vil til velgerne, men appellene er til gjengjeld tidsbegrenset. Det er dermed flere forbehold som definerer handlingsrommet til partiene i debattene. Med det handlingsrommet som ligger til grunn i de fire debattene er de saksområdene som omtales i størst grad i relasjon til europapolitikken klimapolitikk, energipolitikk, næringspolitikk, samferdselspolitikk og fiskeripolitikk.

Saksområdene er viktig i konteksten av europapolitikken, for det illustrerer hvilke politiske områder som er mest fremtredende, og det er disse politikkområdene partiene framer på i europapolitikken. Samlet sett er de mest prominente formene for framing gjennomgående

topical linking, futility frames og character frames. Alle disse formene for framing er presentert i litteraturgjennomgangen og i teori. I tillegg er det identifisert en ny form for framing som man kan kalle for verdi framing. Dette vil det gjøres videre rede for i analysen.

5.3.1 Topical linking

Topical linking handler om at en sak kan frames opp mot flere politiske områder (Boscarino 2016, 283). Europapolitikk er et veldig godt eksempel på nettopp dette som vist i tabell 10. Denne formen for framing blir brukt av alle partiene i partiprogrammene, og alle debattene gjennom valgkampen, når partiene snakker om politikk som har innvirkning på europapolitikken. Topical linking er derfor den mest brukte formen for framing i hele valgkampen. I KrF sitt partiprogram finner man følgende sitat som er et eksempel på topical linking.

Det europeiske samarbeidet, gjennom EU, Europarådet og OSSE, har bragt landene og folkene i Europa nærmere hverandre og bidratt til fred og stabilitet, økonomisk vekst og demokrati. Norge må føre en aktiv europapolitikk som bidrar til fortsatt demokratibyggning og gode fellesløsninger på viktige områder (Kristelig Folkeparti 2021, 12).

Her knytter KrF europapolitikk opp mot økonomiskpolitikk og demokrati. Et annet eksempel på topical linking er fra den første partilederdebatte brukte nettopp Sylvi Listhaug topical linking. Temaet i debatten var på det tidspunktet klimapolitikk. Da Listhaug fikk ordet begynte hun å snakke om energipolitikk «Vi må bruke kvotesystemet, for det andre så må vi telle skog. Vi må fortsette å produsere olje og gass. Oljeindustrien har bidratt til å kutte enda mer enn andre industrier. Vi sender den til Europa, og Storbritannia og vi bytter ut kull» (Partilederdebatte Arendal). Listhaug kobler klimapolitikk opp mot energipolitikk, i tillegg trekker hun inn et element av europapolitikk ved å vise til Europa og Storbritannia som er viktig eksport markeder for norsk olje og gass. Man kan tenke seg til at hun gjør dette fordi FrP henter mange velgere som har arbeidsplassen sin tilknyttet den norske olje og gass industrien. Dette ble bekreftet i Stortingsvalget, da Frp gjorde det godt i olje dominerte valgdistrikter på Vestlandet (Valgresultat 2021).

Topical linking sett i et prosesserings liknende perspektiv blir brukt gjennomgående i alle partiprogrammene, og i alle debattene. Til tross for dette er denne formen for framingen mye

mer brukt i starten av valgkampen i partiprogrammene, enn i de fire ulike debattene. Det er ikke så overraskende at topical linking er det mest brukte konseptet. I politikktutvikling må man hele tiden forholde seg til flere politikkområder i formuleringen av ny politikk. Europapolitikk er ikke et politisk område, men en samling mange ulike saksområder. I konteksten av norsk europapolitikk bidrar det nettopp til å forklare hvilke andre politiske felt som er sentrale i relasjonen mellom Norge og Europa. Forskningsspørsmål nummer en bygger i hovedsak nettopp på topical linking. Noe som derimot er overraskende er at topical linking er brukt mye mer av alle partiene i partiprogrammene versus debatten. En naturlig årsak til dette er taletiden partiene har i debattene er begrenset versus i partiprogrammene. I programmene har partiet ubegrensede ressurser til å promotere sin politikk, mens i man i debattene blir begrenset av moderatoren og motstanderne sine. I tillegg er den delen av taletiden som de faktisk velger å bruke på europapolitikk i debattene begrenset. Topical linking blir dermed brukt mindre i debattene og duellene. Til tross for dette tilfører konseptet en teoretisk, empirisk og analytisk verdi for å illustrere standpunktet til norske politiske partiet i europapolitikken.

5.3.2 Verdi framing

Verdi-framing ble funnet i det empiriske materialet, selv om det ikke var en eksplisitt del av det teoretiske rammeverket presentert i tabell 3. Når det er sagt, er verdi-framing antagelig ikke helt nytt. I definisjonen av framing, som er grunnlaget for analysen vektlegges det at aktører kan velge å frame for å identifisere en årsakssammenheng til problemet, moralske evalueringer, «behandlinger» og mulige løsninger til en samfunnsutfordring (Entman 1993, 55). Verdi framing kan være det som kalles for moralske evaluering. På samme tid vil ikke dette være en god nok definisjon på verdi framing da moralske evalueringer ikke defineres videre. Det finnes derfor ikke en direkte definisjon på verdi framing.

Da verdi framing ble registret i empirien ble det innledningsvis satt inn under «Tom boks» i det teoretiske rammeverket (tabell 3). Underveis ble det avdekket i utsagnene som ble kategorisert inn i «Tom boks». Verdi framing ble identifisert i teksten gjennom bruk av spesifikke ord, og i sammenheng med spesifikke saksområder som innebærer moralske evalueringer. En annen ting kan være refleksjoner om hva som er rett og galt, og hvilke verdier man vektlegger i politikken. Eksempler på språkbruk som kan forbindes med verdi framing er «usolidarisk, solidarisk undergrave, urettferdighet, rettferdig, fattig og rik og sosial dumping». Disse ordene brukes ofte til å vekke følelser hos folk, og kan sette folk opp mot hverandre. For eksempel kan «urettferdighet» linkes til at noen grupper i befolkningen ikke behandles godt, og mangler

ressurser som andre grupper i befolkningen har. Dette kan dermed vekke assosiasjoner til hvilke verdier man står for, og hvordan man vil ha det i samfunnet. I tillegg er verdi framing identifisert på saksområder som justis, klima, demokrati, beredskap og arbeid i empirien. Disse saksområdene innebærer flere politiske avveininger som bygger på rett og galt, og tanken om hvordan man vil at samfunnet skal se ut.

Venstre bruker verdi framing i partiprogrammet sitt og i de to partilederdebatene de deltok i (Venstre 2021, Partilederdebutt Arendal og Partilederdebutt Bodø). Det samme gjorde MDG (Miljøpartiet de Grønne 2021, Partilederdebutt Arendal og Partilederdebutt Bodø). I partiprogrammet til MDG skiver de følgende når de omtaler sin økonomiske politikk:

Handelsavtaler som ubetinget prioriterer økonomiske interesser og fri flyt av varer og tjenester har begrenset de folkevalgtes handlingsrom til å prioritere miljø, arbeidsliv og rettferdig fordeling. De Grønne vil jobbe for handels- avtaler som fremmer en ambisiøs miljøpolitikk, sterke arbeiderrettigheter, folkestyre og bedre dyrevelferd, og som sikrer norsk landbruk for framtida (Miljøpartiet de Grønne 2021, 42).

Her bruker MDG verdig framing, en viktig formulering for å identifisere dette er «rettferdig fordeling». I tillegg kan man se kontrasten i den første og andre setningen i sitatet. Den første setningen inneholder en negativ tone. Setningen nummer to er mer positiv, og illustrerer hvordan MDG skal løse problemene. I tillegg er dette sitatet topical linking da partiet knytter økonomisk politikk opp mot miljø, arbeid og fordeling. Videre har de også en negativ referanse til handelsavtaler i form av «ubetinget prioriterer økonomiske interesser og fri flyt av varer», der «fri flyt av varer» referere til et av punktene i EØS-avtalen.

I den siste partilederdebutten i Bodø benytter Venstre leder Guri Melby verdi framing. I appellen der hun selv kan bestemme akkurat hva hun skal si vektlegger hun viktigheten av internasjonalt samarbeid for å løse klimakrisen.

«Hvis du er enig i at klimakrisen er vår tids største utfordring og at næringslivet er en del av løsningen ikke problemet [...] hvis du er enig i at de store utfordringene de krever internasjonalt samarbeid, [...] Da bør du stemme venstre, og aldri vær i tvil om at din stemme betyr noen ting» (Partilederdebutt Bodø).

Internasjonalt samarbeid referer til mer enn bare Europa, men konteksten av det hun sier bygger på at Venstre er for mer europeisk samarbeid (Venstre 2021). I tillegg har Venstre sittet i en regjering som har inngått en klimaavtale med EU om å kutte utslipp (Miljødirektoratet 2021). Det er derfor en sterk kobling mellom det hun sier i sin appell om klimapolitikk og internasjonalt samarbeid til europapolitikk. Verdi framingen kommer inn i bildet ved at Melby snakker om klimakrisen. Klimapolitikk innebærer mange moralske vurderinger på bakgrunn av hvordan det påvirker kloden. Hun velger også å omtale politikken som en krise, hun kunne også valgt å «bare» kalle det for klimapolitikk. Krise begrepet vekker også assosiasjoner til vurderinger som handler om rett og galt. Hva som er riktig å gjøre? Det handler derfor også om verdi framing. Det er også en nyanse av topical linking i dette utsagnet.

Verdi framing i valgkampen sett i et tidsperspektiv blir definitivt brukt mest i partiprogrammene. Åtte av ni partier bruker det aktivt i sine partiprogram. I statsministerduellene blir det kun brukt av et parti under duellen i Trondheim. I den første partilederdebatte er det fire partier som bruker det, og fem som bruker det i den siste. Verdi framing holder seg altså på et stabilt nivå gjennom valgkampen.

Verdi framing som konsept er delvis nytt. For å kunne si hva det faktisk er, og å definere det må det jobbes med i flere kontekster og sammenhenger. Politikere bruker aktivt denne formen for framing i valgkampen. Siden det er så prominent i valgkampen er det viktig å utvikle dette konseptet videre. Når politikere framer er det for å vinne frem med sine politiske løsninger (Boin, 't Hart og McConnell 2008, 83). Argumentasjon som bygger på rett og galt, etikk og moral eller verdier. Om denne argumentasjonen blir utført på en vellykket måte kan føre til at velgerne sympatiserer med partiet. Man kan anta at velgere som sympatiserer med politikken til et parti, velger å bruke sin stemme på det partiet. Verdi framing kan derfor fungere effektivt for å vinne velgere hvis man lykkes med framingen.

Samlet sett var det overraskende å finne verdi framing, først og fremst fordi det ikke var en del av det teoretiske rammeverket (tabell 3). På samme tid er det en moralsk dimensjon i definisjonen på framing. Når verdi framing er så prominent som det er i empirien, indikerer det at denne formen for framing er et sentralt virkemiddel i deres argumentasjon.

5.3.3 Character frames

Character frames er den tredje mest brukte formen for framing i valgkampen. Denne formen for framing handler om å sette spørsmål ved en person eller en aktørs legitimitet, rykte og karakter (Boscarino 2016, 287).

Sp bruker character frame i partiprogrammet sitt, statsministerduellen i Trondheim og i den siste partilederdebatte i Bodø (Senterpartiet 2021, Folkemøte Trondheim, Partilederdebatte Bodø). I henhold til definisjonen kan en character fram utføres på personer og aktører (Boscarino 2016, 287). Sp har innslag av begge deler i løpet av valgkampen. I Sp sitt partiprogram kommer til de med følgende karakteristikke av EU. «EU gir folkestyret dårligere kår. Den politiske og økonomiske integrasjonen i EU undergraver folkestyret og fratru medlemslandene økonomisk og politisk handlefrihet. Resultatet er større ulikhet og svekket folkevalgt kontroll med blant annet arbeidsmarkedet» (Senterpartiet 2021, 120). Partiet er mot norsk EU-medlemskap, og ønsker å reforhandle EØS-avtalen (Senterpartiet 2021). Så det er ikke overraskende at de beskriver EU med negativ konnotasjon. Partiet bruker en character frame ved å beskrive EU som en aktør som svekker og ødelegger folkestyret. De trekker også inn topical linking ved å snakke om EU i forhold til demokrati, økonomi og arbeid.

KrF benytter også character frames i sitt partiprogram. Det er forøvrig bare i partiprogrammet at KrF omtaler europapolitikk, direkte og indirekte i valgkampen (Kristelig Folkeparti 2021). I partiprogrammet skriver KrF følgende:

«Kristelig Folkeparti vil gjennom EØS-samarbeidet bidra til å fremme demokrati og sterkere sivilsamfunn i Europa. KrF aksepterer ikke at EØS-midler som er tiltenkt sivilsamfunn omprioriteres av myndighetene i mottakerlandene» (Kristelig Folkeparti 2021, 12). Dette sitatet handler om det noen kaller for EØS-midlene. Pengene er ment til å bidra til sosial utjevning. Dette gjør Norge som følge av deltakelsen i EØS-avtalen og EFTA (Regjeringen 2019a).

De siste årene har man derimot sett en negativ demokratisk utvikling i Europa (Pintsch mfl. 2021). Denne demokratiske tilbakegangen har ført til at Ungarn som europeiske land, og medlem av EU ikke fikk utbetalt pengene fra Norge i 2021 (Aftenposten 2021). Fordelingen av EØS-midlene strekker seg over en viss tidsperiode. De skal reforhandles på nytt for en ny tidsperiode i 2022 (Aftenposten 2021). Den demokratiske tilbakegangen kan derfor være med på å danne forutsetninger for hvilke land som får EØS-midler. I tillegg kan det prege forhandlingsklimaet når det skal forhandles om nye EØS-midler i 2022. Det er myndighetene i

landene med demokratisk tilbakegang, og kanskje særlig Ungarn KrF referer til her. På en måte kan man hevde at KrF bruker en character frame på disse aktørene innad i EU. På samme tid illustrerer argumentasjonen til KrF hvordan samarbeidsklimaet er mellom Norge og noen EU-land. Dette er derfor en character frame fra KrF sin side.

De to eksemplene på character frames fra partiprogrammene til Sp og KrF illustrerer nyansene mellom hva som kan regnes som en character frame eller ikke. Sp sitt sitat er et tydelig eksempel på en character frame. KrF sitt sitat krever en større forståelse av konteksten sitatet referere til. Det er først når man er klar over konteksten at man kan argumentere for at det er en character frame. I tillegg er det topical linking fordi KrF kobler bistandspolitikk opp mot europapolitikk og demokrati. Siden sitat handler om bistandspolitikk er det også en verdi dimensjon som kommer inne i bildet.

Sp bruker også character frame for å beskrive personer. I den andre partilederdebatten klarer Vedum å bruke en character frame på Solberg, Listhaug og Solberg-regjeringen som aktør. Konteksten av sitatet fra debatten er at Vedum får svare på to utsagn fra Solberg og Listhaug om regjeringssamarbeid.

Det har vært en forskjells politikk som Erna Solberg og Sylvi Listhaug har ført i åtte år. Også har det vært en sann serie, altså vi i Senterpartiet har vært monogame hele tiden. Sagt det beste er en regjering mellom Senterpartiet og Ap, men på siden der så har det vært parbytte hele tiden, kaos, uro, men en fellesnevner sentralisering og forskjeller, og svekking av nasjonalt eierskap, og den politikken må vi snu (Partilederdebatt Bodø).

Vedum karakteriserer Solberg-regjeringen med «kaos og uro». I tillegg trekker han frem Solberg og Listhaug. Ved å gjøre dette setter Vedum den daværende regjeringen i et dårlig lys. I tillegg trekker han frem to personer, de fremstår da som de største «syndebukkene». På den måten forsøker Vedum å svekke regjeringens, Solberg og Listhaug sin legitimitet, rykte og karakter. Siden dette er et motsvar til Solberg og Listhaug er sitatet også en form for dual framing. Man kan også hevde at sitatet inneholder en form for verdi framing siden Vedum trekker frem «forskjeller og svekking av nasjonalt eierskap».

Character frame blir brukt mest av partiene i begynnelsen av valgkampen. I partiprogrammet er det fem partier som bruker character frame. I de to statsministerduellene blir det kun brukt en gang i den første, og tre ganger i den andre. I debattene benyttes det omtrent like mange

ganger. Samlet sett blir denne formen for framing benyttet av partiene stabilt gjennom valgkampen, men mest i begynnelsen.

I utgangspunktet var det ikke forventet at character frames skulle bli benyttet så mye gjennom valgkampen. Denne antakelsen har vist seg å være feil. Nå skal det sies at det finnes grader av hvor «ille» en character frame er. Det nettopp denne nyansen i character frames som gjør at det dukker opp så mange ganger i løpet av valgkampen. I eksemplene fra kapittel 4 om operasjonalisering av konseptene er det hentet ut eksempler fra valgkampen i USA (tabell 8). Eksemplene fra valgkampen i Norge ser annerledes ut enn fra USA. Trump benytter argumentasjon om Clinton sin karakter som går både på hennes personlig egenskaper. Han sier altså indirekte av Clinton er lat (CNBC 2016). I kontrast til dette anvender Vedum et språk som kritiserer Solberg og Listhaugs politikk, og politiske valg. Det er derfor en forskjell internt i konseptet character frame, der skillet går mellom det politiske arbeidet og ens person. Dette vil det gjøres videre rede for i konklusjonen.

5.3.4 Futility Frames

Futility frames handler om å angripe den politiske løsningen til en motstander, og å hevde at den ikke vil fungere (Boscarino 2016, 286). I den første partilederdebatte er det for eksempel seks av ni partier som bruker en futility frame, og i den siste partilederdebatte er det fire av ni partier som benytter det.

Et parti som benytter seg av futility i partiprogrammet, og de to partilederdebattene er Rødt (Rødt 2021, Partilederdebatte Arendal og Partilederdebatte Bodø). Bjørnar Moxnes utførte en futility frame i partilederdebatte i Arendal.

Ja her er vi veldig uenig med Venstre. Det vi ser at en elektrifisering av sokkelen fra land vil si at vi taper fastlandsindustrien som er kraftintensiv og miljøvennlig, produserer aluminium silisium på vannkraft fremfor gasskraft og kull som vi ser i Kina og Saudi-Arabia. Vi taper den industrien for alt kraftoverskudd ved å sende det ut i Nordsjøen for så å kunne sende mer gass som forurenses ved forbrenning til kontinentet og til England. Det er dårlig for industrien som er miljøvennlig. Det er dårlig for klima og det viktige for å få ned utslippene det er å stanse oljeleting. (Partilederdebatte Arendal).

Moxnes utfører en futility frame ved å angripe løsningen til Venstre for elektrifisering av norsk sokkel, og hevde at det ikke vil fungere. Han setter dermed klimapolitikken opp mot energipolitikk, i tillegg trekker han inn et europeisk perspektiv ved å referer til det europeiske kontinentet og England som handelspartnere. Dermed trekker han også inn næringspolitikk. Sitatet er også et eksempel på topical linking og dual framing, som handler om å fremstille motstridende framing (Chong og Druckman 2013, 2). I tillegg er sitatet er topical linking fordi Moxnes knytter flere saksområder sammen, dual framing fordi Venstre og Moxnes legger frem ulike politiske løsninger i klimapolitikken.

Et annet parti som også bruker en futility frame er Ap. Under en debatt mellom Støre og Vedum der de skal debattere EØS-avtalen sier Støre følgende: «Hvis du vil ut av EØS, og det advarer jeg mot, så tror jeg at du må gjøre som britene. Du må si opp avtalen. Det vil jeg advare mot fordi som din ordfører sier så er det katastrofe for fisken» (Folkemøte Trondheim). Dette er en futility fram fordi Støre hevder at Vedum sin løsning vil gjøre det verre. Siden Støre i tillegg responderer på noe Vedum sier kan man også argumentere for at dette er en versjon av dual framing. Videre trekker Støre inn fiskeripolitikk som illustrerer en topical linking mellom europapolitikk og fiskeripolitikk.

Sett i et tidsperspektiv blir futility frames brukt en jevnt over gjennom hele valgkampen. Dette er ikke så overraskende da futility frames handler om å angripe en motstander. Det er nettopp noe politikere gjør, for at ens egen politikk skal fremstå som bedre. Tre partier brukte futility frames i sine partiprogram. I statsministerduellene ble det brukt av et parti i begge, og i de to partilederdebuttene ble det brukt av fire partier. Det er ikke overraskende at futility frames blir flittig brukt av politikere. Jobben til partiene er å vinne valg. For å vinne valg er en god strategi å fremstille sin egen politikk som bedre enn andre partiers politikk. Det å angripe eller å snakke nedsettende om andres politikk, og hevde at den ikke vil fungere, som jo er å utføre en futility frame kan være en god strategi for partiene. Hvis en politiker lykkes med en futility frame ender han eller hun opp med å fremstå som en «vinner» med gode politiske løsninger i velgernes øyne. Hva som gjør at en futility fram er vellykket eller ikke er derimot et annet spørsmål som hver enkelt velger bestemmer selv.

5.3.5 Dual-framing

Dual framing handler om at politiske motstandere har motstridende framing på et politisk område (Chong og Druckman 2013, 2). I valgkampen ble det brukt sjette mest av alle formene for framing. I den første partilederdebatten ble MDG og Venstre invitert opp av programleder for en duell. Man kan tenke seg til at når to av partiene som identifiserer seg som miljøpartier i Norge skal debattere mot hverandre, at det vil forekomme dual framing. Temaet for duellen av sluttdato for olje og gass industrien i Norge. Partileder i Venstre Melby sa da følgende:

Det er mye bedre å si at vi skal slutte å lete etter mer olje. Det vil gi oss en gradvis utfasing av oljeindustrien også skal vi bygge ny næring på skuldrene av industrien som vi allerede har, der vi har kompetanse, men ved å si tydelig at vi skal slutte å lete etter mer olje så kommer vi til å flytte både folk og kapital over i de nye arbeidsplassene som vi skal skape. Det som jeg vil utfordre MDG på er jo hvordan dere skal greie å skape disse nye arbeidsplassene når dere har alternative statsbudsjett med over 30 milliarder i skatteøkninger og dere skal samarbeide med partier som vil ta Norge ut av EØS (Partilederdebatt Arendal).

Det er ingen hemmelighet at Melby og Une Bastholm (MDG) har ulike løsninger på denne problemstillingen. Bastholm svarte med følgende utsagn:

Ja veldig mye av de avgiftene handler nettopp om å gjøre det dyrere å forurense som du nettopp til ordet for selv, og billigere å velge det miljøvennlige. Oljeleting er noe som MDG har et standpunkt på nå at vi setter som krav for å støtte en regjering. Det betyr at man stemmer man på MDG så vet man at vi ikke kommer til å støtte eller sitte i en regjering som stadig åpner nye felt. For den tiden må være forbi. Måten vi kan få til en forsvarlig utfasing av oljen på er at myndighetene er tydelig på hvor man skal..... (Partilederdebatt Arendal).

De to partilederne har ulike meninger om hvordan olje og gass næringen skal avvikles i Norge, som sitatene illustrerer. Melbye innleder sin argumentasjon med Venstre sin løsning, og avleder ved å sette press på Bastholm i form av å trekke frem MDGs planlagte skatteøkninger, og faktumet om at MDGs potensielle samarbeidspartnere er mot EØS-avtalen. Bastholm innleder ved å svare på en av to momentene Melby trakk inn, nemlig skatt. Videre argumenterer Bastholm for MDGs politikk. På en måte ignorere Bastholm deler av Melby sin argumentasjon,

ved å ikke svare på kommentaren om EØS. Det er derfor en form for avoidens framing her og. Til tross for dette, svarer Bastholm på det senere i debatten, fordi Melby fortsetter å presse henne på dette spørsmålet (Partilederdebutt Arendal). Videre er det topical linking inni bildet her. Melby linker det opp mot arbeidsplasser, skatter og EØS. I tillegg ligger det et klimamoment i argumentasjonene. Bastholm trekker inn skatter og avgifter og klima.

Sett i et tidsperspektiv er det ingen av partiene som bruker dual framing i partiprogrammene sine. I statsministerduellene blir det ikke brukt i den første, men i den andre. Videre blir det benyttet av to partier i den første partilederdebutten, og av fem i den siste partilederdebutten. Samlet sett kommer dual framing mer inn i bildet mot slutten av valgkampen. Man kan tenke seg til at politikerne gjør det mer aktivt mot slutten av valgkampen for å svekke sine politiske motstandere sin politikk, og å makere tydelige forskjeller mellom partiene for velgerne. Dette kan være spesielt for partier som «likner», og har mange av de samme velgergruppene. Venstre og MDG er nettopp eksempler på dette.

5.3.6 AVOIDENS

Avoidens er en form for framing aktører kan bruke når de ønsker å unngå en tematikk (Boin, 't Hart og McConnell 2008, 89). Avoidens blir brukt av fire av ni partier gjennom valgkampen. KrF, Venstre, Høyre som bruker det i partiprogrammene, mens Frp bruker det under den første partilederdebutten.

Venstre og Høyre bruker avoidens i sine partiprogram. Det ser man tydelig gjennom tabell 10. Alle partiene «snakker» om energipolitikk i relasjon til Europa i sitt partiprogram utenom Høyre. Dette gjelder også inne beredskapspolitikk. Videre er det også overraskende at Høyre ikke skriver om fiskeripolitikk i en europeisk kontekst i sitt program. I Venstre sitt tilfelle omtaler alle partiene arbeidspolitikk i relasjon til resten av Europa, det gjør ikke Venstre. Videre omtaler alle partiene landbrukspolitikk utenom KrF. KrF nevner heller ikke noe om arbeidspolitikk eller fiskeri. Dette er eksempler på saksområder som ikke blir nevnt i relasjon til Europa.

Sett i et tidsperspektiv blir det brukt i partiprogrammene, og i den første partilederdebutten. Det blir ikke brukt i noen av statsministerduellene eller i den siste partilederdebutten. Avoidens kan være vanskelig å identifisere i empirien fordi det krever at man vet mye om den politiske konteksten. Man må vite hva partiene ikke ønsker å snakke om i sin egen politikk, og det kan

være utfordrende. Et annet moment som gjør det utfordrende å identifisere avoidens i datamaterialet er at politikere ofte pakker inn argumentasjonene sin. Istedenfor å svare direkte på spørsmålet tekker de også inn andre saker for å svare på spørsmålet. Dette momentet vil det gjøres videre rede for i konklusjonen.

5.3.7 Blame-casting

Blame-casting handler om å legge skylden på en annen person eller aktør for et nederlag (Boscarino 2016, 283). I den politiske sfære handler det om å legge skylden på andre partier. Blame-casting blir kun brukt av fire av ni partier gjennom hele valgkampen. Denne formen for framing er derfor ikke så mye brukt. SV er et av de fire partiene som benytter denne formen for framing. I sitt program skriver det følgende:

Tvangssammenslåing av kommuner og fylker har økt avstanden mellom innbyggere og beslutninger. Handlingsrommet til kommuner og fylkeskommuner utfordres. Både EØS- kontrollorganet ESA og kommersielle interesser varsler søksmål og mottiltak når lokale folkevalgte ønsker å ta styring i saker som lokalt eierskap, innkjøpskrav og organisering av oppdrag. Det demokratiske handlingsrommet må sikres og økes; det er folket, ikke pengemakta som skal styre. Fylkes- og kommuneøkonomien må styrkes for at lokale folkevalgte kan gjøre reelle valg og sikre gode tjenester (Sosialistisk Venstreparti 2021, 53).

I programmet sitt «snakker» partiet om Solberg-regjeringens regions reform. Denne er partiet negative til, og viser til det SV mener er negativ konsekvenser av den. SV nevner ikke Solberg-regjeringen spesifikt, men det er åpenbart at det er «deres skyld» siden det var det som innførte reformen. Dette sitatet er derfor et eksempel på blame-casting. Videre er det et verdi aspekt her, da SV skriver om «tvang», «økt avstand mellom innbyggere» og at «det demokratiske handlingsrommet må sikres og økes». Partiet benytter også topical linking ved å trekke inn EØS, ESA, demokrat og økonomi.

I den siste statsministerduellen benytter Vedum blame-casting i en duell med Støre:

Ønsker å starte med reforhandling av EØS med en gang. Problemet med ordningen i dag er at vi gradvis overfører mer og mer makt fra Stortinget til Brussel. Det er et demokratisk problem. Det første vi skal gjøre er å stoppe maktovreføring på jernbane.

Ønsker nasjonal jernbane politikk. Det andre er å ta kontroll over norsk energipolitikk. Lav strømpris og Acer. Når gode og nye samarbeidsavtaler er på plass erstatter vi EØS med det. Det skal skje i riktig rekkefølge, og det er jernbane, kraftpolitikk, og arbeidsmarkedet (Folkemøte Trondheim).

I duellen trekker Vedum frem det som han kaller for et «demokratisk problem». Det er hvordan i følge han «at vi gradvis overfører mer og mer makt fra Stortinget til Brussel». Til tross for at Vedum er i duell med Støre er det ikke han direkte han bruker blame-castingen på, men heller EU og EØS-avtalen. Det er Norges signatur på EØS-avtalen som har ført til den gradvise overføringen av makt fra Stortinget til Brussel. På samme tid er det sentralt å ta med at Ap er for EØS (Arbeiderpartiet 2021). Man kan derfor på en måte også si at Vedum benytter blame-casting for å belyse dette momentet. Videre er det en grad av topical linking her. Vedum trekker inn EØS, demokrati, jernbane, energi og arbeid.

Som allerede gjort rede for er ikke denne formen for framing så mye brukt. Blame-casting blir brukt av to av ni partier i partiprogrammene. Videre benytter Sp seg av det i den siste statsministerduellen. Under partilederdebattene benytter Sp og MDG seg av blame-casting i sin argumentasjon, ingen av partiene bruker det i den første partilederdebatten i Arendal. Blame-casting kan i likhet med dual framing være en form for framing som er god å bruke for å tydeliggjøre politikken sin overfor en motstander. Det er derfor på en måte overraskende at det ikke brukes mer av politikerne gjennom valgkampen. På samme tid kan det kan også være en av grunnene til at benyttes i innspurten av valgkampen, overfor de som enda ikke har bestemt hva det skal stemme.

5.3.8 Discrediting frames

Discrediting frames handler om å presentere andre faktaopplysninger enn motstanderens sin, og å angripe faktaopplysningene motstanderen bruker (Boscarino 2016, 285-286). Denne formen for framing ble kun brukt av et parti i valgkampen, nemlig MDG.

Under den siste partilederdebatten benytter Bastholm en discrediting frame. Partilederne diskuterte klima da Bastholm fikk ordet:

Unnskyld meg jeg har faktisk lest regjeringens klimaplan, og jeg ble veldig usikker på om Ropstad har gjort det. For det første har den ikke som mål å halvere utslippene. Den har mye lavere mål (45%) enn det, og nå snakker om 55% i Norge og vi mener jo enda mer. For det andre er det ikke nok tiltak. Det er nesten ingen forpliktende tiltak, og det eneste forpliktende tiltaket er å øke co2 avgiften og der klarer ikke regjeringen å garantere at man ikke skal gi store kompensasjoner eller unntak for for eksempel transporten som man har gjort allerede i mange år, og som er grunnen til at utslippene ikke går ned i Norge. Men jeg har en annen engstelse og det er jo den her regjeringen, disse tre gutta. For åtte år siden hadde vi også Ap, Sp og SV vi fikk rekordutdeling i oljelisenser, dem åpnet ny store områder for oljeaktivitet og utslippene gikk heller ikke ned da. Så vi trenger et MDG mener jeg for å sikre at et regjeringsskifte blir grønt (Partilederdebutt Bodø).

I dette sitatet utfører Bastholm flere former for framing. Helt innledningsvis benytter hun en discrediting frame ved å så tvil ved Kjell Ingolf Ropstad sitt faktagrunnlag, og deretter presentere sitt eget. I tillegg benytter hun en character frame på Ropstad, regjeringen, Ap, SV og Sp når hun snakker om partienes klimapolitikk. De eneste partiene som faktisk slipper unna er FrP og Rødt.

Discrediting frames blir ikke brukt i partiprogrammene, i statsministerduellene eller i den første partilederdebutten. Det blir kun brukt av MDG i den siste debatten i Bodø. Så hva kan årsaken til dette være? Siden discrediting frames handler om faktaopplysninger kan man på en side tenke seg til at det kan bli for teknisk. Ved å benytte fakta og teknisk informasjon i sin argumentasjon kan det hende at flere velgere ikke klarere å henge med. Man kan også tenke seg til at det er kjedelig for velgere å høre på politikere diskutere tallmateriale og statistikker.

5.4 Oppsummering

I dette kapitlet er det analysert hvordan europapolitikk er et svært komplekst saksområde i den norske politiske konteksten. Det er knyttet opp mot flere ulike politikkområder som er avhengige av, og påvirker hverandre. De politiske partiene benytter flere ulike former for framing når de argumenterer og posisjonerer seg i europapolitikken. Det er ikke konsistent hvilke former for framing partiene bruker gjennom valgkampen, men varierer på tvers av de ulike datapunktene. Dette vil det gjøres videre rede for i konklusjonen.

Kapittel 6 – Konklusjon

Konklusjonene søker etter å presentere og vurdere de sentrale funnene i analysen og empirien. Sentrale geopolitiske endringer som i ettertid av datainnsamlingen har påvirket europapolitikken i Norge vil gjøres rede for. Dette er noe som ikke er inkludert i analysen, men disse geopolitiske endringene vil være grunnleggende for videre forskning på norsk europapolitikk.

I tillegg vil teoretiske og metodologiske refleksjoner presenteres. Siden denne masteroppgaven dekker et område som ikke har blitt studert før ved å fokusere på alle politiske partier i relasjon til valgkampen er dette veldig sentralt, noe som også er viktig for videre forskning

6.1 Nøkkel funn

For å svare på masteroppgavens problemstilling - *Hva slags standpunkt har norske politiske partier i europapolitikken, og hvordan bruker partiene framing i sin argumentasjon på politikkområdet under stortingsvalget i 2021?* - vil hvert enkelt forskningsspørsmål redegjøres for.

Det første forskningsspørsmålet søker etter å kartlegge hvilke saksområder som er i fokus når norske politiske partier diskuterer europapolitikk. Topical linking i det teoretiske rammeverket er sentral for å besvare dette forskningsspørsmålet. Europapolitikk er et svært komplekst saksområde. Det handler ikke om én ting, men mange ulike politikkområder som interagerer, påvirker og er avhengige av hverandre.

Alle saksområdene som partiene linker europapolitikk til er presentert tabell 10. Det er noen saksområder som alle partiene linker europapolitikken til som næring, forsvar, justis, klima, samferdsel og demokrati. Det er naturlig at alle partiene linker til flere av disse saksområdene som følge av at for eksempel Schengen-avtalen er med på å regulere deler av justisområder i Norge, mens EØS-avtalen er viktig for norsk næringsliv. I tillegg er det andre politikkområder som bare noen av partiene linker europapolitikken til som familiepolitikk, skattepolitikk, distriktpolitikk, digitaliseringspolitikk og utdanningspolitikk. Årsaker til dette er at det er noen partier som er spesielt ute etter å promotere seg på disse bestemte områdene. Eksempelvis er Sp spesielt ute etter å promotere seg i distriktpolitikken både innenriks og

utenriks. Det mest nærliggende i utenrikspolitikken er da EØS-avtalen der Norge deltar økonomisk, men ikke politisk.

Det andre forskningsspørsmålet som handler om hvordan framingen endrer eller består gjennom valgkampen baserer seg i stor grad på hele det teoretiske rammeverket (tabell 3). Alle partiene framer gjennom valgkampen. Partiprogrammene representerer begynnelsen på framingen, mens den siste partilederdebatte i Bodø markerer slutten.

Det er noen av formene for framing som består gjennomgående i hele valgkampen. Det er topical linking. Det blir benyttet av alle partiene i partiprogram, statsministerdueller og partilederdebatte. Det samme kan ikke bli sagt om noen av de andre formene for framing. Disse varierer og endrer seg gjennom valgkampen.

De andre formene for framing som blir benyttet ofte av partiene gjennom valgkampen er verdi framing, character framing og futility frames. De andre formene for framing som blir benyttet i mindre grad er dual framing, blame-casting, avoidens og discrediting frames. Samlet sett blir alle formene for framing i det teoretiske rammeverket benyttet av partiene i valgkampen. Videre er verdi framing identifisert i empirien.

Det tredje og siste forskningsspørsmålet handler om på hvilken måte posisjonen til partiene på europapolitikken kan forstås gjennom framing perspektivet. Posisjonen til partiene i europapolitikken er på en måte definert i partiprogrammene gjennom deres posisjon til norsk medlemskap i EU, og EØS-avtalen. Dette står direkte i partiprogrammene. Venstre er for norsk EU-medlemskap. Høyre, Ap, KrF og MDG vil beholde tingenes tilstand. Videre vil FrP reforhandle deler av EØS-avtalen, mens Sp, SV og Rødt vil reforhandle hele EØS-avtalen.¹⁶ Samlet sett er noen partier mer positive til europapolitikken, noe ønsker å opprettholde dagens relasjon, mens andre partier ønsker større avstand mellom Norge og Europa. Det videre spørsmålet er hvorfor dette er tilfellet, og hvordan partiene posisjonerer seg på dette spørsmålet gjennom framing perspektiver?

¹⁶ Disse standpunktene er hentet fra partiprogrammene for 2021-2025, som partiene brukte gjennom valgkampen. Det tas ikke utgangspunkt i eventuelle endringer som har skjedd etter valgdagen den 13 september 2021.

Venstre er det eneste partiet på Stortinget som er for norsk medlemskap i EU. Dette er registrert gjennom det empiriske materialet. For å markere partiets posisjon benytter de topical linking og verdi framing i partiprogrammet. I tillegg benytter partiet dual framing, topical linking, futility frames og verdi framing i partilederdebattene.

Ap, Høyre, KrF og MDG representerer de partiene som står i sentrum av europapolitikken. Partiene er hverken for eller veldig i mot, dette fremkommer i empirien for alle partiene. I likhet med Høyre er Ap et av Norges to såkalte «styringspartier».

Ap posisjonerer seg på dette politikkområdet ved å benytte en futility frame, verdi framing og topical linking i partiprogrammet. Under statsministerduellen fra Arendal bruker ikke Ap taletid på europapolitikk, men det gjør de ved en senere anledning under partilederdebatten i Arendal. For å understreke partiets posisjon benytter Støre topical linking og futility frames. Under statsministerduellen i Trondheim benytter Støre character frames. I tillegg bruker han futility frames og topical linking for å underbygge partiets ståsted. I den siste partilederdebatten i Bodø markerer Støre partiets posisjon ved hjelp av topical linking og verdi framing.

Høyre posisjonerer seg ved å bruke topical linking og avoidens i partiprogrammet sitt. Videre benytter de topical linking, futility frames og character frames i den første statsministerduellen. I den første partilederdebatten benytter partiet topical linking, verdi framing, dual framing, futility frames og character frames for å posisjonere sine politiske argumenter. I den siste statsministerduellen, og den siste partilederdebatten bruker ikke Solberg taletid på europapolitikk.

MDG posisjonerer seg i europapolitikken i sitt partiprogram ved å benytte topical linking og verdi framing. I de to partilederdebattene benytter Bastholm topical linking, futility frames og verdi framing i begge debatten. Ellers benytter de i tillegg dual framing i den første partilederdebatten, mens i den siste bruker Bastholm blame casting, character frames og discrediting frames for å posisjonere politikken til MDG. KrF argumenter for sin europapolitikk gjennom topical linking, verdi framing, avoidens og character frames i sitt partiprogram. Utover det benytter ikke KrF muligheten partiet har til å posisjonere seg i europapolitikken i noen av debattene.

Noen av partiene er tydelig mot dagens europapolitikk. Dette er Rødt, SV, Sp og FrP. FrP har dog ikke en like «sterk» formulering som de tre andre partiene. Uavhengig av dette ønsker alle

partiene å reforhandle EØS, og derfor mot medlemskap i EU. Disse momentene kommer frem i det empiriske materialet som er analysert i denne masteroppgaven.

I Rødt sitt partiprogram benytter de seg av ulike taktikker for å posisjonere seg. Det er topical linking, verdi framing og character frames på EU og EØS som aktør. Videre i den første partilederdebatten følger partiet opp med topical linking, dual framing og futility frames. I den siste partilederdebatten fra Bodø tydeliggjør Moxnes partiets posisjon gjennom topical linking, futility frames og verdi framing.

SV sin posisjon i europapolitikken tydeliggjøres gjennom deres partiprogram. De benytter topical linking, verdi framing, character frames, blame-casting og futility frames. Audun Lysbakken bruker ikke taletid på europapolitikk i den første partilederdebatten, men i den siste benytter han topical linking sin argumentasjon.

Sp sitt ståsted i europapolitikken markeres gjennom topical linking, verdi framing og character frames i partiprogrammet. I den første satsministerduellen fra Arendal brukere ikke Vedum taletid på europapolitikk. Videre argumenterer Vedum i den første partilederdebatten fra Arendal ved hjelp av topical linking og futility frames. I statsministerduellen fra Trondheim bruker Vedum topical linking, blame-casting, dual framing og character frames. Avslutningsvis i den siste partilederdebatten anvender Vedum topical linking, blame-casting, futility frames, character frames, dual framing og verdi framing for å markere partiets posisjon.

FrP benytter topical linking, verdi framing og character frames i sitt program for å markere sin posisjon i europapolitikken. I de to partilederdebatten benyttes topical linking, dual framing, character frames og futility frames i begge debatten. I tillegg anvender Listhaug avoidens i den første debatten.

Ved hjelp av noen eksempler på hvordan partiene framer i valgkampen, ser man at de benytter mange av de samme taktikkene i sin argumentasjon. Dette, til tross for at de har vidt forskjellige standpunkt og utgangsposisjoner. Alle partiene benytter for eksempel topical linking gjennomgående. Videre bruker alle partiene også verdi framing i partiprogrammene sine. Verdi framing og futility frames er også flittig brukt av de tre partiene i løpet av valgkampen. Det er det også innsalg av character frames og dual framing. Dette illustrerer hvordan partier som er uenig på tvers av et politikkområde fortsatt kan benytte de samme taktikkene i sin argumentasjon og posisjonering.

6.2 Norge og Europa i dag

Samlet sett var ikke europapolitikk så fremtredende i valgkampen. Dette er på en måte litt merkelig siden Norge har over 100 avtaler med EU, europeiske land og innflytelsen EØS-avtalen har over politikkdannelse i Norge. Uavhengig av det var det andre saker som var mer fremtredende i valgkampen i 2021.

Tanken om at europapolitikken ikke var så sentral i valgkampen som man kunne tenke seg til ble bekreftet av valgundersøkelsen for 2021 fra Institutt for Samfunnsforskning. Den viser til at de viktigste sakene i stortingsvalgkampen 2021 var klima og miljø, skatter og avgifter, sosial utjevning og helse (Bergh, Hesstvedt og Karlsen 2022, 6). Uavhengig av dette var europapolitikken fortsatt en sentral faktor da regjeringen skulle dannes etter valget.

Resultatet av stortingsvalgkampen i 2021, var en mindretalls koalisjonsregjering mellom Ap og Sp (Regjeringen 2021d). Deres regjeringsplattform, Hurdalsplattformen 2021-2025 sier følgende inneholder følgende politikk om Norges forhold til Europa:

EØS-avtalen skal ligge til grunn for Norges forhold til Europa. Regjeringen skal jobbe mer aktivt for å fremme norske interesser innenfor rammene av avtalen, og handlingsrommet i EØS-avtalen skal tas i bruk med særlig vekt på å sikre nasjonal kontroll på områder som norsk arbeidsliv, energi og jernbane (Regjeringen 2021d, 79).

Fra kapittel 5 vet man allerede at Ap er for å bevare tingenes tilstand mellom Norge og Europa, med Sp har lyst til å endre på det (Arbeiderpartiet 2021 og Senterpartiet 2021). Gjennom media har det kommet frem at EØS-avtalen må ligge til grunn for et regjeringssamarbeid mellom de to partiene (Haakonsen mfl. 2021, Skårdalsmo og Solheim 2021). Dette har Ap fått gjennom, likevel hinter Hurdalsplattformen til at Norges handlingsroms skal utredes, og utnyttes. I plattformen trekker partiene frem særlig arbeidspolitikk, energipolitikk og samferdselspolitikk, spesifikt jernbane (Regjeringen 2021d). Det kan antas at dette er en referanse til EUs jernbanepolitikk. De tre saksområdene er registret i empirien, det er derfor ikke på noen måte overraskende at regjeringen vektlegger disse.

Syv måneder etter at Hurdalsplattformen ble lagt frem varslet regjeringen om at det skal settes i gang «et uavhengig utvalg som skal vurdere erfaringene fra EØS-samarbeidet de siste ti årene» (Regjeringen 2022). Det henvises nettopp til hva som står i Hurdalsplattformen om Norges

forhold til Europa (Regjeringen 2021d). Utvalgets mandat går ut på å «utrede erfaringene med EØS-avtalen og andre relevante avtaler med EU (EØS-samarbeidet) de siste ti år» (Regjeringen 2022). Dette inkluderer også andre avtaler som Schengen, EFTA, Brexit og andre internasjonale og bilaterale avtaler. Utvalget skal være ferdige med sin rapport i 2023.

Norge har også vært inn i en energikrise der strømprisene har steget i været sammenliknet med tidligere prisnivå. Mange i norsk offentlighet kobler dette opp mot utenlandskablene og Acer samarbeidet som Norge er en del av via EØS (Energ norge 2022). Man har ikke klart å bevise om det faktisk er utenlandskablene som er årsaken til de økte strømprisene, men det er en faktor som gjør europapolitikken i Norge mer aktuell.

Videre har det skjedd store geopolitiske endringer i Europa som følge av krigen i Ukraina. Dette har ført spørsmålet om Norges relasjon til Europa, og medlemskap i EU opp på dagsorden. Både MDG og Høyre har bestemt på sine landsmøter at spørsmålet om norsk medlemskap i EU må løftes opp i samfunnsdebatten. Begge partiene skal jobbe for nettopp dette (Miljøpartiet de grønne 2022 og Aass 2022).

Siden valgkampens siste partilederdebatt har norsk europapolitikk blitt mer og mer prominent i den norske politiske sfæren. Disse betraktningene er ikke med som en del av selve konklusjonene i masteroppgaven, men det er sentral å gjøre rede for hvordan debatten har beveget seg siden datainnsamlingen og analysen ble avsluttet.

6.3 Teoretiske og metodologiske refleksjoner

En forutsetning for å si noe om de teoretiske og metodologiske refleksjonene er at den «teoretiske» litteraturen fokuserer på alle mulige tematikker. De ulike framing perspektivene kan benyttes i flere sammenhenger. I denne analysen er det kun fokusert på delene av datamaterialet som handler om europapolitikk, direkte og indirekte. Om temaet for oppgaven hadde vært et annet enn europapolitikk, kan man anta at andre refleksjoner kunne foreligge. De teoretiske og metodiske refleksjonene bygger på de endringene som ble utført gjennom litteraturgjennomgangen og det teoretiske rammeverket. I tillegg vil empirien og analysen kunne bidra til å vurdere grepene som ble gjennomført.

Forskningen som er utført bidrar til å dekke et «gap». Det er derfor ikke mulig å begynne å søke etter kausale sammenhenger. Dette kan påvirke validiteten, men når man utfører helt ny forskning er det grunnleggende å begynne med å beskrive, og å kartlegge (Gerring 2012, 722-723). Det er avgjørende for å eventuelt søke etter de kausale sammenhengene ved en senere anledning. Dette er derfor et poeng for videre forskning.

Et annet poeng innen framing teori er at det kan foregå bevist og ubevist (Entman 1993, 52). Om en politiker framer bevist eller ubevist er ikke noe som avdekkes i analysen. For å finne ut av dette krever det at politikerne blir spurt direkte om det. Alle former for framing er derfor analysert uavhengig av dette.

Med utgangspunkt i at det er benyttet dokumenter (partiprogrammer og debatter) som datakilder er det umulig å sjekke om framingen til politikerne er bevist eller ubevist. Dette utgår ikke av dokumenter. Det eneste som er sikkert, er at politikerne og partiene framer. For å kartlegge om noen framer bevist eller ubevist må man tatt utgangspunkt i en annen metode. Dette vil det gjøres videre rede for under videre forskning.

Topical linking var den mest brukte formen for framing i løpet av valgkampen. Siden det dreier seg om å koble ulike politikkområder sammen, fremstår denne formen for framing som en overordnet form for framing. Topical linking danner et bilde av sammenfallende politikkområder. Siden denne formen for framing er så mye brukt kan man hevde at konseptet er utvannet. På en måte kan man hevde at topical linking som konsept er nærliggende *concept stretching*. Det handler om at et konsept blir utvidet eller strukket så mye at det nesten mister sin betydning (Sartori 1970, 1053). I denne analysen forståes det derimot ikke på den måten. Til tross for topical linking romer mye som et konsept, er det et viktig bidrag for å forstå hvordan man bygger opp politikk.

Hvis topical linking ikke hadde vært inkludert i det teoretiske rammeverket hadde det for eksempel vært veldig krevende å besvare forskningsspørsmål nummer en om ulike saksområder i europapolitikken (se tabell 10). Topical linking er derfor en form for framing som er relevant. Likevel må man være klar over at det er en form for framing som er mye brukt av aktører, og derfor være forberedte på å samle inn store mengder data.

I det teoretiske rammeverket ble to former for framing innen frame contestation slått sammen. Dette var futility frames og perversity frames. I tillegg ble dual framing og counterframing slått sammen til en. I det teoretiske rammeverket omtales de to sammenslåingene som futility frames og dual framing. Vurderingene som ble gjennomført da konseptene ble slått sammen har vist seg å være gode. Sett i lys av empirien hadde det vært svært utfordrende å skille mellom futility frames og perversity frames, og å skille mellom dual framing og counterframing. Det vurderes derfor som hensiktsmessig, og det rette valget at de ble slått sammen.

De teoretiske antakelsene i masteroppgaven legger til grunn at character framing ikke kommer til å bli mye brukt gjennom valgkampen, fordi det er gode relasjoner mellom norske partiledere. I kontrast til dette ser man for eksempel USA der det er et tøffere debattklima, og «lederne» for de to partiene kan beskrive hverandre i negative ordelag. Det viste seg derimot at character frames ble brukt mye i valgkampen, men ikke på samme måte som politikerne gjør i USA.

I analysen og empirien ble det tydeliggjort at denne formen for framing har flere nyanser i seg. Man kan skille mellom en personlig eller personal character frames, og en politisk eller political character frame. Character frame har derfor to subtyper. Personal character frames kan defineres med utgangspunkt i definisjonen til Boscarino, om å sette spørsmål ved en person eller en aktørs legitimitet, rykte og karakter (Boscarino 2016, 287). Political character frame kan derimot defineres som å angripe en aktør eller en persons politikk. Der er dermed ikke så stor forskjell på definisjonene på de to subtypene, og de er fortsatt tett knyttet til Boscarino.

Verdi framing var en form for framing politikerne brukte mye gjennom valgkampen. Denne formen for framing er nærliggende det som kalles for «moraliske evalueringer» i definisjonene på framing. Utover dette er det ikke en definisjon på verdi framing. Med utgangspunkt i alle utsagnene som er identifisert som verdi framing i løpet av valgkampen kan man derimot si at verdi framing er en form for framing der en person eller aktør søker etter å vekke moralske eller etiske emosjoner hos mottaker. Aktøren eller personene kan gjøre dette gjennom spesifikke valg av ord eller snakke om et tema som innebærer moralske og etiske evalueringer.

Blame-casting, avoidens og discrediting frames ble ikke endret noe i prosessen med å utvikle det teoretiske rammeverket. Det er de formene for framing som ikke ble brukt så mye i valgkampen 2021. Til tross for dette er det ikke slik at disse formene for framing ikke er relevante. De bidrar med annen informasjon som ikke blir dekket av de andre formene for

framing. Det er sentralt å huske på at konsepter som ikke er like fremtredende ved en anledning, kanskje er de mer fremtredende ved en annen anledning.

Et annet sentralt poeng er at det kan være utfordrende å skille mellom blame-casting, character frames og discrediting frames. Blame-casting handler om å skylle på noen andre, mens discrediting frames handler om å angripe en motstanders faktaopplysninger. I motsetning til dette handler character frames om å angripe en aktør eller persons legitimitet, rykte og karakter, eller å angripe en aktør eller persons politikk. Dette kan man nettopp gjøre gjennom blame-casting og discrediting frames. Det må derfor tas høyde for at det kan og vil forekomme noe overlapp.

I tillegg er blame-casting, character frames og verdi framing sammenknyttet. Ved å legge skyld på noen andre, eller å angripe en persons karakter kan det også vekkes moralske og etiske emosjoner. Det må derfor også i dette tilfellet tas høyde for mulig overlapp. Videre må man være observant på at disse formene for framing kan forekomme samtidig, ved noen anledninger.

Tabell 12 illustrerer hvilke former for framing som eksisterer, og hvordan de kan defineres. Her er de teoretiske vurderingene tatt med for utarbeidelsen av rammeverket. Dette rammeverket burde benyttes for videre forskning inne framing perspektiver.

Tabell 12: Det teoretiske rammeverket, med modifikasjoner fra empiri og analyse

<u>Framing</u>	
<i>Å selekterer og fremheve informasjon</i>	
Topical linking	Tanken om at en sak kan frames opp mot flere politiske områder
Verdi framing	En person eller aktør søker etter å vekke moralske eller etiske emosjoner hos mottaker. Aktøren eller personene kan gjøre dette gjennom spesifikke valg av ord eller snakke om et tema som innebærer moralske og etiske evalueringer.
Character frames	<u>Personal</u> Angripe en aktør eller persons legitimitet, rykte og karakter.
	<u>Political</u> Angripe en aktør eller persons politikk

Futility frames	Angripe løsningen til en motstander, som man mener ikke vil fungerer
Dual Framing	Aktørene fremstiller motstridende framing, og de illustrerer bare en side av saken.
Avoidens	Unngå en tematikk
Blame-casting	Gi andre aktører skylden for et politisk nederlag.
Discrediting frames	Angriper faktaopplysningene til motstanderes
Tom boks	Man lager teorier for å forenkle virkeligheten det er derfor ikke sikkert at all framingen vil passe inn på tvers av kategoriene

6.4 Videre forskning

For videre forskning vil det være relevant å fortsett å jobbe med konseptene som er presentert i tabell 12. Disse er operasjonalisert, og bearbeidet gjennom masteroppgaven. Selv om de er operasjonalisert i kontekst av norsk politikk i valgkampen 2021, med fokus på europapolitikk er de fortsatt universelle på tvers av kontekster. Videre kan det være interessant å fortsette med rammeverket i tabell 12 for å se om det er mulig å avdekke flere former for framing inn under «Tom boks». Dette kan undersøkes både i og utenfor den politiske sfæren, eller i andre land.

Ved videre studier med konseptene i tabell er det en sentral forutsetning innen framing perspektiver man må ha med seg videre. Framing foregå bevist og ubevist (Entman 1993, 52). For å forsøke å finne ut av om politikere framer med intensjon, eller uten intensjon kan semi-strukturerte intervjuer bidra til å avdekke dette. I et intervju kan man stille direkte spørsmål om hvordan de tenker når de bygger opp argumentasjonene sin, og hvorfor de bygger den opp på en bestemt måte. Man kan for eksempel velge å intervju en partileder eller en kommunikasjonsrådgiver høyt oppe i partiet. Det er sentralt at intervjuene gjennomføres rett etter debatter slik at alt er så ferskt som overhode mulig.

Uavhengig av dette er det ikke sikkert respondentene i et forskningsprosjekt vet med 100% sikkerhet om deres egen framing er bevist eller ubevist. I tillegg kan respondentene velge å ikke fortelle hele sannheten, eller å aktivt gi feil informasjon. Han/hun kan også velge å bare dele deler av et handlingsforløp for å stille seg selv i et bedre lys, dette kan man spesielt forvente fra politikere. Om man framer bevist eller ubevist er på en måte noe som ikke er observerbart på

en direkte måte. Likevel er det viktig å forsøke å belyse dette momentet, for å belyse et teoretisk moment i empirien.

Et annet viktig poeng innen videre forskning er å søken etter de kausale sammenhengene. Dette er et nytt tema, og det trengs derfor mer forskning om norsk europapolitikk og framing. Det vil nok ta tid å avdekke hvorfor aktører framer, og hvorfor aktører bruker ulike former for framing fremfor andre. Et moment som krever kausale sammenhenger er hvilken effekt framing har på velgere, og de valgene velgere gjør når de avlegger sine stemmer. Dette vil også være noe man på sikt kan undersøke nærmere. Et undersøkelsesopplegg som kan adressere dette kan være et survey eksperiment. Som en del av en spørreundersøkelse presenteres ulike typer framing om de samme posisjonene for ulike respondenter. Dette kan avdekke om endring av framing påvirker i hvilken grad respondentene er enige i posisjonene eller ikke. Ved hjelp av kvantitativ forskning kan man på sikt avdekke ulike effekter, og kausale sammenhenger.

Avslutningsvis har Norges relasjon til Europa endret seg mye siden valgdagen den 13 september 2021. Masteroppgaven tar ikke høyde for det som har skjedd etter det. For videre forsknings sin skyld hadde det vært svært interessant å analysere endringene som har skjedd i norsk politikk i kjølvannet av krigsutbruddet i Ukraina. Hvordan har dette har endret standpunktene til politiske partier i europapolitikken i Norge, og siste men ikke minst hvordan disse standpunktene er framet.

Litteraturliste

Faglitteratur

- Aarebrot, Frank og Kjetil Evjen. 2014. *Land, makt og følelser: stats- og nasjonsbygging*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Aarebrot, Frank. 2018. *200 år på 200 sider: En kavalkade over Norges historie etter 1814*. Oslo: Kagge Forlag.
- Adcock, Robert og David Collier. 2001. «Measurement Validity: A Shared Standard for Qualitative and Quantitative Research.» *The American Political Science Review* 95 (3): 529-546. <https://www.jstor.org/stable/3118231>.
- Beach, Derek og Rasmus Brun Pedersen. 2016. *Causal Case Study Methods: Foundations and Guidelines for Comparing, Matching and Tracing*. Michigan: The University of Michigan Press.
- Bergh, Johannes og Stine Hesstvedt og Rune Karlsen. 2021. «Dagsorden og sakseierskap ved stortingsvalget 2021.» Institutt for Samfunnsforskning.
- Boin, Arjen, Paul 't Hart og Allan McConnell. 2009. «Crisis exploitation: political and policy impacts of framing contests.» *Journal of European Public Policy* 16 (1): 81–106 <https://doi.org/10.1080/13501760802453221>.
- Bukve, Oddbjørn. 2016. *Forstå, Forklare, Forandre: Om design av samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekter*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Boscarino, Jessica E. 2016. «Setting the Record Straight: Fram Contestation as an Advocacy Tactic.» *The Policy Studies Journal* 44 (3): 280 – 308. <https://doi.org/10.1111/psj.12121>.
- Chong, Dennis og James N. Druckman. 2007. «Framing Theory.» *Annual Reviews Political Science* 10(1):103-126 [10.1146/annurev.polisci.10.072805.103054](https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.10.072805.103054).
- Chong, Dennis og James N. Druckman. 2013. «Counterframing Effects.» *The Journal of Politics* 75(1): 1–16. [doi:10.1017/S0022381612000837](https://doi.org/10.1017/S0022381612000837).
- Daviter, Falk. 2007. «Policy Framing in the European Union.» *Journal of European Public Policy* 14 (4): 654-666. <http://dx.doi.org/10.1080/13501760701314474>.
- Entman, Robert. 1993. «Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm.» *Journal of Communication* 43(4): 51-58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>.

- Fiss, Peter C. og Paul M Hirsch. 2005. «The Discourse of Globalization: Framing and Sensemaking of an Emerging Concept» *American Sociological Review* 70 (1): 29–52. <https://doi.org/10.1177/000312240507000103>.
- Forskningsetikk. 2021. «Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora.» Oppdatert 16. Desember, 2021. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>.
- Fossum, John Erik og Joachim Vigerstad. 2021. «Is the Grass Greener on the other side? Norwegians' Assessments of Brexit.» *Politics and Governance* 9 (1): 79–89. 10.17645/pag.v9i1.3713.
- Gallagher, Michael, Michael Laver og Peter Mair. 2011. *Representative government in modern Europe*. United Kingdom: Mc Graw Hill Education.
- Gerring, John. 2010. «Causal mechanisms: Yes, but.....» *Comparative Political Studies* 43(11): 1499–1526. 10.1177/0010414010376911.
- Gerring, John. 2012. «Mere description.» *British Journal of Political Science* 42 (4): 721-746. <https://doi.org/10.1017/S0007123412000130>.
- Grønmo, Sigmund. 2016. *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hancké, Bob. 2007. «The challenge of research design» I *Theory and methods in political science*, redigert av Davis Marsh og Gerry Stoker, 232-248. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Heidar, Knut. 2013. «Norge.» I *Politikk i Europa: Partier, Regjeringsmakt og Styreform*, redigert av Knut Heidar, Einar Berntzen og Elisabeth Bakke, 44-59. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heidar, Knut og Elisabeth Bakke. 2013. «Politikk i Europa.» I *Politikk i Europa: Partier, Regjeringsmakt og Styreform*, redigert av Knut Heidar, Einar Berntzen og Elisabeth Bakke, 19-40. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ihlen, Øyvind og Ketil Raknes og Ian Somerville og Chiara Valentini og Charlotte Stachel og Irina Lock og Scott Davidson og Peter Seele. 2018. «Framing “the Public Interest”: Comparing Public Lobbying Campaigns in Four European States.» *Journal of Public Interest Communications* 2 (1): 107-128. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-68192>.
- Ingulstad, Mats. 2014. «Forestillinger om fred. Den norske Nobelkomiteen og den europeiske integrasjonsprosessens historiedidaktikk.» *Idunn* 37 (1): 41-56. <https://doi.org/10.3402/uniped.v37.2058>

- Kammer, Aske. 2013. «Terrorisme i realtid: 22. juli 2011 i danske og norske netaviser.» *Norsk medietidsskrift* 20 (4): 292-311. <https://doi.org/10.18261/ISSN0805-9535-2013-04-02>.
- Kleven, Thor Arnfinn. 2007. «Validity and validation in qualitative and quantitative research.» *Nordisk Pedagogik*, 28(3): 219–233. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-5949-2008-03-05>.
- Knill, Christoph og Jale Tosun. 2020. *Public policy: A new introduction*. London: Red Global Press.
- Knopf, Jeffery W. 2006. «Doing a Literature Review.» *PS: Political science & politics*, 39 (1): 127-132. <https://doi.org/10.1017/S1049096506060264>.
- Kringen, Stig. 2008. «Politiske partiers dagsorden, tolkningsrammer og retoriske virkemidler: en komparativ analyse av Høyre og Fremskrittspartiets interne informasjon i forkant av kommunevalget 2007.» Masteroppgave, Universitetet i Oslo.
- Melchior, Arne og Frode Nilssen. 2020. «1. Sjømatnæringen og Europa: EU-medlemskap, EØS eller NOREXIT?» I *Sjømatnæringen og Europa: EØS og alternativene*, redigert av Arne Melchior og Frode Nilssen, 13-42. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ridley, Diana. 2012. *The Literature Review: A Step-by-Step Guide for Students*. London: SAGE Publications.
- Rohlfing, Ingo. 2012. «Varieties of process tracing and ways to answer why-questions. » *European Consortium for Political Research* ukjent (ukjent): 31-39. doi:10.1057/eps.2012.7.
- Sartori, Giovanni. 1970. «Concept Misformation in Comparative Politics.» *The American Political Science Review* 64 (4): 1033-1053. <http://www.jstor.org/stable/1958356>.
- Svåsnad, Lars. 1947. *Politiske partier*. Bergen: Tiden Norsk Forlag.
- Thorbjørnsen, Runar Strand. 2018. «Immigration framing by Norwegian political actors on Facebook 2015-2017 An empirical case study.» Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Thoskov, Dimitar. 2016. *Research design in political science*. New York: Palgrave Macmillan Education.
- Van Thiel, Sandra. 2007. *Research Methods in Public Administration and Public Management*. New York: Routledge.
- Vromen, Ariadne. 2007. «Debating Methods: Rediscovering Qualitative Approaches». I *Theory and methods in political science*, redigert av Davis Marsh og Gerry Stoker, 249-266. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Primærdata

Arbeiderpartiet. 2021. *Partiprogram 2021-2025*. <https://www.arbeiderpartiet.no/om/program/>.

Folkemøte Trondheim.¹⁷2021. «Folkemøte med statsminister kandidatene.» Moderator Fredrik Solvang. Filmet 2 september 2021 i Trondheim, Trøndelag. NRK Video 01:46:00. <https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202109/NNFA80000321/avspiller>.

Fremskrittspartiet. 2021. *Fremskrittspartiets partiprogram 2021-2025*.

<https://www.frp.no/files/Partiprogram/2021-2025/Partiprogram-2021-2025-web.pdf>.

Høyre. 2021. *Høyres stortingsvalgprogram 2021-2025*.

<https://hoyre.no/politikk/partiprogram/>.

Kristelig Folkepartiet. 2021. *KrFs stortingsprogram 2021 – 2025*.

<https://krf.no/politikk/politisk-program/>

Miljøpartiet de Grønne. 2021. *Arbeidsprogram 2021-2025*.

https://www.mdg.no/partiprogram_og_dybdinformasjon.

Partilederdebat Arendal. 2021 «Partilederdebat i Arendal.» Moderator Fredrik Solvang. Filmet 16 august 2021 i Arendal, Agder, NRK Video 01:50:00.

<https://tv.nrk.no/serie/valg2021/202108/NNFA80000221/avspiller>.

Partilederdebat Bodø. 2021. «Partilederdebat med appeller fra Bodø.» Moderatorer Atle Bjurstrøm og Fredrik Solvang. Filmet 10 september 2021 i Bodø, Nordland NRK

Video 01:59:00. <https://tv.nrk.no/serie/valg-2021/202109/NNFA80000521/avspiller>.

Rødt. 2021. *Rødts Arbeidsprogram 2021-2025*. <https://roedt.no/arbeidsprogram>.

Sosialistisk Venstreparti. 2021. *SVs Arbeidsprogram 2021-2025*.

<https://www.sv.no/politikken/arbeidsprogram/>.

Senterpartiet. 2021. *Prinsipp- og Handlingsprogram 2021–2025*.

<https://www.senterpartiet.no/politikk/vedtatt-politikk/program/program/Stortingsprogram-2021-2025>.

Statsministerduell. 2021. «Valg 2021: Statsministerduell.» Moderator Yvonne Fondenes.

Filmet 15 august i Arendal, Agder. TV2 Video 01:10:57.

<https://play.tv2.no/nyheter/valg-2021-statsministerduell>.

Venstre. 2021. *Venstres stortingsvalgprogram 2021-2025*.

<https://www.venstre.no/politikk/dokumenter/>

¹⁷ I løpende tekst er denne omtalt som «Statsministerduell fra Trondheim».

Bakgrunnsmateriale

- Aass, Kristiansen Arnhild. 2022. «Landsmøtet vedtok EU-debatten Erna Solberg ikke ville ha.» 3. April, 2022. Aftenposten.
<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/47AmOE/landsmoetet-vedtok-eu-debatten-erna-solberg-ikke-ville-ha>
- Acer. 2021. «About ACER.» Oppdatert Ukjent. Ukjent, 2021.
<https://www.acer.europa.eu/the-agency/about-acer>.
- Aftenposten. 2018. «Flertall for Acer: Ap får kritikk av Sp og Rødt.» Aftenposten 20. Mars, 2018. <https://www.aftenposten.no/norge/i/5VO96e/flertall-for-acer-ap-faar-kritikk-av-sp-og-roedt>.
- Aftenposten. 2021. «Ungarn mister EØS-milliarder fra Norge.» Aftenposten. 23. Juli, 2021.
<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/L1QOmQ/ungarn-mister-eoes-milliarder-fra-norge>.
- Arendalsuka. 2020. «Valgscenen på kanalplassen.» Oppdatert 19. August, 2021.
<https://www.arendalsuka.no/live/valgscenen-pa-kanalplassen/>.
- Bondelaget. 2021. «Internasjonalt». Oppdatert Ukjent. Ukjent, 2021.
<https://www.bondelaget.no/internasjonalt/>.
- Budalen, Andreas og Josef Benoni Ness Tveit og Kai Jæger Kristoffersen. 2021. «EU truer Norge med sanksjoner over fiskekvoter: – En diplomatisk skandale.» *NRK*, 31. juli, 2021. <https://www.nrk.no/nordland/norge-vil-ikke-gi-storbritannias-fiskerikvoter-til-eu-etter-brexiteu-truer-med-sanksjoner-1.15592530>.
- CNBC. «The Second Presidential Debate: Hillary Clinton and Donald Trump CNBC» Filmet 10 Oktober 2016 i St. Louis, Missouri. Presidential Debate, 1:32:14.
<https://www.youtube.com/watch?v=qlaum72JNRA>.
- Dagsavisen. 2020. «FrP, Ap, Sp og SV vil be Høyesterett vurdere EUs fjerde jernbanepakke.» Oppdatert 21. Oktober, 2020.
<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2020/10/21/frp-ap-sp-og-sv-vil-be-hoyesterett-vurdere-eus-fjerde-jernbanepakke/>.
- Debatten. 2022. «Debatten.» Moderator Fredrik Solvang. Filmet 5 mai 2022 i Oslo, Oslo. NRK Video 50:00. <https://tv.nrk.no/serie/debatten>.
- EFTA. 2021. «The European Free Trade Association.» Oppdatert 13. Oktober, 2021.
<https://www.efta.int/about-efta/european-free-trade-association>.
- Energifakta Norge. 2021. «EØS-avtalen og norsk energipolitikk.» Oppdatert 6. April. 2021.
<https://energifaktanorge.no/eu-lovgivning/eos-avtalen-og-norsk-energi-politikk/>.

- Energinorge. 2022. «Derfor er strømprisen uvanlig høy.» Oppdatert 24. mai, 2022.
<https://www.energinorge.no/fagomrader/strommarked/derfor-er-stromprisen-hoyere-i-ar-enn-i-fjor/>.
- EU. 2021. «EU Vaccines Strategy.» Oppdatert Ukjent. Ukjent, 2021.
https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/public-health/eu-vaccines-strategy_en.
- FHI. 2020. «Koronavaksinasjonsprogrammet - veileder for helsepersonell.» Oppdatert 17. September, 2021. <https://www.fhi.no/nettpub/vaksinasjonsveilederen-for-helsepersonell/vaksinasjon/koronavaksinasjonsprogrammet/>.
- FN. 2020. «Parisavtalen.» Oppdatert 22. Desember, 2020. <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/miljoe-og-klima/parisavtalen>.
- Folkets parti Folkeaksjonen nei til mer bompenger. 2021. Partiprogram 2021-2025.
<https://www.folketsparti.no/partiprogram2021/>.
- Fossanger, Kjersti. 2018. «Norges viktigste handelspartnere.»
<https://www.ssb.no/utenriksokonomi/artikler-og-publikasjoner/norges-viktigste-handelspartnere>.
- Haakonsen, Andreas og Alf Bjarne Johnsen og Eirik Røsvik og Frode Hansen. 2021. «Opplysninger til VG: Ap og Sp forhandler om utredning av EØS-avtalen.» VG, 8. Oktober, 2021. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/BjbObE/opplysninger-til-vg-ap-og-sp-forhandler-om-utredning-av-eoes-avtalen>.
- Haugan, Idun. 2019. «Norge er utenforlandet som er mest integrert i EU.» Forskning.
<https://forskning.no/eu-europe-historie/norge-er-utenforlandet-som-er-mest-integrert-i-eu/1599118>
- Miljødirektoratet. 2021. «EUs klimapakke får stor betydning for Norge». Oppdatert 3. September. 2021. <https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2021/september-2021/eus-klimapakke-far-stor-betydning-for-norge/>.
- Miljøpartiet de Grønne. 2022. «Norge bør tar stilling til EU-søknad.» Oppdatert 7. Mai, 2022. <https://www.mdg.no/landsmote-2022-eu->
- NAV. 2019. «Feiltolkning av EØS-reglene.» Oppdatert 11. November, 2021.
<https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kontakt-nav/feiltolkning-av-eos-reglene/sporsmal-og-svar-feiltolkning-av-eos-reglene#chapter-2>.
- NHO. 2021. «Tall og fakta om internasjonal handel og samarbeid.» Oppdatert 5. April, 2021.
<https://www.nho.no/analyse/tall-fakta-internasjonalt-handel-samarbeid/>.

- Norsk Elbilforening. 2021. «Politisk program for Norsk elbilforening 2021-2023.» Oppdatert Ukjent. <https://elbil.no/content/uploads/2021/05/Politisk-program-for-Norsk-elbilforening-2021-2023-web.pdf>.
- NRK. 2021. «Polen.» Oppdatert 27. Oktober, 2021. <https://www.nrk.no/nyheter/polen-1.12878559>.
- NUPI. 2019. «25 år med EØS-avtalen.» Oppdatert Ukjent. November, 2019. <https://www.nupi.no/publikasjoner/innsikt-og-kommentar/hvor-hender-det/hhd-2019/25-aar-med-eoes-avtalen>.
- Pintsch, Anne og Johan Erik Andersen og Aleksandar Avramovic og Laszlo Bugyi og Jarle Trondal. 2021. «Demokratisk tilbakegang fortsetter i Europa.» UiA. <https://www.uia.no/nyheter-fra-uia/demokratisk-tilbakegang-fortsetter-i-europa>.
- Regjeringen. 2018. «Schengen- og justissamarbeid.» Oppdatert 13. August, 2018. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/tema-norge-eu/schengen-justissamarbeid/id684929/>.
- Regjeringen 2019a. «Hva er EØS-midlene?» Oppdatert 16. Januar, 2019. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/hva-er-eos-midlene/id685567/>
- Regjeringen. 2019b. «EUs klima-arbeid: Hva betyr det for Norge?» Oppdatert 28. Oktober, 2019. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/europa/nyheter-og-pressemeddelinger/nyheter/2019/klima/id2675437>.
- Regjeringen. 2021a. «Hva EØS-avtalen omfatter.» Oppdatert 17. Mars, 2021. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/eos1/hva-avtalen-omfatter/id685024/>.
- Regjeringen. 2021b. Fiskerisamarbeidet med EU og Storbritannia.» Oppdatert 14. Oktober, 2021. <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/fiskeri-og-havbruk/1/fiskeri/internasjonalt-fiskerisamarbeid/internasjonalt/fiskerisamarbeidet-med-eu/id437333/>.
- Regjeringen. 2021c. «Handelen med fisk i EU.» Oppdatert 14. Oktober, 2021. <https://www.regjeringen.no/no/tema/mat-fiske-og-landbruk/fiskeri-og-havbruk/1/fiskeri/internasjonalt-fiskerisamarbeid/internasjonalt/fisk1/id685828/>.
- Regjeringen. 2021d «Hurdalsplattformen.» Oppdatert 14. Oktober, 2021. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/hurdalsplattformen/id2877252/>
- Regjeringen. 2021e. «Ofte stilte spørsmål.» Oppdatert 6. Desember, 2021. <https://www.regjeringen.no/no/tema/europapolitikk/fakta-115259/ofte-stilte-sporsmal/id613868/>.

- Regjeringen. 2022. «Utvalg skal vurdere erfaringene med EØS-avtalen.» Oppdatert 6. Mai, 2022. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/utvalg-skal-vurdere-erfaringene-med-eos-avtalen/id2911741/>.
- Skårdalsmo, Kristian og Ingunn Solheim. 2021. «Kjelder til NRK: EØS-avtalen skal ligge til grunn.» NRK, 7. Oktober 2021. https://www.nrk.no/norge/kjelder-til-nrk_-eos-avtalen-skal-ligge-til-grunn-1.15681233.
- Smørdal, Martine Aamås. 2021. «Finnes det alternativer til EØS-avtalen?.» I *Norge i EUs indre marked og EØS-avtalens betydning for norske interesser*, redigert av Jan Erik Grindheim, 137-154. Oslo: Civita.
- Spence, Thomas. 2021. «EU truer Norge med «alle nødvendige midler» i torskekrigen. Sp gir full støtte til Solberg-regjeringen.» *Aftenposten*, 11. September, 2021. <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/z7MKKK/eu-truer-norge-med-alle-noedvendige-midler-i-torskekrigen-sp-gir-ful>.
- Statsministerdebatt. 2021. VGTV. «SE: Solberg, Støre og Vedum i valgkampens første statsministerdebatt.» Moderator Espen Moe Breivik. Filmet 9 August 2021 i Oslo, Oslo. Statsministerdebatt, 1:31: 52. <https://www.vgtv.no/video/222890/se-solberg-stoere-og-vedum-i-valgkampens-foerste-statsministerdebatt>.
- Statens Jernbanetilsyn. 2020. «Fakta om den fjerde jernbanepakken.» Oppdatert 24. September, 2021. <https://www.sjt.no/jernbane/den-fjerde-jernbanepakken/sporsmal-og-svar/>.
- Stortinget. «EU/EØS-arbeidet.» Oppdatert 19. September, 2019. <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Arbeidet/EUEOS-arbeid/>.
- Utenriksdepartementet. «Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 93/2017 av 5. mai 2017 om innlemmelse i EØS-avtalen av rettsaktene som inngår i den tredje energimarkedspakken.» Prop. 4 S (2017-2018) Oslo: Utenriksdepartementet, 2018. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=70034>.
- Valgresultat. 2021. «Tall for hele Norge.» Oppdatert 21. September, 2021. <https://valgresultat.no/?type=st&year=2021>.

Vedlegg

Vedlegg til tabell 10.

Vedlegget er et tillegg til tabell 10 som forklarer hvordan noen områder i politikken er slått sammen til større benevnelser. For eksempel er kraft, strøm, Acer, strømkabler, olje og gass slått sammen til energipolitikk. De grønne feltene markerer områder som partiet har med i sitt partiprogram.

Tema	Rødt	Ap	SV	Venstre	MDG	KrF	Frp	Høyre	Sp
Arbeidsliv									
Næring: Industri									
Fisk (kvote)									
Landbruk									
Kraft: strøm, Acer, strøm kabler									
Forsvarspolitik: Militæret, NATO, Nord									
Internasjonale avtaler (import eksport)									
Justis: Flyktninger, Politi (Schengen)									
Miljø/Klima									
Transport: Jernbane, Fly									
Vaksinering Medisinsk beredskap, covid-19									

Ytringsfrihet og demokrati									
NAV og Trygd									
Olje og gass (men i forhold til eksport markeder)									
Politi									
Distriktpolitikk									
Forskning og innovasjon									
Personvern GDPR									
Barnevern									
Statsborgerskap									
Studenter									
Valuta									
Skatt									

Konvertering fra tema til større politikkområder

Arbeidspolitikk	Arbeidsliv (sosial dumping) NAV og Trygd
Næringspolitikk	Næring: Industri Internasjonale avtaler (import eksport) Forskning og innovasjon Personvern GDPR Valuta
Fiskeripolitikk	Fisk (kvote fordeling mellom land)
Landbrukspolitikk	Landbruk
Energipolitikk	Kraft: strøm, Acer, strøm kabler Olje og gass (men i forhold til eksport markeder)
Forsvarspolitikk	Forsvarspolitikk: Militæret, NATO, Nord
Justispolitikk	Justis: Flyktninger, Politi (Schengen)

	Politi
Klimapolitikk	Miljø/Klima
Samferdselspolitikk	Transport: Jernbane, Fly
Distriktpolitikk	Distriktpolitikk
Beredskapspolitikk	Vaksinering Medisinsk beredskap, covid-19
Demokrati	Ytringsfrihet og demokrati Statsborgerskap
Utdanningspolitikk	Studenter
Digitaliseringspolitikk	GDPR Personvern
Skattepolitikk	Skatt
Familiepolitikk	Barnevernet